

**Kunnen de inzichten (vanuit het project sociale herverbinding) van
Housing First gedeeld worden met de ruimere sector van de
daklozenopvang?**

(Bachelorproef in samenwerking met Housing First Belgium)

Naam: Wendy Hauquier

Studentennummer: r0849362

Opleiding: Bachelor Sociaal Werk

Bachelorproefbegeleider: Hilde Delabie

Hogeschool Vives Kortrijk - Academiejaar 2022 – 2023

**Kunnen de inzichten (vanuit het project sociale herverbinding) van
Housing First gedeeld worden met de ruimere sector van de
daklozenopvang?**

(Bachelorproef in samenwerking met Housing First Belgium)

Dit product kwam tot stand in het kader van de bachelorproef van Wendy Hauquier in functie van het behalen van het diploma bachelor maatschappelijk werk aan de Hogeschool VIVES. Wil je graag gebruik maken van dit product, doe dit dan met respect voor de auteursrechten; vermeld steeds mijn naam, neem contact op voor toelating om dit product ruimer te gebruiken:

wendy.hauquier@gmail.com

Voorwoord

Het voltooien van mijn bachelorproef markeert het einde van een boeiende en uitdagende opleiding maatschappelijk werk. Gedurende dit hele proces heb ik de kans gekregen om diep in een onderwerp te duiken dat mij nauw aan het hart ligt, en mijn passie voor dit vakgebied verder te ontwikkelen. Het is een voorrecht geweest om dit werk te mogen uitvoeren en ik ben dankbaar voor de steun en begeleiding die ik gedurende deze periode heb ontvangen.

Allereerst wil ik mijn oprechte dank uitspreken aan mijn bachelorproefbegeleider, Hilde Delabie, voor haar onschatbare begeleiding, waardevolle inzichten en voortdurende ondersteuning.

Ik wil graag mijn dank uitspreken aan de professionals en teams in de dak- en thuislozenzorg, evenals aan Housing First Nederland en Housing First België, en aan de respondenten van de enquête. Hun bereidheid om hun waardevolle tijd en expertise te delen, heeft een essentiële rol gespeeld in dit onderzoek. Zonder hun medewerking en openheid zou dit onderzoek niet mogelijk zijn geweest.

Uiteraard wil ik de organisatie bedanken waarvoor ik deze bachelorproef mocht samenstellen, namelijk Housing First Belgium en in het bijzonder dank ik hier Geert De Bolle. Zijn deskundigheid en toewijding hebben mijn onderzoek naar nieuwe hoogten getild en hebben mij gevormd tot een betere onderzoeker.

Mijn dankbaarheid gaat ook uit naar mijn familie en vrienden, die mij onvoorwaardelijk hebben gesteund gedurende dit hele proces. Jullie geloof in mij en jullie aanmoediging hebben mij door de moeilijke momenten heen geholpen en hebben mijn motivatie levend gehouden.

Tot slot wil ik mijn waardering uitspreken voor mijn onderwijsinstelling en mijn docenten, die mij de tools en kennis hebben gegeven om dit onderzoek uit te voeren. Ik ben dankbaar voor de educatieve ervaring die ik hier heb mogen opdoen en voor de mogelijkheid om mijn academische vaardigheden verder te ontwikkelen.

Dit onderzoek is uitgevoerd met als doel bij te dragen aan het grotere geheel van kennis en begrip binnen het vakgebied sociaal werk. Het is mijn hoop dat deze thesis een waardevolle bijdrage levert aan de bestaande literatuur en discussies, en dat het anderen inspireert om verder onderzoek te doen naar dit belangrijke onderwerp.

Met trots presenteer ik hierbij mijn thesis en ik hoop dat het de lezer informeert, uitdaagt en aanzet tot verdere reflectie.

Samenvatting

In deze bachelorproef wordt een diepgaande analyse gemaakt van het concept Housing First, met speciale aandacht voor het innovatieve project sociale herverbinding. Dit nieuwe project werd gelanceerd in 2020 als reactie op de bevindingen van het oorspronkelijke Housing First-project, waaruit bleek dat huisvesting alleen niet voldoende is voor duurzaam herstel bij daklozen. Het project sociale herverbinding legt de nadruk op het opbouwen van een breed sociaal netwerk, het herstellen van familiebanden, deelname aan culturele en sociale activiteiten, en het herwinnen van vertrouwen in de samenleving.

Hoewel het project in 2022 is afgerond, rees de vraag welke inzichten er zijn verkregen vanuit het project sociale herverbinding en op welke manier deze inzichten kunnen worden gedeeld met de bredere daklozenopvangsector. Dit vormt de centrale onderzoeksvraag van deze bachelorproef.

Door middel van Franse en Nederlandse literatuurstudie en het onderzoek zijn waardevolle inzichten naar voren gekomen. Deze inzichten hebben geleid tot aanbevelingen en strategieën die kunnen worden gedeeld met professionals en instellingen binnen de daklozenopvangsector, met als doel een meer inclusieve samenleving te bevorderen waarin daklozen effectieve ondersteuning ontvangen en beter kunnen integreren.

Het kwalitatieve aspect van het onderzoek omvat interviews met deelnemende teams en professionals uit België en Nederland om hun ervaringen en praktijken te begrijpen. Het kwantitatieve aspect omvat een enquête onder de OCMW's uit Vlaanderen om een breder perspectief te krijgen op de implementatie van sociale herverbinding bij daklozen.

Met deze bachelorproef wil ik bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de daklozenopvangsector en streef ik naar een meer inclusieve samenleving waarin daklozen met succes kunnen re-integreren en een betekenisvol leven kunnen leiden. Door de inzichten en aanbevelingen uit dit onderzoek te verspreiden, hoop ik professionals in staat te stellen om effectieve interventies en benaderingen toe te passen die de sociale herverbinding van daklozen bevorderen.

De focus van deze scriptie ligt op het verkennen van inzichten uit de literatuur en het uitvoeren van een onderzoek, zowel kwalitatief als kwantitatief.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
Inhoudsopgave	6
1. Inleiding	10
1.1. Aanleiding, doel en opbouw van deze scriptie.....	10
1.2. Afbakening en situering van de onderzoeksopdracht.....	11
1.2.1. Housing First.....	11
1.2.2. Basisprincipes	11
1.2.3. De doelgroep van het Housing First project.....	12
1.2.4. Huisvesting	13
1.2.5. Housing First model in België	13
1.2.6. Belangrijkste lessen uit het Housing First project in België	14
1.2.7. Het nieuwe experiment van Housing First (sociale herverbinding)	14
2. Literatuurstudie	16
2.1. Inzichten vanuit het project sociale herverbinding.....	16
2.1.1. Herverbindings- en wooncoach.....	17
2.1.2. De verbanden tussen ondersteuning bij huisvesting en ondersteuning bij sociale herverbinding.	18
2.1.3. Empowerment.....	19
2.1.4. De noodzaak van langdurige ondersteuning en een vertrouwensrelatie	20
2.2. Sociale herverbinding in de praktijk	21
2.2.1. Familiale en vriendschappelijke banden herstellen	22
2.2.2. Gemeenschapsactiviteiten organiseren	23
2.2.3. Vrijwilligerswerk: een nuttige dagbesteding	23
2.2.4. Vier soorten sociale banden met elk hun eigen kenmerken en betekenis	25
2.2.5. Een systeem gebaseerd op de vorming van een heel netwerk van actoren	27
2.3. Tekortkomingen in de ondersteuning van daklozen.	27
2.3.1. Het creëren van specifieke professionele praktijken om sociale integratie van de huurders te verbeteren.....	28
2.3.2. Het toevoegen van kennis over de processen van sociale verbondenheid en de evaluatie ervan.....	28
2.3.3. Housing First implementeren in de huidige hulpverlening aan dak- en thuislozen.....	29
2.3.4. Investerings vanuit het beleid.....	30
2.3.5. De problematiek van betaalbare woningen in Vlaanderen	32

2.3.6. Vermaatschappelijking van de zorg.....	33
2.4. Op weg naar een nieuwe methodiek	34
2.4.1. Een gemeenschappelijk model voor de implementatie van sociale herverbinding	34
2.4.2. Een multidimensionale aanpak voor (ex)-daklozen	37
2.5. Effectieve interventies voor het bevorderen van duurzame huisvesting voor (ex)-daklozen ...	39
2.5.1. Mogelijke ondersteuningsstrategieën voor gemeenten en zorgorganisaties	40
2.5.2. Housing First Nederland: Een stap naar sociale inclusie in een geïndividualiseerde samenleving.....	41
2.5.3. Gemeenschapsintegratie, economische en sociale integratie.....	42
2.5.4. Factoren die de tevredenheid met de leefsituatie en het psychisch welbevinden van dak- en thuislozen met zichtbare harddrugs- en alcoholverslaving beïnvloeden.....	45
3. Onderzoekontwerp en -verloop	46
3.1. Grondvorm van het onderzoek	46
3.2. Wat werd er onderzocht?	46
3.2.1. Kenmerken en verbanden van dit onderzoek	46
3.3. Bij wie werd er onderzoek gedaan?	47
3.3.1. Selecte steekproef.....	47
3.3.2. Aselecte steekproef.....	47
3.3.3. Populatie.....	48
3.4. Methodologisch kader.....	48
3.4.1. Onderzoeksmethoden.....	48
3.4.2. Dataverzamelingmethoden	48
3.4.3. Analyse van de gegevens.....	50
3.5. Betrouwbaarheid.....	50
3.6. Validiteit	51
3.7. Beperkingen aan het onderzoek	51
3.7.1. Weinig respons van de deelnemende teams	51
3.7.2. Een eerste onderzoek naar ‘sociale herverbinding’	52
3.8. Verloop van het onderzoek in de realiteit.....	52
3.8.1. Tijdens de selecte en aselecte steekproeftrekking	52
3.8.2. Dataverzameling.....	53
3.8.3. Data-analyse	54
4. Resultaten.....	55
4.1. Inzichten vanuit het project sociale herverbinding: de deelnemende teams.....	55
4.1.1. Het succes en de uitdagingen van Housing First Gent in het bevorderen van sociale herverbinding	55

4.1.2. Het succes en de uitdagingen van sociale herverbinding in het Housing First-project in Hasselt	58
4.1.3. Voortzetting van het project sociale herverbinding.....	58
4.1.4. De rol van een herverbindingscoach en de impact op het werk van huisvestingsteams ...	59
4.1.5. Een actief en continu proces voor samenwerking en gemeenschapsbetrokkenheid.....	60
4.5. Daklozenbegeleiding en Vlaamse OCMW's.....	62
4.5.1. Begeleidingsmethoden voor daklozen in Vlaamse gemeenten: een divers landschap van aanpakken en strategieën	63
4.5.2. De traditionele opvangmethode voor daklozen: Een kritische evaluatie binnen het diverse landschap van begeleidingsmethoden in Vlaamse gemeenten.....	63
4.5.3. Een aantal redenen voor het niet toepassen van de Housing First-methodiek.....	65
4.5.4. Interesse in Housing First: Een veelbelovende benadering van daklozenopvang.	66
4.5.5. Bekendheid met het nieuwe project sociale herverbinding: Een inzicht in de verspreiding en kennisniveau.....	67
4.5.6. Inzet op sociale verbinding bij dak- en thuislozen	67
4.5.7. Inzet op sociale en emotionele banden bij dak- en thuislozen: een gevarieerd beeld van de sector	68
4.5.8. Interesse in het versterken van sociale en emotionele verbinding bij daklozen: een roep om vernieuwing en inzicht in de sector	69
4.6. Housing First praktijken in Nederland onder de loep	69
4.6.1. Een interview uit Tilburg	69
4.6.2. Een interview uit Heerlen.....	70
4.6.3. Daklozenwerking in Antwerpen onder de loep. (interview Housing First wonen Antwerpen).....	72
5. Conclusie.....	75
6. Aanbevelingen.....	80
Bibliografie:	84
Bijlagen.....	90
Bijlage 1: Topiclijst en interviewschema's.....	90
Topiclijst interviews Housing First Nederland.....	90
Topiclijst interviews van de deelnemende teams van het project 'sociale herverbinding'	91
Topiclijst interview Housing First Antwerpen	92
Bijlage 2: Interview met deelnemend team Gent.....	93
Melissa Beeckman.....	93
Bijlage 3: Interview met deelnemend team Limburg.....	98
Karolien Schepens	98
Bijlage 4: Interview met Housing First Nederland (Heerlen)	103
Marcel Crombach en Nadine Thijs	103

Bijlage 5: Interview Housing First Nederland (Tilburg)	107
Angélique de Ruijter	107
Bijlage 6: Interview Housing First CAW Antwerpen (Wonen).....	110
Tom Verhavert.....	110
Bijlage 7: Enquête en antwoorden van 62 OCMW's uit Vlaanderen	118
Bijlage 8: Functieomschrijving verbindingscoach (W13)	131
Bijlage 9: Contract auteursrechten	135

1. Inleiding

1.1. Aanleiding, doel en opbouw van deze scriptie

In het beginstadium van mijn onderzoek (oktober 2022) koos ik voor het thema Housing First en nam ik contact op met de coördinator van Housing First Belgium Lab, Geert De Bolle. Mijn interesse in Housing First was gewekt tijdens een eerdere opdracht in mijn opleiding maatschappelijk werk, en ik wilde me graag inzetten om hiermee aan de slag te gaan. Ik vroeg Geert De Bolle of hij een specifieke hulpvraag voor mij had. Hij belde me op en legde me de werking uit van het nieuwe project sociale herverbinding van Housing First. Hij benadrukte dat er nog verschillende losse eindjes aan elkaar geknoopt moesten worden.

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Ten eerste is het gericht op een grondige verkenning van de nieuwe inzichten die voortgekomen zijn uit het project. Deze inzichten hebben betrekking op de bevordering van sociale herverbinding bij daklozen met complexe zorgbehoeften en zijn van grote waarde voor de bredere daklozenopvangsector.

Het tweede doel van het onderzoek is het identificeren van effectieve strategieën en aanbevelingen voor professionals die werkzaam zijn in de daklozenopvang. Door het verzamelen van praktische kennis en inzichten, kunnen deze professionals hun aanpak verbeteren en betere ondersteuning bieden aan daklozen met complexe zorgbehoeften.

Het onderzoeksrapport dat voortkomt uit dit onderzoek zal kunnen dienen als een waardevol instrument voor professionals in de daklozenopvang. Het zal aanbevelingen en inzichten presenteren die betrekking hebben op de ontwikkeling van geformaliseerde methodologieën en professionele routines. Deze aanbevelingen zullen professionals kunnen ondersteunen bij het bevorderen van sociale herverbinding bij daklozen, naast het bieden van huisvesting. Het is van cruciaal belang dat professionals in staat worden gesteld om effectieve strategieën toe te passen en professionele routines te ontwikkelen die de sociale integratie van daklozen met complexe zorgbehoeften bevorderen. Door het delen van aanbevelingen en inzichten met de bredere daklozenopvangsector zal de kwaliteit van zorg en ondersteuning aan daklozen kunnen verbeteren.

Kortom, het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om de levenskwaliteit van daklozen met complexe zorgbehoeften te verbeteren door middel van een geïntegreerde aanpak waarin zowel huisvesting als sociale herverbinding centraal staan. Door deze kennis te verspreiden, hoop ik om te kunnen bijdragen aan een meer inclusieve samenleving waarin daklozen met complexe zorgbehoeften beter kunnen integreren en effectieve hulp kunnen ontvangen.

1.2. Afbakening en situering van de onderzoeksopdracht

Alvorens de literatuur te bestuderen, wilde ik echter eerst het project Housing First ontdekken en te weten komen waarom het nieuwe project sociale herverbinding van start is gegaan.

1.2.1. Housing First

In de jaren negentig werkte Sam Tsemberis als psycholoog in New York. Tot die tijd werden daklozen opgevangen in klinieken en moesten zij een woonladdermodel doorlopen om een huis te krijgen. Dit betekende dat ze eerst in een 24-uursopvang moesten verblijven en binnen twee jaar hun verslavingsproblematiek moesten oplossen vooraleer ze een woning kregen. De meeste daklozen waren echter niet in staat om deze stappen te doorlopen en belandden weer op straat. Deze mensen zaten vast in een vicieuze cirkel van opvang in een ziekenhuis, verblijf in een 24-uursopvang om uiteindelijk weer terug op straat te belanden. Tsemberis was ervan overtuigd dat het noodzakelijk was om daklozen eerst onderdak te bieden voor er gewerkt kon worden aan hun problematiek. Dankzij zijn overtuiging en wetenschappelijk onderzoek kreeg het team van Tsemberis uiteindelijk steun. Het onderzoek toonde aan dat de kans op succes bij Housing First tachtig procent was. Zie (figuur 1). Door de jaren heen heeft dit programma wereldwijd belangstelling gewekt. De grote omvang van Housing First in bijvoorbeeld Amsterdam, is te verklaren door het feit dat de stad het Housing First-model tot één van de speerpunten van het lokale beleid heeft gemaakt. Een cruciale rol is weggelegd voor de samenwerking tussen alle betrokken partijen, waarbij woningcorporaties een belangrijke rol spelen. (DPG Media Privacy Gate, z.d.).

Figuur 1: woonruimte bieden aan daklozen geeft meer slagingspercentage (DPG Media Privacy Gate, z.d.)

1.2.2. Basisprincipes

Het Housing First project onderscheidt zich door de toepassing van acht basisprincipes. Het eerste principe houdt in dat huisvesting als een fundamenteel mensenrecht wordt beschouwd, zoals ook in

artikel 23 van de Belgische Grondwet staat vermeld. Dit betekent dat het verkrijgen van onderdak niet afhankelijk is van andere factoren zoals het aanpakken van eventuele problemen.

Een respectvolle en warme benadering van alle bewoners van Housing First is een ander belangrijk principe. Hierbij wordt benadrukt dat hulpverleners en bewoners elkaar met respect en begrip behandelen. Verder is het van belang dat begeleiding en huurcontracten van onbepaalde duur zijn, waarbij de begeleiding zo lang duurt als nodig is, zonder vooraf bepaalde termijn.

Het is echter niet noodzakelijk dat de begeleiding gedurende het gehele traject door dezelfde organisatie wordt geleverd. Door bijvoorbeeld verspreide huisvesting te bieden, zoals alleenstaande appartementen, kan de bewoner zelf kiezen wat het beste bij hem of haar past. Het volgende principe stelt dat de bewoner de vrijheid heeft om in de woning te blijven, zelfs als er geen begeleiding meer gewenst is. Het vierde principe gaat over keuzevrijheid. Begeleidingsdoelen worden samen met de bewoner gekozen, waardoor de hulpverlener de bewoner kan ondersteunen in de weg naar maximale zelfstandigheid. Het principe dat zich richt op het welzijn van de bewoners vormt de kern van deze thesis. Hierbij zorgt de begeleiding ervoor dat de basisvoorwaarden voor een menswaardig leven aanwezig zijn, bijvoorbeeld door ondersteuning te bieden bij de uitbouw van een sociaal netwerk, toegang tot gezondheidszorg, tewerkstelling en dagbesteding.

Ten slotte hanteert Housing First het principe van keuzevrijheid met betrekking tot drugs- en alcoholgebruik. Het project werkt volgens de principes van "harm reduction", waarbij de nadruk ligt op het beperken van schade door gebruik. Dit betekent dat repressie of verplichte behandeling geen uitgangspunt is, maar dat er juist gekozen wordt voor bijvoorbeeld methadonverstrekking of spuitenruil. (Caw, z.d.).

1.2.3. De doelgroep van het Housing First project

Housing First is een innovatieve manier om te streven naar sociale integratie van de meest kwetsbare daklozen. Onder de bijzonder kwetsbare daklozen behoren daklozen met mentale en/of fysieke gezondheidsproblemen en/of verslavingen. Zij leven al jaren op straat of maken gebruik van de gebruikelijke diensten voor hulpverlening. Voor deze mensen is het integratieproces een lange lijdensweg. Er zijn te veel voorwaarden en de kleine stappen die mensen zetten worden niet gezien. Hierdoor belanden ze zeer vaak aan de zijkant van de samenleving. (Housing First Belgium, z.d.). *Housing First zal niet blindelings worden opgestart binnen een organisatie of regio. Er dient goed te worden nagedacht of Housing First wel een goede keuze is. Indien er in de organisatie of regio weinig tot geen personen zijn die tot deze doelgroep behoren, wordt Housing First niet aangeraden.* (Buxant et al., z.d.).

1.2.4. Huisvesting

In het voorgaande is reeds vermeld dat huisvesting een fundamenteel mensenrecht is. Volgens de website van Smes (z.d.) gaat het Housing First model verder dan alleen het verschaffen van een dak boven het hoofd. Het is een holistische aanpak die zich richt op het bevorderen van zowel het welzijn van de persoon als het onderhoud van de woning. Dit wordt bereikt door middel van een intensieve en op maat gemaakte begeleiding, die wordt geleverd door een multidisciplinair team van professionals. Het team bestaat uit een arts, maatschappelijk werkers, verpleegkundigen, een psycholoog, opvoeders en een expert in risicobeperking, die nauw samenwerken met externe medewerkers om een antwoord te bieden op de complexe problemen die mensen die op straat hebben geleefd, met zich meebrengen. Met deze holistische aanpak wordt niet alleen het onderhoud van de woning bevorderd, maar ook het herstel van de persoon, waardoor zij kunnen werken aan een nieuwe start in het leven. (Smes, z.d.).

1.2.5. Housing First model in België

Van 2013 tot 2016 vond het allereerste Housing First experiment plaats in België, een periode die samenviel met de ontwikkeling van het tweede federaal plan armoedebestrijding (2012). Dit initiatief vond plaats in vijf steden: Brussel, Antwerpen, Gent, Charleroi en Luik. Dit project werd mogelijk gemaakt dankzij de steun van de toenmalige Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, Maggie De Block, met een subsidie van de Nationale Loterij. Het experiment werd in augustus 2013 gelanceerd en was aanvankelijk gepland voor een periode van twee jaar. Maar vanwege de veelbelovende resultaten en de wens om het model uit te breiden, werd het project met een extra jaar verlengd tot juni 2016. Drie nieuwe steden - Hasselt, Sint-Jans-Molenbeek en Namen - sloten zich later ook aan bij dit initiatief (Housing First België, z.d.).

In juni 2016 werd de experimentele fase van Housing First in België afgesloten met een internationale conferentie in Brussel. De efficiëntie van de Housing First praktijken en hun uitwerking in België en de rest van de wereld werden er voorgesteld en besproken. En wat bleek? De meeste projecten konden een positief resultaat voorleggen en bouwden hun werking verder uit. Sindsdien hebben de gewesten die bevoegd zijn voor Wonen en Welzijn verschillende teams ondersteund en gefinancierd, terwijl de grootste financiële steun afkomstig is van lokale besturen.

Maar dat is niet alles. Op federaal niveau werd het Housing First LAB opgericht als een ondersteunende dienst. Dit is dé structuur die tot doel heeft om de ontwikkeling van de huidige en toekomstige praktijken inzake Housing First in België te ondersteunen en te inspireren. Kortom, Housing First is niet langer een experiment, maar een volwaardige aanpak die België blijft veroveren en inspireren. (Housing First Belgium, z.d.).

1.2.6. Belangrijkste lessen uit het Housing First project in België

Met de Housing First Belgium resultaten (2013-2016) zet België zich in de top van de Europese HF-initiatieven. De huurders behouden hun huisvesting en herwinnen hun rechten en hun algemene sociaal-gezondheidssituatie verbetert. Hoewel het model een geweldige stap voorwaarts is, blijkt toegang tot huisvesting niet voldoende te zijn voor de integratie van (ex)-daklozen. De begeleidingsteams worden met verschillende uitdagingen geconfronteerd, vooral op het gebied van sociale verbindingen, zoals het ontwikkelen van een sociaal netwerk, het opnieuw contact opnemen met familie, deelnemen aan socio-culturele activiteiten, een opleiding hervatten of opnieuw aan het werk gaan. Het herstelproces van de huurders kan vertraagd worden als gevolg van deze obstakels, wat zelfs de persoonlijke verbeteringen die ze hebben bereikt in gevaar kan brengen. Het belang van een holistische benadering wordt hierdoor duidelijk en toont aan dat Housing First projecten slechts een onderdeel zijn van een bredere aanpak om dakloosheid te bestrijden. (Experiment Herverbindingscoaches, z.d.).

1.2.7. Het nieuwe experiment van Housing First (sociale herverbinding)

Het Housing First project (2013-2016), toonde aan dat huisvesting de eerste stap is naar herstel en stabiliteit voor daklozen, maar om volledig en duurzaam herstel te bereiken, is meer nodig dan alleen huisvesting. Om deze uitdaging aan te gaan en het Housing First model duurzaam te integreren in het sociale weefsel, lanceerde het Housing First Lab een nieuwe projectoproep. Het doel was om bewoners te betrekken bij langdurige territoriale, sociale en culturele banden door middel van innovatieve ondersteuningspraktijken die worden aangeboden door een "herverbindingcoach". Dit zou vervolgens kunnen leiden tot het ontwikkelen van nieuwe interventiemethodologieën die het sociale herverbindingproces van de huurders van Housing First kunnen versterken.

Zo ontstond het experiment sociale herverbinding. Dit nieuwe experiment duurde 16 maanden (2020-2021) en werd gesteund door de federale minister voor Armoedebestrijding, de Nationale Loterij en de POD Maatschappelijke Integratie. Zeven teams namen deel aan dit project: Namen, Luik, Kortrijk, Charleroi, Brussel, Gent en Hasselt. Het doel was om op zoveel mogelijk maatschappelijke vlakken in te spelen op de behoeften van daklozen en hen te helpen zich opnieuw te verbinden met de samenleving. Dit experiment was cruciaal om het Housing First model duurzaam te integreren in het sociale weefsel en om de begeleidingsteams te ondersteunen in hun werk. (POD Maatschappelijke Integratie, 2023).

Om een antwoord te kunnen bieden op mijn onderzoeksvraag "Kunnen de nieuwe inzichten (sociale herverbinding) van Housing First gedeeld worden met de ruimere sector van de daklozenopvang?", zal ik de (enige) bestaande Franstalige studie van Wagener e.a. (z.d.) over het project sociale

herverbinding onder de loep nemen. Verder zal ik ook op zoek gaan naar relevante Nederlandstalige bronnen die aansluiten bij het concept van sociale herverbinding.

2. Literatuurstudie

De literatuurstudie neemt een diepgaande duik in de inzichten van het project sociale herverbinding, om vervolgens de praktische toepassing ervan in de realiteit te onderzoeken. De tekortkomingen in de bestaande ondersteuning voor daklozen worden besproken en er wordt geëvalueerd of er ruimte is voor een nieuwe methodiek binnen de daklozensector. Het slotstuk van de literatuurstudie werpt een positief licht op enkele 'good practices', die nauw verband houden met sociale herverbinding, en die inspiratie bieden voor een betere aanpak en ondersteuning van (ex)-daklozen. Het hoofddoel van deze literatuurstudie is om de inzichten uit het project sociale herverbinding van de Franstalige studie van Wagener e.a. (z.d.) te destilleren en op zoek te gaan naar relevante Nederlandstalige bronnen die nauw aansluiten bij het concept van sociale verbinding bij (ex)-daklozen.

2.1. Inzichten vanuit het project sociale herverbinding

Het experiment richtte zich op het verbeteren van sociale en emotionele banden van de betrokkenen en hun omgeving, met als doel de capaciteiten te versterken om deel te nemen aan de samenleving. Wagener e.a. (z.d.) citeren: *Het meten van een geslaagde sociale verbinding bij daklozen is complex en omdat zij vaak het verlies van integratieve sociale banden ervaren, leidt het tot isolatie en sociale uitsluiting. Tegelijkertijd ontstaan er op straat nieuwe vormen van sociale verbinding, waar daklozen steun vinden bij elkaar en relaties ontwikkelen op basis van wederzijds begrip. Wanneer daklozen weer huisvesting krijgen, kan dit een ingrijpende verandering zijn die soms wordt vergeleken met een "biografische breuk".* Een essentiële vraag die de onderzoekers zichzelf stelden, luidde: *"Wanneer kunnen we spreken van een geslaagde sociale verbinding?"* Naast de statistieken boden de woorden van de herverbindingcoaches een nauwkeuriger beeld van wat een geslaagde maatschappelijke hergroepering inhoudt. De belangrijkste indicatoren die ze identificeerden, omvatten: het opbouwen van duurzame relaties, het vermogen om deze relaties aan te spreken in tijden van moeilijkheden, het gevoel erkend te worden als bewoner van een buurt, stad en als burger, het gevoel van respect en een plek hebben in iemands omgeving, het vermogen om zelf keuzes te maken en te handelen in overeenstemming met eigen verlangens, en het uitvoeren van collectieve projecten. Deze indicatoren illustreren de complexiteit van het meten van sociale verbondenheid bij bewoners. Het kost tijd om te wennen aan een nieuwe woning, buurt, stad of samenleving en om verankerde gewoonten en vertrouwde sociale banden los te laten. Het proces van sociale verbinding moet daarom rekening houden met allerlei uitdagingen. Het doel van het evaluatieproces was niet alleen het meten van nieuwe sociale ondersteuning, maar ook het versterken van de verankering van bewoners in een nieuwe manier van leven, zoals duurzaam wonen, het ontwikkelen van stabiele gehechtheid en het uitvoeren van eigen projecten. (Wagener e.a., z.d.).

2.1.1. Herverbindings- en wooncoach

Binnen het “huisvestingsteam” van de Housing First projecten bestaan de wooncoaches al langer. De taken als professionele hulpverlener zijn de daklozen ondersteunen bij het vinden van huisvesting. Zij proberen samen met de huurder een antwoord te formuleren op de centrale vraag wat zij nodig hebben om hun woning te behouden. (Gent, z.d.).

Tijdens het project sociale herverbinding werden er bij de deelnemende teams een verbindingscoach aangesteld. (Een volledige functieomschrijving van de verbindingscoach is terug te vinden in **bijlage 8**). De rol van de verbindingscoach is van onschatbare waarde geweest in het ondersteunen van bewoners die zich willen herverbinden met de samenleving. De herverbindingcoach werkt samen met de wooncoach om individuele trajecten te ondersteunen, met focus op het versterken van het sociale netwerk en invullen van dagbesteding. Ze verkennen initiatieven en mogelijkheden in de regio, organiseren uitwisselingen en vormingen, en geven feedback aan het partnerschap. Andere taken omvatten het gebruik van het 'Outcome Star' instrument (zie verder), opvolgen van cliënttrajecten, ontwikkelen van initiatieven, en het opzetten van netwerken.

De Kortrijkse coach maakt gebruik van de "Outcome Star" als een oriëntatietool om een beter begrip te krijgen van de ervaringen en ondersteuningsbehoeften van de bewoner. Dit instrument stelt de coach in staat om de voortgang en resultaten van de ondersteuning te meten en te volgen, en om samen met de bewoner doelen te stellen en actieplannen op te stellen. Door gebruik te maken van de "Outcome Star" kan de coach een meer gepersonaliseerde en effectieve ondersteuning bieden die aansluit bij de specifieke behoeften en doelen van de bewoner. (W13, z.d.).

Maar volgens de Franstalige studie van Wagener e.a. verloopt de samenwerking tussen de coaches niet altijd heel vlot. Momenteel is er nog niet echt een duidelijke taakverdeling tussen de wooncoach en de herverbindingcoach.

"In het begin hadden we afgesproken dat misschien de wooncoach alles moest opnemen en de verbindingscoach meer een rol op de achtergrond inneemt. Ik merkte dat dat voor mij niet werkte, ik heb die verbinding met de gasten en mijn team echt wel nodig om ook zelf verbinding plaats te laten vinden" (Wagener e.a., z.d.).

"Als een cliënt eens naar het buurtcentrum wil, zouden wij (als wooncoach) ook meegaan ongeacht of wij verbindingscoach zijn of niet. Maar je doet dat dan wel maar één keer.

Nu (tijdens het project) zet je nog meer in op dat herverbinden want je hebt daar ook de ruimte voor om daar nu op in te zetten. Bijvoorbeeld bij iemand die geen leefloon heeft kan je nu daar veel harder op inzetten om te helpen met vrijwilligerswerk zoeken." (Wagener e.a., z.d.).

Het onderzoek van Wagener e.a. stelt dat de wooncoaches acties ontwikkelen die indirect invloed hebben op de gezondheid, huisvestingsrelaties en dagelijks beheer van bewoners. En herverbindingscoaches op hun beurt een belangrijke rol spelen op andere levensgebieden, zoals een toegang tot diensten, sociale betrekkingen, vrijetijdsactiviteiten en sociaal-professionele integratie. Wagener e.a. citeren: *“Herverbindingscoaches fungeren als bruggenbouwers tussen het verleden en de toekomst, helpen bij het herstellen van sociale banden en bevorderen erkenning in de samenleving. De aanpak van de coaches is multidimensionaal en omvat gepersonaliseerde ondersteuning, collectieve ondersteuning, het openstellen naar de buitenwereld, het versterken van partnerschappen en het bewust maken van gemeenschappen.”* (Wagener e.a., z.d.).

2.1.2. De verbanden tussen ondersteuning bij huisvesting en ondersteuning bij sociale herverbinding.

U heeft al kunnen lezen dat Housing First-professionals van onschatbare waarde zijn in het creëren van sociale herverbinding, waarbij ze niet alleen de ontmoeting tussen coaches en bewoners faciliteren, maar ook zorgen voor een efficiënte informatie-uitwisseling die bijdraagt aan een beter begrip van de behoeften van de bewoners en de mogelijkheid om gezamenlijk doelgerichte actie te ondernemen. Volgens het onderzoek van Wagener e.a. (z.d.) is het echter een uitdaging om een evenwicht te vinden tussen de traditionele ondersteuning en de specifieke ‘nieuwere’ rol van de professionals. Er zijn verschillende opvattingen over de samenwerking met het huisvestingsteam, maar alle coaches hechten belang aan autonomie bij de implementatie van het systeem. Zij willen hun rol binnen de huisvestingsector bevestigen. Het verbeteren van de ondersteuning voor Housing First-bewoners gaat verder dan simpelweg meer ondersteunend personeel toevoegen. Wagener e.a. citeren: *“Bepaalde teams willen een nauwere samenwerking met het huisvestingsteam, terwijl andere coaches juist afstand willen bewaren tussen hun informatie en de traditionele huisvestingsteams. Ondanks de hoge eisen aan autonomie, pleiten sommige coaches toch voor een hechtere samenwerking met het huisvestingsteam, gebaseerd op wederzijds vertrouwen. Het bewaren van beroepsgeheim is hierbij cruciaal en kan soms een uitdaging vormen, maar open communicatie tussen professionals is de sleutel. Een duidelijke rolverdeling tussen de professionals is nodig om een vertrouwensband op te bouwen, waarbij bewoners de controle behouden over hun eigen verhaal en zelf beslissen wat ze wel en niet willen delen.”* (Wagener e.a., z.d.).

Versluys e.a. (2017) stelt een kwalitatieve studie naar de samenwerking tussen de wooncoach en de herverbindingscoach in het kader van Housing First. Deze studie richt zich specifiek op de Housing First-teams in de regio Amsterdam. Uit de resultaten blijkt dat de samenwerking tussen woon- en herverbindingscoach in de praktijk soms lastig verloopt. Er zijn verschillende knelpunten geïdentificeerd, zoals het ontbreken van duidelijke taken en verantwoordelijkheden. De

onduidelijkheid over de rollen van de coaches zorgden voor spanningen. Een aantal succesfactoren voor een goede samenwerking zijn: een goede communicatie, respect voor elkaars expertise en het delen van casuïstiek. (Versluys e.a., 2017).

2.1.3. Empowerment

Wat sociale herverbinding doet voor bewoners wordt duidelijk weerspiegeld in de inhoud van de goede praktijken die zijn onderzocht tijdens het project sociale herverbinding. Volgens Wagener e.a. is het primaire doel van deze praktijken het bevorderen van empowerment bij de betrokken individuen. Hoewel het concept van empowerment meerdere betekenissen heeft, zijn de onderzoekers het erover eens dat het verwijst naar een proces dat zich uitstrekt over drie dimensies: *“individueel (versterking van zelfvertrouwen en verbeteren van het kritisch bewustzijn), organisatorisch (ontwikkeling van het vermogen om te handelen met en op) en sociaal of politiek (collectieve actie gericht op het transformeren van de samenleving).”* De coaches hebben veel werk verricht met betrekking tot de eerste twee dimensies, vooral in het Brusselse project, waar de nadruk lag op het ontwikkelen van de actievaardigheden van de begunstigden tijdens de evenementen waaraan ze deelnemen. Uit de vragenlijsten die aan de bewoners zijn voorgelegd, blijkt dat deze participatieve dynamiek zeer gewaardeerd wordt, omdat ze als belonend en bevrijdend wordt beschouwd. Wagener e.a. citeren: *‘Een teken van empowerment is dat de bewoners niet langer alleen tevreden zijn met het uiten van hun wensen met betrekking tot de inhoud van collectieve activiteiten, maar steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor de organisatie ervan. Ze willen gaan van "handelen met" naar "handelen op". De deelnemende teams van het Housing First project hebben niet allemaal dezelfde acties ondernomen om het participatieproces te bevorderen en daarom was het niet eenvoudig om empowerment van de deelnemers mogelijk te maken. Omdat de resultaten van het project niet uniform zijn, rijst de vraag welk organisatorisch model het meest geschikt is voor de ontwikkeling van het systeem van sociale herverbinding binnen Housing First.’* (Wagener e.a., z.d.).

Volgens Wagener e.a. (z.d.) is het wel belangrijk om te benadrukken dat het succes van het proces niet alleen afhangt van een methodiek, maar vooral van de persoonlijke relatie tussen de begeleider en de deelnemer. Het opbouwen van vertrouwen en het bieden van persoonlijke ondersteuning zijn de sleutel tot het realiseren van empowerment en het bevorderen van positieve verandering in het leven van de deelnemers. (Wagener e.a., z.d.).

Hieronder volgen een aantal interacties van coaches tijdens het project sociale herverbinding:

"Het heeft soms zelfs de kracht om verborgen aspecten in een persoon naar boven te halen, het transformeert hen. Ik ben er sterk van overtuigd en we hebben daarvoor indicatoren. Hoewel het misschien kleine elementen zijn, zien we daadwerkelijke transformaties plaatsvinden. In de audiovisuele workshop worden ze niet per se

filmmakers en in de schrijfworkshop worden ze niet automatisch schrijvers. Dat is niet het hoofddoel. Maar wat er naar voren komt, is buitengewoon verrassend. We zien nu dat mensen in de visuele werkplaats zelf bezig zijn met bewerkingen op verschillende niveaus en dat ze het proces begrijpen. Ze dragen zelf ideeën aan en zijn actief betrokken." (Wagener e.a., z.d.).

"Ik geloof dat het ook draait om het niveau van individuele opvolging, op het niveau van een individu. Het is een teken van succes voor mij wanneer ik merk dat iemand die we begeleiden een bepaalde plek blijft bezoeken of contact houdt met andere mensen die ze hebben ontmoet tijdens onze activiteiten, zonder dat wij erbij zijn. Als er iets positiefs gebeurt tussen hen en ze dat zelfstandig kunnen doen, beschouw ik dat als een overwinning. Het betekent dat we hen autonomie hebben gegeven. Bijvoorbeeld, als de persoon na twee of drie keer samen met ons naar de sportschool te zijn gegaan vervolgens zelfstandig meerdere keren blijft gaan, dan is dat eigenlijk een goed teken." (Wagener e.a., z.d.).

In het onderzoek van Van Regenmortel e.a. (2006) blijkt dat bottom-up werken, kan leiden tot een hulpverleningsbenadering die empowerend is. De centrale focus ligt op het geven van eigen inspraak en controle aan thuislozen over hun leven, zodat zij zelf de regie kunnen nemen. Van Regenmortel e.a. citeren: *"De stem van de thuislozen zal worden bijvoorbeeld worden meegenomen bij het nemen van beslissingen en het vormgeven van activiteiten. Dit betekent dat alle betrokken stakeholders, maar in de eerste plaats de thuisloze, sterker en veerkrachtiger worden. Dit proces bevordert de autonomie en leidt tot een grotere zelfredzaamheid en empowerment."* (Van Regenmortel e.a., 2006).

2.1.4. De noodzaak van langdurige ondersteuning en een vertrouwensrelatie

Een onderzoek van De Boyser e.a. (z.d.) concludeert dat er één cruciale factor is die bepalend is voor het succes van ondersteuning bij dak- en thuislozen: *"Langdurige, intensieve begeleiding. En niet zomaar begeleiding, maar begeleiding die gestoeld is op vertrouwen en persoonlijke banden. Hoewel deze aanpak weliswaar een investering vergt, zal dit op de lange termijn zeker zijn vruchten afwerpen. Niet alleen zal het leiden tot lagere sociale zekerheidsuitgaven, maar ook tot minder kosten voor gezondheidszorg. Met andere woorden, het is een duurzame investering die zichzelf zal terugbetalen."* (De Boyser e.a., z.d.).

Volgens het onderzoek van Wagener e.a., doorlopen mensen die in aanmerking komen voor Housing First verschillende fasen, waarbij hun behoeften gedurende het hele proces veranderen. In het begin worden ze geconfronteerd met veel praktische problemen die een oplossing vereisen. Na verloop van tijd ontstaan er nieuwe uitdagingen en varieert de intensiteit van de follow-up. Wagener e.a. citeren: *"Elke reis is uniek. Het is van cruciaal belang om deze mensen niet aan hun lot over te laten, vooral omdat een langdurige ondersteuning van enkele maanden tot enkele jaren essentieel is voor*

een duurzame verankering in een wijk. Het gevoel van thuis zijn ontwikkelt zich niet van de ene op de andere dag". (Wagener e.a., z.d.).

Maar is dat in de praktijk wel zo? Ik las op de website van W13 dat ondanks het feit dat "Kracht wonen" de basisprincipes van Housing First hanteert, zij zich toch beperken tot het aanbieden van tijdelijke woningen. (W13, z.d.). Eén van de basisprincipes van Housing First is toch dat huisvesting beschouwd wordt als mensenrecht?

In het onderzoek van Van Regenmortel e.a. (2006) wordt aangehaald dat thuislozen een multicausale kijk hebben op hun problemen, met als drie belangrijkste groepen van gebeurtenissen: economische problemen, afbreken van sociale banden en psychische stoornissen. (Van Regenmortel e.a., 2006).

Het baart me zorgen, als ik denk aan daklozen die worstelen met complexe problemen zoals psychische ziekten en verslavingen. Het is duidelijk dat deze mensen vaak een gebrek aan vaardigheden hebben om een stabiel leven te kunnen leiden, wat hun situatie alleen maar verder verergert. Bovendien lopen ze een hoog risico op terugval, wat hun hoop op een betere toekomst alleen maar verder ondermijnt. Het is duidelijk dat er een grotere inzet nodig is van zowel de overheid als organisaties om deze kwetsbare groepen te blijven ondersteunen en te helpen.

Uit dit deel van mijn thesis is gebleken dat het proces van sociale herverbinding is gestart om bewoners (voormalig daklozen) te helpen zich opnieuw thuis te voelen in een woning en hun omgeving. Herverbindingscoaches werden aangesteld als bruggenbouwers tussen het vorige leven en het nieuwe leven dat zich nu voordoet. De coaches moeten bijdragen aan het herstel van sociale banden en het overleven op straat, de stabilisatie in de woning en de erkenning in de samenleving. Het project heeft enkele belangrijke bevindingen opgeleverd. Om te kunnen fungeren als bruggenbouwer moesten de coaches creatief zijn en samenwerken. Door een gebrek aan duidelijke taakverdeling, was het samenwerken wel een uitdaging. In het volgende deel wil ik ontdekken op welke wijze de (herverbindings)coaches sociale herverbinding concreet hebben gerealiseerd tijdens het project.

2.2. Sociale herverbinding in de praktijk

Het opbouwen van een sociaal netwerk bij daklozen kan op verschillende manieren plaatsvinden, waarbij de deelnemende teams van het Housing First-project specifieke praktijken hebben toegepast om sociale herverbinding te bevorderen. Dit omvat het stimuleren van deelname aan lokale gemeenschapsactiviteiten, vrijwilligerswerk en het herstellen van verloren contacten met familie en vrienden. In het onderzoek van Wagener e.a. zijn verschillende interacties te lezen van de

(herverbindings)coaches. In dit deel van mijn thesis komen ook andere relevante Nederlandstalige bronnen aan bod die betrekking hebben op het onderwerp.

2.2.1. Familiale en vriendschappelijke banden herstellen

Problemen in familierelaties, zoals scheiding, verlies van contact en conflicten, kunnen leiden tot eenzaamheid, verdriet en wanhoop, en zelfs tot dakloosheid. Een sociaal netwerk helpt daklozen ook bij praktische problemen, zoals werk, huisvesting en gezondheidszorg. Familie en vrienden spelen een waardevolle rol bij het bieden van ondersteuning en het vinden van passende middelen en hulpbronnen. (Wagener e.a., z.d.).

Alhoewel het niet altijd gemakkelijk is om banden te herstellen met familie, hebben de (herverbindings)coaches toch wel de nodige inzet getoond:

Het team van Brussel (herverbindingscoach) probeert om het mogelijk te maken dat de bewoners terug contact opnemen met hun familie.	<i>“We nemen deze rol van motivator en uiteindelijk ook van bemiddelaar op ons. Voor een hervatting van het familiecontact tussen een van onze huurders en zijn zoon (een jong kind) zijn wij verschillende keren naar de plaats gegaan waar de persoon woont, dus naar Tubeke. Daardoor is er ook opnieuw contact geweest met de rest van de familie. Dat hebben we gedaan en we zeiden verschillende keren tegen onszelf dat dit zeer delicate posities waren, dat we dit op een redelijk professionele manier moesten doen.”</i>
De coach van Limburg hielp een deelnemer terug contact op te nemen met zijn kinderen. Na een plots overlijden van deze deelnemer, werkte de coach aan een afscheidsboek voor zijn kinderen.	<i>“Door het verbindingstraject was er sinds kort terug contact met zijn zoon. Nu werken we ook aan een afscheidsboek voor zijn twee kinderen. Ze hebben een boek gemaakt met foto’s, foto’s van vroeger en herinneringen die de begeleiders hebben. We hebben ook samengewerkt met de maatschappelijk assistente”</i>

Interacties uit de Franstalige studie (Wagener et al., z.d.).

Uit het onderzoek verricht door V. Regenmortel e.a. blijkt dat hulpverlening zich meer zou moeten richten op het herstel van een solide ondersteunend netwerk. Het belang van preventieve maatregelen die gericht zijn op het versterken en verbeteren van sociale steunrelaties wordt benadrukt als mogelijk de meest effectieve manier om het risico op chronische thuisloosheid bij jonge thuislozen te verminderen. Dit komt doordat het gevoel van onveiligheid in relaties met anderen ook een negatief zelfbeeld weerspiegelt, waarbij men zichzelf niet de moeite waard vindt. Van Regenmortel e.a. citeren: *“Nabijheid, warmte en beschikbaarheid in de zorg worden in dit*

onderzoek als uiterst belangrijk beschouwd, zelfs bij volwassen thuislozen.” (Van Regenmortel e.a., 2006).

2.2.2. Gemeenschapsactiviteiten organiseren

Volgens de Franstalige studie van Wagener e.a. zijn gemeenschapsactiviteiten binnen het Housing First-programma essentieel. Ze helpen dakloze cliënten bij het opbouwen van een sociaal netwerk en integratie in de gemeenschap. Deelname aan diverse activiteiten, zoals buurtbijeenkomsten, sportteams, kunstprogramma's bevordert nieuwe vriendschappen, vaardigheden en betrokkenheid.

Het is belangrijk dat de activiteiten aansluiten bij interesses en vaardigheden en een veilige omgeving bieden. (Verbindings)coaches ondersteunen dakloze cliënten bij het vinden van geschikte gemeenschapsactiviteiten en het overwinnen van hindernissen. Het aanmoedigen van deelname aan activiteiten met anderen in vergelijkbare situaties is waardevol. (Wagener e.a., z.d.).

In Brussel begon zes maanden geleden een schrijfworkshop, met als doel het experimenteren met sociale verbondenheid. Het heeft echter moeite om zich volledig te vullen met deelnemers. De workshop wordt beheerd door de bewoners zelf en heeft de intentie om ook een ander publiek aan te trekken.	<i>“De schrijfworkshop begon al 6 maanden geleden onder begeleiding van [voornaam van coach] en is nu bijna volledig in eigen beheer van een diverse groep deelnemers, bestaande uit zowel huurders als mensen zonder enige connectie. Er vinden echt geweldige interacties plaats. Voor mij is het een succes, omdat we hebben geholpen om iets te creëren dat nu zelfstandig functioneert. Mensen zijn blij en vinden er voldoening in, wat ideaal is op gemeenschapsniveau. Het heeft een band gesmeed en gaat nu verder zonder onze aanwezigheid. Er is geen begeleider meer nodig in de schrijfworkshop. Op vrijdag open ik gewoon de deur, begroet ik ze, maar ze redden zich prima. Het is een vrolijke en levendige sfeer.”</i>

Een interactie uit de Franstalige studie (Wagener et al., z.d.).

V. Regenmortel e.a. citeren : *“Cultuur, sport en ontspanning zijn ver verwijderd van de dagelijkse bekommernissen van thuislozen, en toch kunnen deze activiteiten een belangrijke rol vervullen in hun re-integratie en in het herwinnen van hun zelfvertrouwen.”.* (V. Regenmortel e.a., 2006).

2.2.3. Vrijwilligerswerk: een nuttige dagbesteding

Vrijwilligerswerk kan gezien worden als een onderdeel dat essentieel is om mensen terug een thuis te kunnen bieden in de maatschappij. Wagener e.a. citeren: *“Hoewel sociaal-professionele integratie tegenwoordig niet langer wordt beschouwd als de enige factor voor sociale verbondenheid, is het niettemin waardevol omdat het mensen echt kan helpen zich verbonden te voelen met een systeem*

en een gevoel van bruikbaarheid en sociale validatie kan bieden. De deelnemende teams zijn toegewijd aan het creëren van dit gevoel door niet alleen betaald werk na te streven, maar ook door op zoek te gaan naar vrijwilligerswerk of andere activiteiten die kunnen leiden tot persoonlijke waardering.” (Wagener e.a., z.d.).

In Charleroi en Namen. Bewoners doen mee bij nieuwe projecten en verminderen daadwerkelijk alcoholgebruik.	<i>“Tijdens de twee of drie uur dat we gingen wandelen (met een bewoner die veel last had van zijn isolement, dronk hij niet. In Charleroi mag je niet drinken op straat. Dus inderdaad, het heeft nog steeds impact, het feit dat hij bezig is, hij verbruikt veel minder. Hij voelt zich minder alleen. Zelfs op het niveau van depressie is het zien van mensen, uitgaan, iets dat me opviel. Er is nog iemand die ook veel sport en met wie we een klein sportproject waren gestart. Nou, helaas zijn de sportscholen gesloten. En ook daar vertelde hij ons dat het heel moeilijk was omdat hij daardoor twee uur de tijd had waar hij ergens anders was, waar hij ontsnapte. Het deed hem fysiek en psychisch goed.”</i> <i>“Er zijn er die hun alcoholgebruik kanaliseren, bijvoorbeeld de persoon die vrijwilligerswerk doet, op de dagen dat ze vrijwilligerswerk doen, drinken ze 's ochtends geen bier. Dat is al een succes.”</i>

Een interactie uit de Franstalige studie (Wagener et al., z.d.).

Een prachtig voorbeeld dat hier mooi bij aansluit is het werk van het activeringsteam genaamd 'de Nomaad' in Antwerpen. In het kader van mijn opdracht 'Maatschappelijke activering' (Hauquier, W., 2022) had ik de unieke kans om een interview te doen met Pascal Tuteleers, een gewaardeerd lid van het 'de Nomaad' team. Ik ben ervan overtuigd dat dit een waardevolle vorm van sociale herverbinding is.

'De Nomaad' is het activeringsteam van Free Clinic in Antwerpen, een gespecialiseerd team dat zich richt op mensen met ernstige afhankelijkheidsproblematiek. Hun voornaamste focus ligt op het luisteren naar de verhalen van hun gasten en het omzetten van deze verhalen in activiteiten. Het team streeft er in eerste instantie naar om een gevoel van samenhang te creëren onder de gasten door middel van diverse activiteiten. Bij elke activiteit betrekken ze de gasten actief, waarbij ze altijd uitgaan van wat voor hen belangrijk is. Als de gasten bijvoorbeeld graag voetballen, organiseren ze een voetbalactiviteit. Het activeringsteam organiseert wekelijks een gevarieerd

aanbod met als doel de sociale activering van (ex-)druggebruikers. Ze halen de gasten uit hun huidige situatie en motiveren hen om bepaalde aspecten van hun leven aan te pakken. Enkele voorbeelden van deze activiteiten zijn onder andere diverse sportactiviteiten, computertraining, museumuitstapjes, een havenrondvaart voor alle gasten, deelname aan buurtinitiatieven en een speciale vrouwenclub met aandacht voor thema's en lichaamsverzorging. Daarnaast zijn er ook langdurige projecten, zoals het trainen voor een driedaagse wandeling met overnachtingen in tenten. Tijdens het interview viel het me vooral op dat 'de Nomaad' niet alleen activiteiten aanbiedt, maar dat het activeringsteam daadwerkelijk probeert om de gasten erbij te betrekken en hen zo een betekenisvolle rol in hun leven terug te geven. Door deze werkwijze kunnen de gasten van 'de Nomaad' een hernieuwde verbinding met zichzelf en anderen tot stand brengen. Ze krijgen de kans om meer te zijn dan alleen een druggebruiker en kunnen hun gevoel van eigenwaarde herstellen en nieuwe vaardigheden ontwikkelen. Door verbinding te maken met anderen wordt hun leefwereld en sociaal netwerk uitgebreid, waardoor ze zich weer deel voelen van een gemeenschap. De werking van 'de Nomaad' wordt voornamelijk gekenmerkt door autonomie en participatie. Zowel kracht als macht spelen een belangrijke rol in empowerment. Met kracht bedoelen ze het benadrukken van de sterke punten van de gasten. Met macht wordt bedoeld dat de gasten de controle over hun eigen leven terugkrijgen. (Hauquier, W., 2022).

2.2.4. Vier soorten sociale banden met elk hun eigen kenmerken en betekenis

Het stimuleren en het bevorderen van verschillende banden is cruciaal om de banden van (ex)daklozen met andere mensen te versterken. Volgens de studie van Wagener e.a. (z.d.) bestaan er vier soorten sociale banden die elk hun eigen unieke kenmerken en betekenis hebben. De eerste is de "band van afstamming", die verwijst naar de verbindingen die ontstaan door familiale relaties, zoals die tussen ouders en kinderen. Deze band draait om de biologische en juridische banden die mensen verenigen binnen een familie-eenheid. De tweede soort band is de "band van electieve participatie", die voortkomt uit vrije keuze en deelname aan collectieve activiteiten. Het kan variëren van vriendschappen en hobbygroepen tot andere sociale netwerken waar mensen bewust voor kiezen om deel van uit te maken. Daarnaast is er de "band van organische participatie", die ontstaat door betrokkenheid bij sociaal-professionele activiteiten en het integreren van mensen in werk- of beroepsgerelateerde contexten. Dit omvat deelname aan werkorganisaties, professionele netwerken en andere sociale structuren die verband houden met iemands professionele leven. Ten slotte hebben we de "burgerschapsband", die ontstaat door de erkenning van iemands burgerschap en de rechten en plichten die daarmee gepaard gaan. Dit houdt in dat individuen betrokken zijn bij het politieke en maatschappelijke leven, gebruikmaken van hun rechten en hun verantwoordelijkheden als burgers vervullen. Elk van deze banden spelen een belangrijke rol in het weefsel van sociale

verbondenheid, waarbij individuen worden aangemoedigd om relaties aan te gaan en zich te identificeren met het sociale lichaam. (Wagener e.a., z.d.).

Graag wens ik een aanvulling te geven op de 'band van afstamming' die in de tekst wordt genoemd. Deze band verwijst naar de diepgaande verbindingen die ontstaan door familiale relaties, zoals die tussen ouders en kinderen. Volgens de tekst zijn het de biologische en juridische banden die mensen verenigen binnen een familie-eenheid. Tijdens mijn opleiding heb ik geleerd over de waarde van contextuele hulpverlening, zoals beschreven door Nagy, en hoe essentieel het is voor maatschappelijk werkers om rekening te houden met het bestaansrecht en de zijnsloyaliteit van individuen. Het is belangrijk om te begrijpen dat veel (ex)-daklozen mogelijk zwaar destructief gerechtigd zijn. Destructief recht kan ontstaan als gevolg van vroegkinderlijke verwaarlozing, parentificatie, gespleten loyaliteit, en andere situaties waarin het vertrouwen van het kind niet met vertrouwen wordt beantwoord. Als volwassenen willen zij daarom meer aanspraak maken en verwachten ze alsnog om gezien te worden. Vaak uit dit zich in zelfdestructief gedrag zoals automutilatie of verslaving, of het wordt afgereageerd op een onschuldige derde, zoals geweld en agressie. Dit resulteert in een cyclus van wederzijdse schade. Daarom vind ik het van groot belang dat een hulpverlener aandacht blijft hebben voor mensen die zwaar destructief gerechtigd zijn, ongeacht of er weer contact is met de familie of niet. Het is essentieel om deze personen op de juiste manier te ondersteunen.

Uit de studie van V. Regenmortel e.a. hebben thuislozen veel te maken met een groot aantal stresssituaties, waaronder scheiding van familie. Zo'n gebeurtenis kan als risicofactor worden geduid van een leven op straat. Ook is het zo dat er zich voortdurend herhalende ervaringen zijn gedurende het hele leven: vanaf de kindertijd (scheiding of overlijden van een ouder) tot de volwassen leeftijd (scheiding, breuk met familie). Van Regenmortel e.a. citeren: *“De gehechtheidsfactoren van sociale relaties, de opvoedingssituatie en de opvoedingsstijl van de moeder zijn significante risicofactoren voor de ontwikkeling van thuisloosheid.”* Volgens het onderzoek hangt het gevoel van zelfwaarde, en de mate waarin die kan gerealiseerd worden ook sterk af van de sociale rollen die voor iemand beschikbaar zijn. Daarom dient er voldoende aandacht te zijn voor het (vroegere) sociale netwerk van thuislozen (bv. gezin, familie, kinderen, belangrijke vertrouwensfiguren), maar ook aandacht voor mogelijkheden tot herstel. Ook de uitbouw van nieuwe sociale contacten dient gestimuleerd te worden (bv. via vrijwilligerswerk, ontmoetingsmogelijkheden, gezamenlijke hobby's/vakanties, uitbouw van maatprojecten of vriendendiensten, groepsactiviteiten enz.) Van Regenmortel e.a. citeren: *“Thuislozen dienen ondersteund te worden in het versterken van hun netwerken door uitbreiding van contacten met conventionele rollen en instituties. Ook zullen de burgers (niet-*

thuislozen), hulpverleners en de lokale en bredere samenleving anders moeten leren kijken en omgaan met thuislozen.” (Van Regenmortel e.a., 2006).

2.2.5. Een systeem gebaseerd op de vorming van een heel netwerk van actoren

Zoals u al kon lezen speelt de (herverbindings)coach een cruciale rol bij het vergroten van de capaciteiten van bewoners en kan zowel interne als externe middelen benutten. Maar volgens het onderzoek van Wagener e.a. (z.d.) gaat het er ook om dat er verbindingen worden gelegd die verder gaan dan alleen het Housing First-team, en hiervoor zijn externe middelen nodig. Wagener e.a. citeren: *“Het is essentieel dat de coach goed geïntegreerd is in de lokale gemeenschap en sociale netwerken. De coach moet niet alleen staan in zijn taken, gezien de diversiteit en complexiteit ervan. Hij heeft behoefte aan een uitgebreid en ondersteunend team. Het organisatorische en institutionele ontwerp van de verschillende projecten speelt een cruciale rol en heeft grote invloed op de begeleiding. Sommige projecten hebben slechts één coach, wat praktische beperkingen met zich meebrengt bij het organiseren van groepsactiviteiten en bij de nodige reflectie voor de ontwikkeling van de begeleiding. Maatschappelijk werkers moeten elkaar helpen en elkaar aanvullen, of soms zelfs werken aan gezamenlijke acties. Sommige organisaties bieden de mogelijkheid om een duo of zelfs een trio van coaches te vormen, wat een belangrijk voordeel is. Wanneer de opdracht van sociale herverbinding samen met verschillende betrokkenen wordt ontwikkeld, hebben huisvestingsteams, coördinatoren en lokale actoren die al dan niet actief zijn in de daklozensector hier baat bij. Het succes van sociale herverbinding is afhankelijk van het harmonieus samenwerken van dit netwerk van actoren.” (Wagener et al., z.d.).*

Tijdens het lezen van de literatuur over het proces van sociale herverbinding werd ik verrast door de prachtige initiatieven van de (herverbindings)coaches. Er was een enorme inzet om familiebanden en vriendschappen te herstellen. Ze hebben veel georganiseerd om het sociale netwerk van de betrokkenen te versterken en hun integratie in de gemeenschap te bevorderen. Er zijn tal van initiatieven geweest op het gebied van dagbesteding en vrijwilligerswerk, met als doel het vergroten van het gevoel van eigenwaarde bij de betrokkenen. Ik vraag me echter af waarom deze initiatieven of samenwerkingen niet overal worden toegepast in de daklozensector. In het volgende deel zal worden besproken welke tekortkomingen er zijn in de ondersteuning van daklozen.

2.3. Tekortkomingen in de ondersteuning van daklozen.

Dit deel van mijn thesis zal de tekortkomingen in de ondersteuning van daklozen aan de kaak stellen. Maar tijdens het lezen van de literatuur besepte ik echter dat deze tekortkomingen zich op veel meer gebieden voordoen dan enkel in de daklozensector. Tijdens mijn stage in het Universitaire Ziekenhuis van Antwerpen heb ik persoonlijk ervaren dat hoewel er steeds medische zorg wordt verleend aan

bijvoorbeeld daklozen of kwetsbare groepen, de ondersteuning stopt na een eventuele doorverwijzing naar het OCMW of CAW. Door een gebrek aan samenwerking tussen diensten en organisaties, en door het ontbreken van middelen en kennis bij maatschappelijk werkers en de vermaatschappelijking van de zorg kan er niet voldoende ingezet worden aan individuele ondersteuning, verbinding en sociale integratie bij kwetsbaren.

Deze gesignaleerde kwesties vormen belangrijke aandachtspunten voor beleidsmakers en professionals in de sociale dienstverlening en gezondheidszorg.

Volgens Wagener e.a. (z.d.) wil het project sociale herverbinding graag inspelen op twee belangrijke tekortkomingen in de ondersteuning van daklozen. Enerzijds op het niveau van het creëren van specifieke professionele praktijken om sociale integratie van de huurders te verbeteren en anderzijds op het niveau van het toevoegen van kennis over de processen van sociale verbondenheid en de evaluatie ervan. (Wagener e.a., z.d.).

2.3.1. Het creëren van specifieke professionele praktijken om sociale integratie van de huurders te verbeteren

Een artikel gepubliceerd in het Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken (Kamphuis & Noordegraaf, 2019) beschrijft de verschillende uitdagingen van het creëren van sociale integratie voor huurders van Housing First en hoe specifieke professionele praktijken kunnen worden ontwikkeld om dit te verbeteren. De uitdagingen omvatten onder meer het gebrek aan middelen en de beperkte toegang tot sociale en gezondheidsdiensten. Ook wordt er genoemd dat er soms een gebrek aan communicatie en samenwerking is tussen verschillende instanties die betrokken zijn bij de ondersteuning van de huurders. De auteurs benadrukken het belang van aandacht voor individuele behoeften en het aanbieden van ondersteuning op maat, evenals het belang van samenwerking met andere instanties en gemeenschapsorganisaties om de sociale integratie van huurders te bevorderen. Kamphuis & Noordegraaf citeren: *“Om deze doelen te bereiken, worden verschillende professionele praktijken beschreven die kunnen bijdragen aan het verbeteren van de sociale integratie van huurders van Housing First, waaronder het inzetten van 'peer support' (ondersteuning door lotgenoten), het creëren van gemeenschappelijke ruimtes, en het organiseren van gezamenlijke activiteiten. Hierbij is het steeds belangrijk om de huurders erbij te betrekken.”* (Kamphuis & Noordegraaf, 2019).

2.3.2. Het toevoegen van kennis over de processen van sociale verbondenheid en de evaluatie ervan

Het toevoegen van kennis over sociale verbondenheid en de evaluatie ervan is eveneens belangrijk voor de sociale integratie van huurders. Volgens Meijer en van der Zwaard (2018) vereist het

versterken van sociale netwerken en participatie in sociale activiteiten en de gemeenschap steeds voldoende aandacht. Meijer en van der Zwaard citeren: *“Samenwerking tussen professionals en organisaties is broodnodig. Het Housing First-model blijkt effectief bij het verminderen van dakloosheid en het verbeteren van welzijn. Sociale verbondenheid krijgt ook steeds meer aandacht met activiteiten zoals gemeenschappelijke maaltijden en peer support. Maar er is meer onderzoek nodig naar de impact op lange termijn, de evaluatie van deze processen is een uitdaging en vereist participatie van huurders.”* (Meijer en van der Zwaard, 2018).

2.3.3. Housing First implementeren in de huidige hulpverlening aan dak- en thuislozen

Volgens een artikel van Lescrauwaet (2019) blijven hulpverleners ondanks het bewijs van de effectiviteit en efficiëntie van Housing First, vaak vasthouden aan oude opvang- en herintegratiemodellen zoals het woonladdermodel. Er is dus nog werk aan de winkel om Housing First breder toe te passen en te implementeren. Lescrauwaet citeert: *“Het Vlaamse actieplan beoogt een paradigmaverschuiving in de thuislozenzorg, waarbij de focus verschuift van residentiële opvang naar woongerichte oplossingen met ambulante woonbegeleiding. Dit impliceert dat een deel van het bestaande aanbod moet worden omgezet naar ambulante woonbegeleiding, naast het uitbreiden van het Housing First-aanbod met 80 extra trajecten en woningen. Het succes van Housing First hangt niet af van de specifieke organisatie die het uitvoert, maar van de consistentie waarmee de principes en uitgangspunten worden toegepast.”* (Lescrauwaet, 2019).

Naar mijn mening wordt met de laatste zin bedoeld dat het succes van het Housing First-model niet uitsluitend afhangt van de organisatie die het implementeert, maar eerder van de manier waarop de kernprincipes en -waarden van Housing First worden nageleefd en toegepast. Er is een noodzakelijke ondersteuning nodig op verschillende levensdomeinen, zoals gezondheidszorg, verslavingszorg en nuttige dagbesteding of werkgelegenheid. Individuele ondersteuning en het afstappen van bepaalde voorwaarden moeten consistent worden toegepast. Dit betekent dat ongeacht welke organisatie de diensten levert, het essentieel is dat de basisprincipes van Housing First worden begrepen, geaccepteerd en consequent worden toegepast om het beoogde succes te behalen. Dus verschillende organisaties in de publieke sector zoals OCMW of CAW of organisaties in de private sector kunnen de kernprincipes van Housing First toepassen.

In overeenstemming met het artikel van Lescrauwaet (2019) hebben CAW's en OCMW's de mogelijkheid om, indien gewenst, Housing First toe te passen. Er bestaat geen enkele regelgeving die deze eerstelijnsorganisaties verplicht om daklozen onder te brengen in (nacht)opvangcentra. In plaats daarvan hebben zij evenzeer de mogelijkheid om Housing First te implementeren in steden en gemeenten. Desalniettemin bleven deze organisaties tot voor kort bijna geheel achterwege in het

toepassen van Housing First. Ook blijven volgens dit artikel hulpverleners vaak vasthouden aan verouderde opvang- en herintegratiemodellen, ondanks het overvloedige bewijs dat aantoont dat deze benadering minder effectief en efficiënt is dan een Housing First-aanpak. (Lescrauwaet, 2019).

Volgens het onderzoek van Van Regenmortel e.a. (2006) is het essentieel om thuisloosheid op te nemen als een strategisch doel in het sociaal beleidsplan. Om dit te bereiken, zijn heldere kerntaken en een gelijkwaardige samenwerking binnen een netwerk noodzakelijk. Van Regenmortel e.a. citeren: *“Naast samenwerking met de gemeente en het OCMW, is ook samenwerking met andere belangrijke spelers in het brede welzijnswerk van groot belang. Op individueel niveau kan deze afstemming en samenwerking worden geïmplementeerd door middel van een vraaggestuurde aanpak in het cliëntoverleg. Door op de drie niveaus (beleid, organisatie, cliënt) de dialoog aan te gaan met maatschappelijk kwetsbare doelgroepen, ontstaat er meerwaarde. Dit kan onder andere bereikt worden door samen te werken met verenigingen waarin mensen die armoede ervaren, een stem krijgen.”* (Van Regenmortel e.a., 2006).

2.3.4. Investerings vanuit het beleid

Het Europees Parlement heeft een ambitieus doel gesteld om dakloosheid in de Europese Unie volledig uit te bannen tegen 2030. Ze erkennen dat dakloosheid een ernstig en urgent probleem is dat dringend aandacht behoeft. Het Parlement roept op tot gecoördineerde inspanningen op Europees niveau om dakloosheid te voorkomen en degenen die al dakloos zijn te ondersteunen. Het hoofddoel is om iedereen in de EU toegang te bieden tot betaalbare huisvesting en de nodige ondersteuning te geven om dakloosheid te voorkomen en daklozen te re-integreren. Het Europees Parlement benadrukt ook het belang van verbeterde gegevensverzameling en monitoring van dakloosheid om effectieve beleidsmaatregelen te kunnen nemen. Ze pleiten voor solidariteit en samenwerking tussen de lidstaten van de EU om dit gemeenschappelijke probleem aan te pakken. Het Europees Parlement zet zich vastberaden in om een einde te maken aan dakloosheid en een inclusieve en rechtvaardige samenleving voor iedereen te bevorderen. (Europese Unie - Europees Parlement, 2020).

Het Europees Parlement roept op tot gecoördineerde inspanningen om dakloosheid te voorkomen en te bestrijden. In het volgende artikel is te lezen dat het Housing First-model wordt gepresenteerd als een effectieve aanpak om dit doel mogelijks te kunnen bereiken.

In het artikel "Housing First: de aanpak van Caroline Gennez voor dakloosheid" op de website van VRT NWS (2023) wordt besproken hoe Caroline Gennez, een Belgische politica, pleit voor de implementatie van het Housing First-model als een effectieve aanpak voor dakloosheid. Housing First richt zich op het bieden van onmiddellijke, permanente huisvesting aan daklozen, zonder

voorwaarden zoals het afzien van verslaving of het volgen van therapie. Het doel is om mensen een stabiele en veilige thuisbasis te bieden, zodat ze daarna hun andere problemen, zoals verslaving of psychische aandoeningen, kunnen aanpakken. Gennez benadrukt dat traditionele aanpakken van dakloosheid, zoals opvangcentra en tijdelijke oplossingen, onvoldoende effectief zijn gebleken. Ze pleit voor een verschuiving naar Housing First als de standaardaanpak. Gennez wijst op succesvolle implementaties van Housing First in andere landen, zoals Finland, waar het aantal daklozen drastisch is afgenomen. Het artikel benadrukt dat Housing First niet alleen een morele kwestie is, maar ook kosteneffectief kan zijn. Het bieden van permanente huisvesting aan daklozen kan leiden tot besparingen op het gebied van gezondheidszorg, politie-interventies en opvangvoorzieningen. Caroline Gennez stelt dat het belangrijk is om Housing First op nationaal niveau te implementeren en voldoende middelen toe te wijzen om dit te realiseren. Ze roept op tot samenwerking tussen verschillende belanghebbenden, zoals overheden, non-profitorganisaties en de private sector om dakloosheid effectief aan te pakken. (VRT NWS, 2023). Het artikel benadrukt ook dat Housing First kosteneffectief kan zijn.

De website van Housing First Nederland (z.d.) beaamt dat Housing First kosteneffectief kan zijn. De benadering van Housing First vermijdt kosten die gepaard gaan met opvang- en woonvoorzieningen. Bovendien leidt het beëindigen van dakloosheid tot verbetering van bestaanszekerheid, gezondheid en algemene levenskwaliteit, waardoor er minder behoefte is aan acute hulpdiensten en justitiële interventies. Deze combinatie van factoren resulteert op de lange termijn in aanzienlijk lagere maatschappelijke kosten en draagt bij aan een inclusieve en veilige samenleving. De effectiviteit van Housing First gaat hand in hand met de kostenefficiëntie ervan.

Het gemiddelde kostenniveau in Nederland illustreert dit effect:

Psychiatrisch ziekenhuis	733€ per dag
Spoedeisende hulp	446€ per dag
Gevangenis (HvB)	250€ per dag
Gevangenis (zorgplaats)	491€ per dag
Woonvoorziening	181€ per dag
Noodopvang	107€ per dag
Housing First	77€ per dag

Housing First blijkt aanzienlijk lagere kosten met zich mee te brengen. (Housing First Nederland, z.d.).

Maar het succes van Housing First is ook nog afhankelijk van verschillende randvoorwaarden, zoals beschikbaarheid en bereikbaarheid van de diensten, de intensiteit en duur van de begeleiding en flexibele ondersteuning die dagelijks kan inspelen op de behoeften van de daklozen. Het is van essentieel belang dat de werkwijze van Housing First wordt gewaarborgd en ondersteund door

adequate regelgeving en financiering. Helaas worden veel praktijken in gemeenten geconfronteerd met ingrijpende wijzigingen en bezuinigingsmaatregelen, wat de duurzame implementatie van Housing First in gevaar brengt. Politieke steun is daarom essentieel om ervoor te zorgen dat Housing First-praktijken hun waardevolle werk zonder belemmeringen kunnen voortzetten. (Housing First Nederland, z.d.).

Een voorbeeld van een politieke beslissing werd genomen door Minister Wouter Beke, waarbij hij in 2019 bepaalde dat de CAW's vanaf 2020 vijf miljoen euro moeten besparen. Dit artikel, gepubliceerd in Het Laatste Nieuws (DPG Media Privacy Gate, z.d.), werpt een schrijnend licht op de gevolgen van deze maatregel, met name voor de meest kwetsbare mensen, waaronder de daklozenhulp. Binnen het CAW zet Housing First zich in voor oplossingen die gericht zijn op huisvesting en begeleiding voor daklozen. Het is duidelijk dat de politieke beslissing van Minister Wouter Beke ook invloed heeft op de praktijken van Housing First, waardoor de ondersteuning en zorg voor daklozen in gevaar kan komen. Dit artikel benadrukt de gevolgen van politieke beslissingen op de meest kwetsbare bevolkingsgroepen.

Politieke beslissingen hebben betrekking op het bevorderen van de bouw en beschikbaarheid van betaalbare woningen. Daarom zal ik op zoek gaan naar een artikel dat laat zien hoe de Vlaamse Minister van Wonen actief werkt aan het aanpakken van de dringende behoefte aan huisvesting.

2.3.5. De problematiek van betaalbare woningen in Vlaanderen

Op de website van Knack met de titel "Diependaele wil woningnood wegwerken met 6.000 geconventioneerde huurwoningen" wordt verslag gedaan van de inspanningen van Matthias Diependaele, de Vlaamse minister van Wonen, om de woningnood in België aan te pakken (DPG Media Privacy Gate, z.d.). Volgens het artikel streeft Diependaele ernaar om 6.000 "geconventioneerde" huurwoningen beschikbaar te stellen. Deze woningen zouden worden verhuurd aan mensen met een lager inkomen en zouden onderworpen zijn aan bepaalde regels en voorwaarden die door de overheid worden opgelegd. Het initiatief heeft tot doel de druk op de huurmarkt te verlichten en mensen met een beperkt budget toegang te geven tot betaalbare huisvesting. Het artikel geeft aan dat de minister hoopt dat dit plan zal bijdragen aan het verminderen van de woningnood in België. Het bieden van geconventioneerde huurwoningen zou een mogelijke oplossing kunnen zijn om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar betaalbare huisvesting en het creëren van meer mogelijkheden voor huurders met beperkte financiële middelen.

Maar is dat wel een oplossing voor het wegwerken van de wooncrisis? Het nieuwe subsidiesysteem lijkt de belangen van grote projectontwikkelaars te dienen, terwijl het sociale woningbouwprobleem

niet adequaat wordt aangepakt en de ongelijkheid in de toegang tot betaalbare huisvesting wordt vergroot. Volgens het artikel van Eyckmans (2023) op de website van Sociaal.net, wil de Vlaamse minister van Wonen, Matthias Diependaele (N-VA), de sociale huisvesting versterken door middel van een nieuw subsidiesysteem. Het doel is om bouwpromotoren aan te moedigen om te investeren in meer betaalbare sociale huurwoningen. Hoewel dit positief klinkt, blijken de nieuwe subsidies erg voordelig te zijn voor professionele vastgoedontwikkelaars. Het plan is dat private projectontwikkelaars subsidies zullen ontvangen om zowel nieuwe sociale woningen als "geconventioneerde" huurwoningen te bouwen. Deze woningen kunnen vervolgens via sociale woonmaatschappijen worden verhuurd. Als beloning voor deze keuze krijgen de ontwikkelaars de garantie dat de huurprijs betaald zal worden. Deze royale subsidie wordt gefinancierd met geld dat eigenlijk bestemd is voor de klassieke sociale woningbouw. Met dit geld hadden sociale woonmaatschappijen veel nieuwe huizen en appartementen kunnen bouwen die eigendom zouden blijven van deze woonmaatschappijen en dus altijd beschikbaar zouden zijn voor sociale verhuur. (Eyckmans, 2023).

Ik vind dit een duidelijk voorbeeld van ongelijke behandeling, aangezien kleine huiseigenaars die momenteel hun woningen via sociale verhuurkantoren verhuren, geen subsidies ontvangen, terwijl grote ontwikkelaars wel aanzienlijke financiële voordelen genieten. Het grootste deel van de woningen is echter eigendom van particulieren, die op hun beurt geen subsidies ontvangen. Dit werkt een tekort aan sociale woningen in de hand.

2.3.6. Vermaatschappelijking van de zorg

Nog een belangrijk punt is de vermaatschappelijking van de zorg. Dit is te lezen in een artikel op Sociaal.net. Volgens Serrien (2017) moeten steeds meer patiënten beroep doen op hun sociale omgeving of familie, net zoals bij de daklozenopvang het geval is. Serrien citeert: *"Echter, rijst de vraag of de samenleving wel klaar is voor een verdere vermaatschappelijking. Het risico bestaat dat steeds meer kwetsbare mensen kopje onder gaan door deze nieuwe benadering."* (Serrien, 2017).

Van Regenmortel e.a. citeren: *"De geestelijke gezondheidssector geeft zelf ook aan dat ze steeds meer worden geconfronteerd met mensen die psychisch gezien niet klaar zijn voor ontslag, maar die geen netwerk hebben waarop ze kunnen terugvallen. Voor deze mensen vinden ze heel moeilijk oplossingen. Een betere samenwerking met de welzijnzorg en met andere partners die dicht bij de doelgroep staan (bv. huisarts, thuisbegeleider) lijkt aangewezen."* (Van Regenmortel e.a., 2006).

Volgens het artikel van Serrien (2017) op de website van Sociaal.net is onze samenleving niet klaar voor een vermaatschappelijking van de zorg en raakt de rol van de hulpverlener ondergesneeuwd. De auteur benadrukt dat sociaal werkers uitdagingen ervaren bij de vermaatschappelijking van de

zorg, wat inhoudt dat de zorg voor kwetsbare mensen meer in de samenleving wordt opgenomen. Hoewel vermaatschappelijking positieve aspecten heeft, zoals inclusief burgerschap en samenlevingsopbouw, zien sociaal werkers dat de meest kwetsbare burgers juist nog meer problemen ondervinden door vermaatschappelijking. Serrien citeert: *“Er zijn tegenstrijdige gevoelens en vragen over de randvoorwaarden en de stem van hulpvragers. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan de drempels naar hulp en de onderbenutting van grondrechten. Vermaatschappelijking leidt tot een verschuiving van zorgtaken naar mantelzorgers en niet-gespecialiseerd sociaal werk, wat vraagt om een goed uitgebouwd en krachtig sociaal werk. Opbouwwerkers maken zich ook zorgen over de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg, omdat dit kan leiden tot meer overlast en verstoringen in de buurtwerking. Er is behoefte aan geïntegreerde basisvoorzieningen die buurtgericht en laagdrempelig zijn. Ervaringsdeskundigen spelen een belangrijke rol, maar hun expertise wordt vaak over het hoofd gezien. Sterke professionele ondersteuning op de eerste lijn en het werken aan sociale cohesie en structurele veranderingen zijn nodig. Vermaatschappelijking moet leiden tot meer sociaal werk, anders zal het falen.”* (Serrien, 2017).

Dit deel van mijn thesis heeft een aantal tekortkomingen in de ondersteuning van daklozen belicht, waarbij ik heb opgemerkt dat deze tekortkomingen zich niet beperken tot de daklozensector alleen. Het gebrek aan individuele ondersteuning, samenwerking tussen diensten en organisaties, en geschikte instrumenten voor maatschappelijk werkers vormen belangrijke knelpunten bij het streven naar verbinding en sociale integratie bij kwetsbare mensen, zowel in de daklozensector als daarbuiten.

2.4. Op weg naar een nieuwe methodiek

Volgens de Franstalige studie van Wagener e.a. is de rol van (herverbindings)coach als bemiddelaars tussen het vorige en nieuwe leven cruciaal voor de herverbinding van daklozen met de samenleving. Maar volgens de auteurs ontbreekt er op dit moment nog een geformaliseerde methodologie. (Wagener e.a., z.d.).

2.4.1. Een gemeenschappelijk model voor de implementatie van sociale herverbinding

De studie van Wagener e.a. (z.d.) benadrukt dat het introduceren van een nieuw mechanisme voor sociale herverbinding binnen huisvesting vereist dat er nieuwe werkmethoden worden ontwikkeld die passen bij de innovatieve aanpak die momenteel al wordt toegepast. Uit de veldanalyse zijn volgende aanbevelingen naar voren gekomen:

“Om de aard van de taak van de herverbindingscoach nauwkeurig te definiëren, is het essentieel dat de coaches actief deelnemen aan collectieve overlegstructuren met hun collega's, andere maatschappelijk werkers en coördinatoren. Hierbij draait het om het verduidelijken van de

werkmethoden, het stellen van grenzen, het eens worden over bestaande praktijken, en het benutten van ervaringen om de heraansluitingsmaatregelen te formaliseren en te verankeren. De coach is niet alleen verantwoordelijk voor het bevorderen van de maatschappelijke herverbinding van de bewoners, maar maakt deel uit van een netwerk van betrokkenen waarin iedereen een rol speelt.”

Uit de Franstalige studie van Wagener e.a. van het project sociale herverbinding wordt er een antwoord gezocht op de vraag of de invoering van het systeem van sociale herverbinding kan leiden tot de opkomst van een nieuw beroep binnen of naast de traditionele Housing First-teams of het eerder gaat om een nieuwe taak die complementair is aan die van het huisvestingsteam. **(figuur 2)**. Bij projecten waarbij sociale herverbinding losstaat van de rest van het Housing First-team, is het duidelijk dat de keuze voor sociale verbinding een verandering in houding impliceert. Hoewel de coaches in sociale herverbinding bepaalde eigenschappen gemeen hebben met alle professionals in Housing First, zijn er ook specifieke kenmerken die benadrukt moeten worden volgens de onderzoekers: *“De herverbindingcoaches bieden geen directe hulp (of slechts zeer zelden), maar bouwen samen met de doelgroep aan een actieplan. De inhoud van dit plan kan alleen worden bepaald in overleg met de doelgroep en alle betrokken partijen. Dit vereist vaardigheden op het gebied van projectbeheer, gemeenschapswerk en het vermogen om te innoveren en voortdurend de modaliteiten van de opdracht opnieuw uit te vinden. Dit wijst erop dat de inhoud van de taak voortdurend verandert en evolueert, en dat het vermogen om flexibel te zijn en zich aan te passen aan verschillende situaties en behoeften essentieel is voor het succes van de nieuwe taak. Reflectie op de praktijken is essentieel om de kwaliteit van de begeleiding te waarborgen, overbelasting van maatschappelijk werkers te voorkomen en sociale vernieuwing voort te zetten met vertrouwen en duidelijkheid. Bovendien lijkt het van essentieel belang om de verworven expertise te benutten om dit nieuwe beroep te professionaliseren, als aanvulling op wat al binnen Housing First wordt gedaan. Om de taak van sociale herverbinding binnen Housing First te stabiliseren, de duurzaamheid te bevorderen en mogelijk uitbreiding ervan te overwegen, is het dus belangrijk om de opgedane ervaring en vaardigheden te kunnen benutten. Alleen op die manier kan het systeem van sociale herverbinding diepgang krijgen en zich vestigen als een essentiële dimensie van de begeleiding van voormalig daklozen die opnieuw zijn gehuisvest. Het is ook aan de betrokken professionals om gezamenlijk te overleggen over de naam die zij aan dit nieuwe beroep willen geven, aangezien de term "coach" aan hen is toegekend zonder voorafgaand overleg. In verschillende projecten noemen zij zichzelf namelijk niet allemaal "coach". Hoewel deze constatering op het eerste gezicht misschien onbelangrijk lijkt, is het wel de eerste stap naar professionele erkenning.”* (Wagener e.a., z.d.).

	Model gebaseerd op complementariteit	Model gebaseerd op samenwerking en partnerschap
Beginsel van koppeling tussen herankering en huisvestingsbegeleiding	onderlinge afhankelijkheid tussen werkingen	grote autonomie van werking
Coördinatie van de verschillende opdrachten	Deel uitmaken van een zelfde team: gemeenschappelijke coördinatieorganen	Afzonderlijke teams : verschillende (soms tegenstrijdige) coördinatie.
Organisatie van de verschillende opdrachten	Eén of bij voorkeur twee coaches, die eventueel functies gelinkt aan huisvestingsbegeleiding waarnemen	Team van coaches gespecialiseerd in sociale herankering
Gevolgen voor de inhoud van de begeleiding	De grote complementariteit die de coaches hebben met het huisvestingsteam, leidt ertoe dat zij overwegen hun tussenkomst daaraan te spiegelen. Zij kiezen dezelfde interventiemethoden verkiezen (individuele ondersteuning, aan huis) Vaak zijn hun acties ter ondersteuning van taken waarvoor het huisvestingsteam niet de tijd heeft om ze uit te voeren.	De grote autonomie waarover de coaches beschikken, stelt hen in staat hun professioneel werkveld te creëren, specifieke sociale interventiemodaliteiten te ontwikkelen, geïnspireerd door het groepswerk. De collectieve dimensie is een belangrijk onderdeel van de begeleiding.

Figuur 2: twee verschillende modellen: een nieuw beroep of een aanvullende opdracht voor het huisvestingsteam? (Wagener e.a., z.d.).

Uit de tabel van **figuur 2** (Wagener e.a., z.d.) kan er geconcludeerd worden dat het complementariteitsmodel gebaseerd is op het beginsel van koppeling tussen sociale herverbinding en huisvestingsbegeleiding. Hierbij is er een onderlinge afhankelijkheid tussen de werkingen. In dit model maken één of bij voorkeur twee coaches deel uit van hetzelfde team als het huisvestingsteam, met gemeenschappelijke coördinatieorganen. De coaches streven om hun tussenkomst af te stemmen op het huisvestingsteam, waarbij ze dezelfde interventiemethoden verkiezen, zoals individuele ondersteuning, zelfs aan huis. Vaak ondersteunen ze taken waarvoor het huisvestingsteam zelf geen tijd heeft.

Het samenwerkings- en partnerschapsmodel legt de nadruk op samenwerking en partnerschap. Hierbij zijn er afzonderlijke teams met verschillende (soms tegenstrijdige) coördinatie. De coaches in dit model zijn gespecialiseerd in sociale herverbinding en werken samen met andere professionals. Ze hebben een grote autonomie en kunnen hun eigen professioneel werkveld creëren. De inhoud van de begeleiding in dit model richt zich op de collectieve dimensie en omvat vaak acties ter ondersteuning van taken waar het huisvestingsteam beperkte tijd voor heeft. (Wagener e.a., z.d.).

Ik ben van mening dat er ruimte moet zijn voor een apart beroep als herverbindingscoach, met een nauwe samenwerking en afstemming met het huisvestingsteam. Het samenwerkingsmodel, in plaats van het complementaire model, biedt een duidelijke taakverdeling binnen het team, maar bevordert tegelijkertijd partnerschap en samenwerking. De herverbindingscoach is gespecialiseerd in het faciliteren van sociale herverbinding en heeft de vrijheid om autonoom op te treden op sociaal-cultureel vlak, maar werkt nauw samen met bijvoorbeeld het huisvestingsteam. De herverbindingscoach kan zich richten op taken waar het huisvestingsteam beperkte tijd voor heeft. Ze kunnen initiatieven ontwikkelen om sociale herverbinding in de gemeenschap te bevorderen. Op deze manier kunnen ze effectiever zijn in het bevorderen van sociale herverbinding bij (ex)-daklozen of thuislozen. Deze benadering biedt volgens mij meerdere voordelen. Ten eerste bevordert het een intensievere samenwerking tussen verschillende professionals, waardoor expertise en middelen gebundeld en gedeeld kunnen worden. Ten tweede hebben herverbindingscoaches de vrijheid om zich te specialiseren in sociale herverbinding en hun begeleiding hierop af te stemmen, waardoor ze effectiever kunnen zijn. Ten derde zorgt een duidelijkere taakverdeling voor een betere teamdynamiek, wat cruciaal is om spanningen binnen het team te verminderen.

2.4.2. Een multidimensionale aanpak voor (ex)-daklozen

Om een beter begrip te krijgen van de diverse aspecten van de rol van de coaches in verschillende projecten, is er een tabel (**figuur 3**) ontwikkeld. Deze tabel maakt het mogelijk om de verschillende soorten acties die worden ondernomen (individuele acties, collectieve acties, acties gericht op het institutionele kader, en acties met betrekking tot de territoriale en sociale context) te koppelen aan de doelgroepen (bewoners, Housing First-teams, partnerinstellingen en -verenigingen). (Wagener e.a., z.d.).

	Acties op individueel niveau	Acties op collectief niveau	Acties betreffende het institutionele kader waarbinnen het project wordt getest	Acties betreffende de algemene territoriale en sociale context
Op het niveau van de bewoners	Bewustmaking en begeestering van bewoners / identificatie van behoeften (+ gebruik van specifieke instrumenten) Begeleiding omtrent verschillende aspecten, variërend volgens de geïdentificeerde behoeften	Activiteiten die peer learning bevorderen + Workshops + opleiding + Groepen geanimeerd door de coach(es) + stages	Link met het klassieke HF-team. Ontwikkeling van gezamenlijke projecten. Ontwikkeling van complementariteit / eerder dan van samenwerking in het Brusselse project	Organisatie van acties om de doelgroep "zichtbaarder" te maken door te steunen op zijn actieve deelname (acties gericht naar de buitenwereld, opwaardering van de talenten van de bewoners, enz.)
Op het niveau van de HF-teams	Bewustmaking/ enthousiasme Duo begeleidingen, overdracht van informatie voor holistische begeleiding en geïntegreerde aanpak	Mobilisatie van de huisvestingsteams om deel te nemen aan collectieven. Er wordt gesteund op de vertrouwensrelatie met de TS van HF om een impuls te geven aan een dynamiek + implementatie van een co constructie collectief.	Creatie van collectieve overlegorganen om transversaliteit te bevorderen en complementariteit alsook samenwerkingen te ontwikkelen.	Totstandbrenging van nieuwe partnerschappen, dynamisering van het weefsel rond HF in een ander perspectief dan dat verbonden aan de bevrediging van onmiddellijke en dringende behoeften.
Op het niveau van partnerinstellingen en -verenigingen	Bewustmaking om ervoor te zorgen dat de structuren meer aandacht zouden hebben voor de psychosociale belemmeringen waarmee ex-daklozen worden geconfronteerd, en daarmee rekening zouden houden bij hun opvolging (bijv. het zoeken naar werk)	Bewustmaking opdat de structuren meer open werkwijzen zouden aannemen en hun terughoudendheid ten aanzien van de opvang van een voormalig daklozen publiek zouden overwinnen.	Linken leggen met Housing first-systemen en de totstandbrenging van duurzame samenwerkingsverbanden bevorderen.	Deelname aan de verdichting van het sociale weefsel rond Housing first door het stimuleren van de ontwikkeling van gezamenlijke projecten.

Figuur 3: het koppelen van de sociale herverbingsacties op verschillende niveaus (Wagener e.a., z.d.).

Uit de tabel van **figuur 3** (Wagener e.a., z.d.) kan er een mogelijks een nieuwe methodiek worden afgeleid voor professionals in de daklozensector maar ook daarbuiten. Deze methodiek is gebaseerd op de combinatie van verschillende niveaus en acties.

De acties op individueel niveau richten zich op het vergroten van het bewustzijn en de zelfredzaamheid van (ex)-daklozen. Dit kan gebeuren door het identificeren van hun eigen behoeften en inzetten van specifieke ondersteuningsmiddelen. Er moet ruimte zijn voor gepersonaliseerde begeleidingsplannen die zich bijvoorbeeld richten op het overwinnen van psychosociale barrières. Het is belangrijk dat Housing First-teams samenwerken voor een holistische aanpak. Dit kan verwezenlijkt worden door duo begeleiding en het delen van informatie tussen teamleden. Ook moet er een bewustzijn gecreëerd worden bij partnerinstellingen en verenigingen over de psychosociale hindernissen. Het doel is om ervoor te zorgen dat er rekening wordt gehouden met psychosociale belemmeringen tijdens het begeleiden van (ex)-daklozen, bijvoorbeeld in het kader van werkzoekenden.

De collectieve acties zijn gericht op het bredere sociale welzijn van (ex)-daklozen. Een cruciale pijler hierbij is het opbouwen van vertrouwensbanden met Housing First-begeleiders. Op het niveau van de bewoners is het stimuleren van peer learning van belang, waarbij workshops en groepssessies dienen als instrumenten om kennisdeling en sociale vaardigheden te cultiveren. Daarnaast is het relevant om bewustwording en openheid te bevorderen bij verenigingen, met als doel eventuele terughoudendheid ten opzichte van voormalig dakloze individuen te overwinnen.

De methodiek draait ook om het versterken van de institutionele basis van Housing First. Er kunnen gedeelde projecten worden ontwikkeld om de bestaande aanpak aan te vullen. Binnen Housing First zelf wordt er gestreefd naar collectieve samenwerking, ondersteund door overlegorganen die verschillende sectoren samenbrengen. Deze structuren bevorderen kennisuitwisseling en cultiveren een cultuur van samenwerking tussen verschillende Housing First initiatieven. Bovendien moet er gewerkt worden aan duurzame samenwerking met externe partnerinstellingen en verenigingen. Daarnaast richt deze methodiek zich ook op het aanpakken van de bredere territoriale en sociale context. Er wordt ingezet op het zichtbaarder maken van de doelgroep, waarbij acties worden ondernomen om hun actieve deelname te benadrukken. Dit omvat activiteiten die de buitenwereld betrekken en de talenten van bewoners waarderen. Op het niveau van Housing First wordt er gestreefd naar het aangaan van nieuwe partnerschappen en het revitaliseren van het weefsel rond Housing First, met de focus op meer dan alleen directe behoeftebevrediging. Daarnaast wordt er gewerkt aan het verdichten van het sociale weefsel rond Housing First door partnerinstellingen en verenigingen te betrekken in het stimuleren van gezamenlijke projecten. Deze gecombineerde aanpak versterkt de bredere context waarbinnen Housing First wordt uitgevoerd. (Wagener et al., z.d.).

Het onderzoek en de verdere literatuurstudie kunnen worden gebruikt om een uitgebreid beeld te krijgen van de geformaliseerde methodologieën voor sociale herverbinding en op welke manier deze kunnen worden toegepast. Ondanks de erkenning van het belang van de herverbindingcoaches en sociale herverbinding in de daklozenopvang is het ook van belang om te beoordelen of onze samenleving voldoende voorbereid en ondersteunend is om eventuele nieuwe modellen te omarmen. In het volgende deel van mijn thesis zal ik op zoek gaan naar effectieve interventies die “duurzame” huisvesting hebben bevordert bij (ex)-daklozen.

2.5. Effectieve interventies voor het bevorderen van duurzame huisvesting voor (ex)-daklozen

Ondanks de inspanningen van regeringen, maatschappelijke organisaties en individuen blijft het vinden van duurzame huisvesting voor deze kwetsbare bevolkingsgroep een uitdaging. Het aanpakken van dak- en thuisloosheid vereist een holistische benadering waarbij niet alleen wordt gefocust op het bieden van onderdak, maar ook op het aanpakken van de onderliggende oorzaken die mensen in deze situatie brengen.

Mijn thesis richt zich niet op het bieden van huisvesting aan dak- en thuislozen, maar op het herstellen van sociale verbindingen. Ik zal onderzoeken welke strategieën effectief zijn gebleken bij het aanpakken van deze uitdaging en welke best practices kunnen worden toegepast in verschillende

contexten. Door te focussen op zowel huisvesting, sociale herverbinding en sociale en economische aspecten die armoede en ongelijkheid veroorzaken, streef ik met mijn thesis naar een duurzamere oplossing die de levens van dak- en thuislozen positief kunnen veranderen.

2.5.1. Mogelijke ondersteuningsstrategieën voor gemeenten en zorgorganisaties

In haar masterproef voor het behalen van een master in de sociologie, heeft Van der Graaf (2020) onderzocht hoe gemeenten en zorgorganisaties (ex)-daklozen kunnen ondersteunen bij het opbouwen van nieuwe contacten. Het onderzoek richtte zich op het probleem van terugval in de dakloosheid. De meeste respondenten geven aan dat nieuw sociaal contact spontaan moet ontstaan en dat ze daarbij geen begeleiding nodig hebben. Er zijn verschillende vormen van ondersteuning mogelijk om dit doel te bereiken. Opvallend is echter dat gesprekken met begeleiders niet altijd de nadruk leggen op sociaal contact en de behoefte daaraan, terwijl dit juist (ex)-daklozen kan helpen. In de masterproef worden enkele suggesties gepresenteerd om gemeenten en zorgorganisaties te helpen bij het ondersteunen van (ex)-daklozen bij het opbouwen van nieuwe contacten. Zij kunnen bijvoorbeeld verschillende strategieën toepassen om (ex)-daklozen te helpen bij het opbouwen van nieuwe contacten en het bevorderen van sociale inclusie. Een belangrijke aanpak is het aanmoedigen van deelname aan buurtactiviteiten. Begeleiders kunnen (ex)-daklozen actief stimuleren om deel te nemen aan activiteiten die worden georganiseerd door buurtcentra, sportverenigingen of hobbygroepen. Daarnaast kunnen buurtteams een waardevolle rol spelen door (ex)-daklozen te informeren over lokale activiteiten en het organiseren van ontmoetingsmomenten waar buurtbewoners elkaar kunnen ontmoeten. Deze initiatieven bieden (ex)-daklozen de gelegenheid om zich aan te sluiten bij de gemeenschap en nieuwe sociale contacten te leggen. (Van der Graaf, 2020).

Naar mijn mening zullen (ex)-daklozen gevoelens hebben van stigmatisering. Een individuele benadering is essentieel bij het ondersteunen van thuislozen. Hoewel buurtteams en ontmoetingsmomenten waardevolle kansen bieden voor sociale integratie, is het belangrijk om met gevoelens van stigmatisering rekening te houden. Een mentor of buddy toewijzen die hen kan ondersteunen en begeleiden bij het integreren in de buurt, kan bijvoorbeeld helpen om potentiële obstakels te overwinnen. Daarnaast is het aanpassen van activiteiten en ontmoetingsmomenten om aan te sluiten bij de behoeften en interesses van (ex)-daklozen van groot belang. Door rekening te houden met hun persoonlijke voorkeuren en te zorgen voor diversiteit in het aanbod, kan de kans op een succesvolle deelname en het opbouwen van sociale contacten aanzienlijk worden vergroot.

Volgens Van der Graaf (2020) moet er ook een focus zijn op het vroegtijdig signaleren van eenzaamheid. Van der Graaf citeert: *“Het is van groot belang dat hulpverleners tijdig eenzaamheid herkennen. Aangezien eenzaamheid negatieve gevolgen kunnen hebben, is het essentieel om actief*

met dit probleem aan de slag te gaan voordat het problematisch wordt. Hulpverleners moeten bekend zijn met de risicofactoren voor eenzaamheid en de signalen ervan kunnen herkennen. Mogelijke signalen van eenzaamheid zijn: veranderingen in gedrag waarbij een persoon zich terugtrekt uit sociale activiteiten en contact met anderen vermijdt. Er kunnen ook emotionele veranderingen optreden zoals gevoelens van verdriet, leegte, angst of somberheid en een verminderde interesse en motivatie voor activiteiten of hobby's. Daarom is maatwerk van cruciaal belang. Voor elke individuele cliënt moet worden beoordeeld of eenzaamheid een rol speelt en welke specifieke ondersteuning nodig is om problemen te voorkomen. Een effectieve strategie is ook het betrekken van de omgeving. Waar mogelijk woonplekken aangeboden kunnen worden waarin de omgeving een belangrijke rol kan spelen. Initiatieven zoals gemengd wonen en woongemeenschappen, waar (ex)-daklozen samenleven met anderen, hebben al positieve resultaten laten zien in steden zoals Utrecht. Projecten zoals Place2BU, Majella Wonen en Goeie Buur hebben aangetoond dat deze aanpak kan bijdragen aan de integratie van (ex)-daklozen, het bevorderen van sociale contacten, het voorkomen van eenzaamheid en het vermijden van risicovolle situaties. Het is raadzaam om op basis van de evaluatie van dergelijke woongemeenschappen te kijken naar mogelijkheden om dergelijke woonplekken vaker aan te bieden.” (Van der Graaf, 2020).

Ik denk dat (ex)-daklozen zich soms liever identificeren met andere mensen die soortgelijke ervaringen hebben gehad. Ze begrijpen elkaars uitdagingen waardoor ze een gevoel van samenhang en begrip ervaren. Daarom voelen ze zich vaak meer op hun gemak bij andere ex-daklozen en hebben ze een natuurlijke neiging om contacten met hen aan te gaan. Ten tweede kan er een gevoel van stigmatisering en afwijzing zijn vanuit de bredere buurtgemeenschap. (Ex)-daklozen kunnen zich "bekeken" of anders behandeld voelen door buurtbewoners, wat hun vertrouwen en bereidheid om verbinding te maken met de bredere buurt kan beïnvloeden. Dit kan leiden tot een gevoel van isolement en moeite hebben om contacten te leggen met mensen buiten hun eigen ervaringsgroep. Om dit probleem aan te pakken, is het volgens mij belangrijk om bewustwording te creëren bij buurtbewoners en hen te betrekken bij initiatieven die sociale interactie en inclusie bevorderen. Projecten zoals gemengd wonen en woongemeenschappen, waar (ex)-daklozen samenleven met andere buurtbewoners, kunnen hier natuurlijk bij helpen.

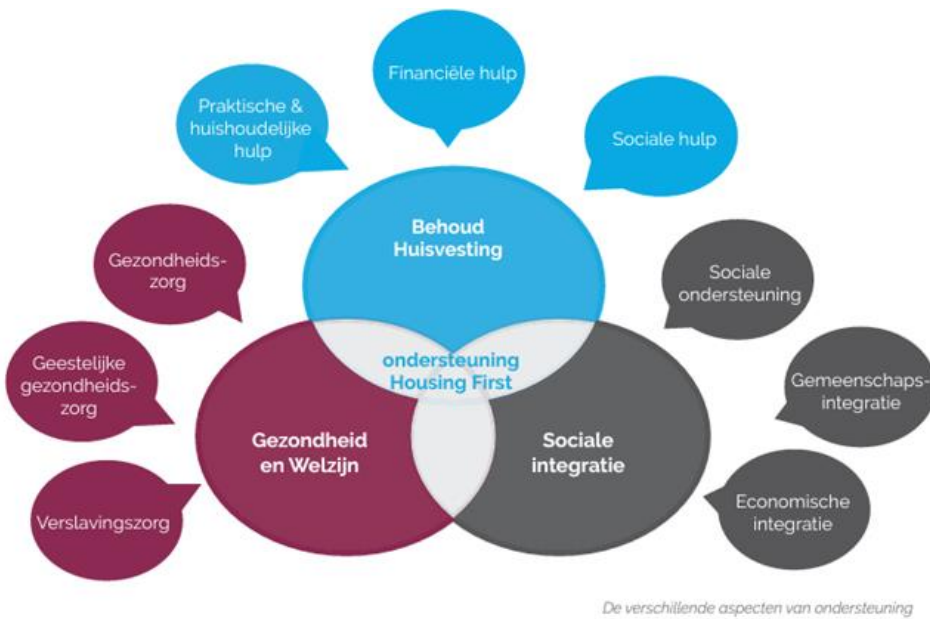
2.5.2. Housing First Nederland: Een stap naar sociale inclusie in een geïndividualiseerde samenleving

Volgens een artikel van Housing First Nederland getiteld "Housing First in Nederland: feiten en fabels" blijkt dat daklozen een huis geven geen directe relatie heeft met het bevorderen van eenzaamheid. Het artikel benadrukt dat eenzaamheid onder Housing First deelnemers een veelvoorkomend probleem is. Het is niet vast te stellen dat Housing First, ofwel het alleen wonen

verspreid over de wijk, eenzaamheid in de hand werkt. Daarbij moet opgemerkt worden dat dit geldt voor de gehele groep kwetsbare burgers, inclusief degenen die in andere woonvormen verblijven. Volgens dit artikel hangen de kansen op sociale inclusie af van onze samenlevingsstructuur. In een sterk geïndividualiseerde samenleving ligt de nadruk vooral op het economische aspect van het individu, terwijl er steeds minder aandacht is voor de mensen en de wereld om ons heen. Het vraagt dus om meer culturele kritiek dan kritiek op het Housing First-programma zelf. Housing First is in de kern een inclusieve aanpak, omdat het de mogelijkheid biedt om te wonen in de wijk en dezelfde kansen te krijgen als iedere andere burger. Bovendien wordt er in de Nederlandse begeleiding gewerkt aan het opbouwen van verbindingen met anderen en met de samenleving. Ondanks dit gegeven geven Housing First deelnemers vaak aan dat ze een kloof ervaren tussen henzelf en de samenleving. In de eerste onderzoeken naar terugval (in het brede veld van maatschappelijke opvang en ondersteuning) blijkt dat eenzaamheid hier een rol in speelt. Zowel in binnen- als buitenland lopen er onderzoeken en initiatieven om de bevordering van sociale integratie binnen Housing First te verbeteren. Ontwikkelingen zoals 'gemengd wonen' worden met interesse gevolgd door Housing First Nederland. Voor sommige Housing First deelnemers zou dit wellicht een gewenste situatie kunnen zijn, omdat het een zachte landing biedt in de wijk en daarmee de sociale integratie kan vergemakkelijken. *“Er wordt als het ware "een buurtje gebouwd". Het is echter nog wenselijker dat dit op bredere schaal plaatsvindt, waarmee de basis wordt gelegd voor een echte inclusieve maatschappij.”* (Housing First Nederland, 2021).

2.5.3. Gemeenschapsintegratie, economische en sociale integratie

Naast het behoud van huisvesting en de bevordering van gezondheid en welzijn, speelt sociale integratie een cruciale rol. Volgens de Housing First Gids Nederland (Housing First Nederland, 2019) is sociale integratie een complex concept dat diverse vormen en niveaus van ondersteuning vereist, maar het heeft aantoonbaar gunstige effecten op het herstelproces, de woonsituatie en de behandeling. **(figuur 4)**.

Figuur 4: de verschillende aspecten van ondersteuning binnen Housing First Nederland (Housing First Nederland, 2019)

Figuur 4 illustreert de belangrijke rol van sociale integratie naast het behoud van huisvesting en de bevordering van gezondheid en welzijn. Sociale integratie verwijst naar het proces waarbij (ex)-daklozen weer worden opgenomen in de bredere samenleving en actief deelnemen aan sociale activiteiten en gemeenschapsleven. Het is een complex concept dat verschillende aspecten omvat en verschillende niveaus van ondersteuning vereist.

Volgens de gids Housing First Nederland (2019) is sociale integratie een integraal onderdeel van Housing First, met als doel mensen in staat te stellen een normaal leven te leiden in een gewone buurt. Actieve deelname aan buurtactiviteiten, winkelen bij lokale winkels en gesprekken voeren met burens zijn belangrijke aspecten van maatschappelijke integratie. Volgens de tekst uit deze gids zullen sommige deelnemers deze activiteiten van nature oppakken zodra ze gehuisvest zijn en anderen hebben misschien wat aanmoediging nodig. Een belangrijk punt is dat begeleiders kunnen helpen bij het verkennen van de buurt of aanwezig zijn tijdens ontmoetingen met burens om deelnemers te ondersteunen, willen hebben met burens of willen deelnemen aan buurt evenementen.

Het ervaren van acceptatie in de samenleving is cruciaal voor een succesvolle integratie. Dakloze mensen met intensieve hulpbehoeften worden vaak geconfronteerd met vooroordelen en stigmatisering. Door gehuisvest te worden, krijgen deelnemers de mogelijkheid om behandeling te zoeken en aan hun herstel te werken, waardoor gestigmatiseerde kenmerken en gedragingen kunnen verminderen. Het opbouwen van goede relaties met burens draagt bij aan wederzijds begrip en helpt stigmatisering te overwinnen. Om daadwerkelijk te kunnen integreren, is het belangrijk om aansluiting te vinden en een goede buur te zijn. Sommige Housing First-deelnemers kunnen gedrag vertonen dat uitdagend is voor het vinden van aansluiting. Housing First richt zich op het aanpakken

van de onderliggende problemen die dit gedrag veroorzaken en biedt intensieve begeleiding om de deelnemers te ondersteunen bij het ontwikkelen van goede huurders- en burgerschapsvaardigheden. Economische integratie speelt ook een belangrijke rol binnen Housing First. Het gevoel hebben ertoe te doen en nuttig te zijn, wordt bevorderd door gestructureerde en betekenisvolle activiteiten. Een zinvolle dagbesteding kan leiden tot het vervullen van een sociaal-maatschappelijke rol en versterkt het gevoel van verbondenheid en eigenwaarde. Housing First stimuleert creatieve activiteiten als een startpunt en helpt dakloze mensen om betrokken te raken bij gestructureerde activiteiten en in contact te komen met anderen. Trainingen, onderwijs en samenwerking met werkgevers vergroten de kansen op de arbeidsmarkt voor deelnemers, waardoor er ook economische integratie mogelijk wordt gemaakt. (Housing First Nederland, 2019).

Dit is natuurlijk mooi in theorie beschreven, maar is dat wel zo in de praktijk? Ik denk dat sommige mensen niet willen meewerken en zeer kwetsbaar zijn. Naar mijn mening is het uitdagend om te werken met daklozen, vooral wanneer er sprake is van een complexe problematiek. Het is daarom heel belangrijk om te erkennen dat niet alle daklozen direct openstaan voor hulp en dat sommigen zeer kwetsbaar kunnen zijn. Ik denk dat het langzaam opbouwen van een vertrouwensrelatie en geduld wel een juiste benadering is.

Ik stel me de vraag: wat wanneer er iets mis loopt? Blijven deze mensen dan hun woning behouden? Ik kan me voorstellen dat het een moeilijke taak is voor huisvestingsteams of begeleiders. Bijvoorbeeld daklozen die worstelen met verslaving aan drugs of alcohol en die hun woning verwaarlozen en geen hulp aanvaarden. Sommige mensen hebben mogelijks meer tijd en intensieve begeleiding nodig om verandering te omarmen. Volgens mij is het belangrijk om multidisciplinaire samenwerking tussen verschillende hulpverleningsinstanties en professionals te bevorderen om de best mogelijke ondersteuning te bieden aan daklozen met complexe behoeften. Door een gecoördineerde aanpak en natuurlijk een langetermijnvisie kunnen positieve veranderingen worden bewerkstelligd, zelfs in moeilijke gevallen. Ik vind dat deze mensen sowieso recht moeten hebben op een woning, ongeacht hun problematiek. Het is toch belangrijk om te weten dat dakloze individuen vaak te maken hebben met mentale kwetsbaarheid en in sommige gevallen met complexe psychische problemen. In de meeste gevallen zijn zij ook maar het slachtoffer. Het verstrekken van een veilige en stabiele woonomgeving is een recht dat zij verdienen. Het is ook van cruciaal belang dat er passende zorg en begeleiding beschikbaar is om hen te helpen bij het omgaan met hun problematiek en het geleidelijk aanpakken van de uitdagingen waarmee ze (soms blijvend) worden geconfronteerd.

2.5.4. Factoren die de tevredenheid met de leefsituatie en het psychisch welbevinden van dak- en thuislozen met zichtbare harddrugs- en alcoholverslaving beïnvloeden

Uit de doctoraatscriptie van Bijker (2005) kan geconcludeerd worden dat verschillende factoren een rol spelen bij de tevredenheid met de leefsituatie en het psychisch welbevinden van dak- en thuislozen met zichtbare harddrugs- en alcoholverslaving. Voor tevredenheid met de leefsituatie blijken andere factoren van belang te zijn dan voor het psychisch welbevinden.

Bij tevredenheid met de leefsituatie is er een positieve samenhang met het hebben van werk en het niet dak- of thuisloos zijn. Daarentegen is het psychisch welbevinden positief gerelateerd aan het aantal familieleden waarmee contact is en de tevredenheid met de vrienden- en kennissenkring. (Bijker, R. 2005).

Daklozen hebben volgens mij vaak het gevoel dat ze “er niet bij horen”. Vaak zijn ze verstoten om één of andere reden en voelen ze zich niet meer thuis in de gemeenschap, bij familie of vrienden. Het is daarom van groot belang dat hulpverleners hier aandacht voor blijven hebben. Mensen die zwaar destructief gerechtigd zijn moeten op de juiste manier blijven ondersteund worden. Nogmaals, deze problemen zijn complex en vereisen een holistische aanpak, waarbij samenwerking tussen verschillende belanghebbenden, waaronder de overheid, maatschappelijke organisaties en het bredere publiek, van essentieel belang is.

Volgens het onderzoek van Van Regenmortel e.a. (2006) is er zorg op maat nodig die vertrekt vanuit een betrokkenheid (bonding) naar het maken van bruggen (bridging). Van Regenmortel e.a. citeren: *“Thuisloosheid is een erg complex en multicausaal proces waarbij ontankering zich steeds verder zet (bv. nieuwe crisismomenten, relatiebreuken, afbreken van sociale contacten met familie, vrienden en kennissen, verblijf in instellingen, verslavingsproblematiek, contacten met justitie, stigmatisering). Een proces van herankeren is noodzakelijk.”* Het proces van verankering voor thuislozen moet volgens het onderzoek zowel bonding als bridging omvatten, omdat deze twee complementaire elementen samen zorgen voor een volledige en duurzame integratie in de samenleving. Bonding verwijst hier naar een intern proces waarbij mensen emotionele verbindingen met elkaar aangaan, een sterke onderlinge band opbouwen die niet louter zakelijk is. Hierbij staan wederkerigheid, solidariteit en betrokkenheid centraal. Aan de andere kant is er het 'bridging'-proces, dat naar buiten gericht is en mensen verbindt met externe hulpbronnen zoals financiële middelen, huisvesting, opleidingsmogelijkheden en de arbeidsmarkt. Deze bruggen geven toegang tot informatie, waarbij thuislozen ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld bij administratieve procedures zoals domicilie. (Van Regenmortel e.a., 2006).

3. Onderzoekontwerp en -verloop

Het doel van mijn onderzoek is om diepgaand inzicht te verkrijgen in de strategieën die worden toegepast om sociale verbinding te bevorderen en het herstel van daklozen te ondersteunen. Mijn onderzoek richtte zich op het verkennen van de specifieke benaderingen en strategieën die momenteel worden gehanteerd om daklozen te begeleiden bij het vinden van stabiele huisvesting en het herwinnen van controle over hun leven. Daarnaast heb ik gekeken naar de samenwerking tussen verschillende instanties en organisaties, de beschikbaarheid van hulpbronnen en de uitdagingen waarmee de OCMW's worden geconfronteerd bij het bieden van effectieve ondersteuning aan daklozen.

Tijdens dit onderzoek heb ik speciale aandacht besteed aan de manier waarop de inzichten uit de literatuurstudie kunnen worden gedeeld met de bredere daklozenopvangsector. Mijn doel is om waardevolle kennis en aanbevelingen te bieden die kunnen bijdragen aan een verbeterde aanpak van daklozenondersteuning en het bevorderen van sociale verbinding voor een duurzaam herstel van daklozen. Ik hoop om met de bevindingen van mijn onderzoek een waardevol licht te kunnen werpen op de huidige praktijken en te laten zien welke aspecten van daklozenbegeleiding succesvol kunnen zijn of waar er ruimte is voor verbetering. Deze bevindingen kunnen waardevol zijn voor zowel professionals als beleidsmakers, omdat ze inzichten bieden die kunnen worden geïntegreerd om de effectiviteit en efficiëntie van de huidige begeleidingspraktijken verder te verbeteren.

3.1. Grondvorm van het onderzoek

Dit onderzoek betreft een kwalitatieve en een kwantitatieve grondvorm. Een kwalitatief onderzoek wordt vaak gebruikt om onderwerpen uit te diepen om op zoek te gaan naar de belevingen van mensen en betekenissen. Het kwalitatief onderzoek levert geen cijfermateriaal, maar wel geschreven teksten met veel inhoud. Bij het kwantitatief onderzoek ben ik op zoek gegaan naar verschillende informatie zonder er echt diep op in te gaan, dit betreft wel cijfermateriaal. Ik koos ervoor om in deze bachelorproef te werken met zowel cijfermateriaal alsook ervaringen, kennis en ideeën van professionals. De interviews die gedaan werden voor dit onderzoek behoren tot de kwalitatieve methode en de enquêtes behoren tot de kwantitatieve methode.

3.2. Wat werd er onderzocht?

3.2.1. Kenmerken en verbanden van dit onderzoek

In dit onderzoek werd een centrale onderzoeksvraag geformuleerd: "Kunnen de nieuwe inzichten van het project sociale herverbinding van Housing First gedeeld worden met de bredere sector van de daklozenopvang?" Om een constructief en goed onderbouwd antwoord te verkrijgen, werden

deelonderzoeksvragen opgesteld. Deze deelonderzoeksvragen waren gericht op het verkennen van de definitie en werking van de Housing First projecten, de noden van de doelgroep, evenals de werking en de meningen van de huidige hulpverlening aan dak- en thuislozen. Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, was het van cruciaal belang om de deelnemende teams te bevragen over de effecten van het project sociale herverbinding. Daarnaast was het noodzakelijk om een gedetailleerde analyse uit te voeren van de bestaande hulpverleningsorganisaties.

De verbanden in dit onderzoek werden verkregen door middel van een uitgebreide literatuurstudie, evenals interviews en een enquête. De interviews boden de mogelijkheid voor mij als onderzoeker om de ervaringen en kennis van professionals te verzamelen. De enquête bood inzicht in de behoeften van de aanbodzijde van de hulpverlening en vooral of zij openstaan voor de nieuwe inzichten die voortkwamen uit het project sociale herverbinding.

Door deze gecombineerde methodologie kon een diepgaand begrip worden verkregen van de verschillende kenmerken en verbanden die relevant zijn voor dit onderzoek, waardoor een solide basis werd gelegd voor mijn thesis. Dit onderzoek zal tot gevolg hebben dat de inzichten (van het project sociale herverbinding) van Housing First verder kunnen reiken, dus naar de ruimere sector van de daklozenopvang toe.

3.3. Bij wie werd er onderzoek gedaan?

3.3.1. Selecte steekproef

Voor het kwalitatieve onderzoek was het mijn streven om inzicht te verkrijgen in de beleving van de deelnemende teams met betrekking tot het project sociale herverbinding. Daarvoor heb ik gebruikgemaakt van een selecte steekproef, waarbij de selectie niet willekeurig was maar bewust gekozen. Mijn focus lag op de teams die actief hebben deelgenomen aan het project sociale herverbinding. Gezien het doel om een antwoord te vinden op de vraag hoe de nieuwe inzichten van sociale herverbinding kunnen worden overgedragen aan de bredere sector van de daklozenopvang, was het van waarde om juist deze deelnemende teams van Housing First als steekproef te onderzoeken.

3.3.2. Aselecte steekproef

Voor het verkrijgen van inzicht in de perceptie van de ruimere sector van de daklozenopvang met betrekking tot de nieuwe inzichten van het project sociale herverbinding, heb ik gebruik gemaakt van een aselecte steekproef. Hierbij werd de selectie van deelnemers willekeurig uitgevoerd, waarbij alle OCMW-medewerkers gelijke kans hadden om te worden opgenomen in de steekproef.

Door het toepassen van een aselecte steekproef kon ik een breder scala aan perspectieven binnen de

ruimere sector van de daklozenopvang verkennen. Dit stelde mij in staat om een beter begrip te krijgen van de acceptatie en implementatie van de nieuwe inzichten in de praktijk.

Voor mijn interviews met medewerkers van Housing First in zowel Antwerpen als Nederland, heb ik eveneens een aselechte steekproef toegepast. De selectie van de deelnemers werd op willekeurige wijze uitgevoerd.

3.3.3. Populatie

De populatie van mijn onderzoek bestaat onder andere uit OCMW-medewerkers en medewerkers van Housing First in België en Nederland.

3.4. Methodologisch kader

3.4.1. Onderzoeksmethoden

De onderzoeksmethoden voor dit kwalitatief en kwantitatief onderzoek bestaan uit interviews en een enquête. Daarnaast werd een literatuurstudie uitgevoerd waarbij bestaande theorieën verder onder de loep genomen werden.

3.4.2. Dataverzamelingmethoden

3.4.2.1. *Kwalitatieve bevraging*

Voor dit onderzoek is er bewust gekozen om interviews af te nemen met zowel de teams die deelnamen aan het project sociale herverbinding, als met professionals uit Nederland en vertegenwoordigers van de traditionele daklozenopvang in Antwerpen. De interviews werden allemaal online gehouden.

De kwalitatieve bevraging in mijn onderzoek had diverse doelstellingen, waarbij ik meerdere perspectieven wilde verkennen. Allereerst richtte ik mij op de deelnemende teams om te onderzoeken hoe zij het project sociale herverbinding hebben ervaren. Het was mijn intentie om dieper inzicht te verkrijgen in de manier waarop zij dit concept hebben toegepast en welke effecten het heeft gehad op hun benadering van daklozen. Daarnaast was het van bijzonder belang om een Housing First team uit Nederland te bevragen, met als specifieke focus hun benadering van sociale en emotionele verbinding met cliënten. Ik was nieuwsgierig of er verschillen waren in vergelijking met ons land en of zij unieke methoden of benaderingen hanteerden. Dit interview bood de gelegenheid om te leren van hun ervaringen en best practices. Verder wilde ik vanuit een traditionele opvang voor daklozen (Antwerpen) onderzoeken of er in hun benadering gewerkt wordt aan sociale en emotionele verbinding. Dit aspect was van belang om te begrijpen in hoeverre er binnen traditionele opvangmethoden aandacht wordt besteed aan het creëren van een gevoel van verbondenheid aan daklozen.

Om structuur te bieden tijdens de interviews, gezien mijn beperkte ervaring hiermee, maakte ik gebruik van een gedetailleerde topiclijst. Omdat ik ernaar streefde het gesprek natuurlijk te laten verlopen, las ik de vragen niet letterlijk voor. Hierbij gaf ik de ruimte aan de geïnterviewden om hun eigen inbreng te geven. De topiclijsten waren opgesteld met open vragen, waardoor er ruimte was voor diepgaande discussies en persoonlijke perspectieven.

Voor dit onderzoek vormden het OCMW te Gent en CAW Limburg een belangrijke bron van informatie. Gent en Hasselt hebben beide actief deelgenomen aan het Housing First project sociale herverbinding, waardoor de interviews met hen van onschatbare waarde waren. Tijdens dit interview kreeg ik de gelegenheid om dieper inzicht te verkrijgen in de manier waarop sociale herverbinding werd toegepast bij daklozen, en om te ontdekken welke belangrijke lessen zij hebben geleerd uit dit project.

Een andere belangrijke bron van inzichten voor dit onderzoek was het interview met de daklozenwerking in Antwerpen. Hoewel zij niet hebben deelgenomen aan het project sociale herverbinding, bood dit interview een waardevolle gelegenheid om te verkennen of er bepaalde methodieken ontbreken bij het tot stand brengen van verbinding met daklozen. Dit interview bood een waardevol contrast met de ervaringen van het project sociale herverbinding. Het stelde me in staat om bredere inzichten te verzamelen over de bestaande praktijken in daklozenwerking en te onderzoeken of er specifieke lacunes zijn in de benaderingen die momenteel worden toegepast.

De interviews in Nederland gaven me de mogelijkheid om te leren van de ervaringen en benaderingen van professionals binnen de Nederlandse context. Door te praten met deskundigen die betrokken zijn bij de implementatie van Housing First in Nederland, kon ik een dieper begrip ontwikkelen van de variaties en alternatieven die bestaan binnen dit concept. Dit interview speelde een cruciale rol bij het vergroten van mijn kennis over de verschillende benaderingen van Housing First en de bijbehorende praktijken in Nederland. Het bood me waardevolle inzichten in hoe het concept wordt toegepast, welke strategieën en interventies worden gebruikt en welke succesfactoren en uitdagingen zich voordoen in de Nederlandse context.

Een topiclijst en mijn interviewschema werden achteraan als bijlage opgenomen.

3.4.2.2. Kwantitatieve bevraging

Mijn onderzoek richtte zich ook op het verkrijgen van input van OCMW-medewerkers uit België, omdat zij een waardevolle bron van informatie zijn binnen de sector van de daklozenopvang. Door middel van een enquête kreeg ik de mogelijkheid om hun standpunten en meningen te verzamelen met betrekking tot de nieuwe inzichten van het project sociale herverbinding. Voor dit onderzoek werden OCMW's uit Vlaanderen, Brussel en Wallonië gecontacteerd door middel van een e-mail met

daarin een link naar een webenquête. Ongeveer 64 OCMW 's vulden deze enquête in voor de deadline. Ik heb in totaal 250 OCMW 's uit Vlaanderen, Brussel en Wallonië gecontacteerd.

Deze enquête is terug te vinden in de bijlage.

3.4.3. Analyse van de gegevens

De gegevensanalyse in het kwalitatief onderzoek volgde een cyclisch proces. Er ontstond een dynamische afwisseling tussen de dataverzameling en de data-analyse. Tijdens deze gesprekken werden geluidsopnames gemaakt en werden er aantekeningen genoteerd. De interviews waren niet zo heel lang en werden geleid door een gestructureerde topiclijst. Hierdoor heb ik uiteindelijk besloten om af te zien van het toepassen van codering. Helaas was er een beperkt aantal deelnemende teams van het project sociale herverbinding bereid om aan dit onderzoek deel te nemen, wat resulteerde in een beperkte hoeveelheid verzamelde informatie via interviews. Hierdoor kon geen volledige saturatie worden bereikt met betrekking tot de interviews. De teams gaven aan momenteel geen tijd beschikbaar te hebben, wat ik betreurt. Ik had gehoopt een interview af te nemen met het team in Kortrijk, dat werkt met een innovatieve methodiek genaamd de "bloem van verbinding". Dit had waardevolle inzichten kunnen bieden voor mijn onderzoek en andere professionals die met daklozen werken.

De analyse is ook gebaseerd op kwantitatieve gegevens die zijn verzameld met behulp van Google Forms. De dataset bestond uit 66 aantal respondenten, waarvan 62 respondenten uit Vlaanderen, en 4 respondenten uit Brussel en Wallonië. Vervolgens werden de verzamelde gegevens gecontroleerd op consistentie en volledigheid. Het is belangrijk op te merken dat deze analyse enkel gebaseerd is op de kwantitatieve gegevens uit Google Forms.

3.5. Betrouwbaarheid

Als ik de test-hertestmethode zou toepassen in het kwantitatieve onderzoek, vermoed ik dat vergelijkbare resultaten zouden worden verkregen. Tijdens de enquête heb ik tevens de homogeniteit getest. Het concept van "sociale en emotionele verbinding" werd herhaaldelijk gemeten, waarbij bleek dat vergelijkbare vragen ook vergelijkbare antwoorden opleverden.

In het kwalitatieve onderzoek neemt betrouwbaarheid een iets andere betekenis aan. Het is niet mogelijk om het kwalitatieve onderzoek eenvoudigweg over te doen, aangezien de interviews altijd uniek zullen verlopen. In dit geval verwijst betrouwbaarheid naar de geloofwaardigheid van de interpretaties die voortkomen uit de verzamelde gegevens. Het waarborgen van betrouwbaarheid in kwalitatief onderzoek vereist het gebruik van verschillende methoden, zoals triangulatie, waarbij meerdere bronnen of methoden worden gebruikt voor gegevensverzameling. Tijdens mijn

literatuurstudie heb ik de bevindingen van de deelnemende teams onderzocht, en deze bevindingen kwamen overeen met de informatie die zij hebben verstrekt tijdens de interviews. Dit biedt ondersteuning voor de betrouwbaarheid van mijn bevindingen en versterkt het vertrouwen in de nauwkeurigheid van de interpretaties die zijn afgeleid uit de verzamelde gegevens. Door aandachtig te werk te gaan en grondig te bevragen, heb ik getracht om tijdens het interview diepgang te creëren. Bovendien heb ik gebruikgemaakt van geluidsopnames en gedetailleerde aantekeningen. Deze benaderingen dragen eveneens bij aan de betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.6. Validiteit

In het kwantitatieve onderzoek, gebaseerd op enquêtes, kan ik met vertrouwen zeggen dat het onderzoek nauw aansluit bij de realiteit. De validiteit van dit onderzoek kan worden bevestigd, aangezien de gestelde doelen zijn bereikt. De centrale onderzoeksvraag is beantwoord en de afzonderlijke onderzoeksvragen zijn verduidelijkt.

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de ervaringen van de deelnemende teams van het project sociale herverbinding. Bij het kwalitatieve onderzoek komt interpretatie om de hoek kijken. De inhoudsvaliditeit verwijst hier naar het interviewschema met relevante onderwerpen die nodig zijn om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Door middel van deze onderwerpen kon ik de gewenste informatie achterhalen. Vooraleer ik de interviews heb afgenomen, heb ik een uitgebreide literatuurstudie gedaan, daarom kan ik met zekerheid zeggen dat er een interne en externe validiteit is aan het kwalitatieve onderzoek. Mijn conclusies komen overeen met de ervaringen en belevingen van de deelnemende teams.

3.7. Beperkingen aan het onderzoek

3.7.1. Weinig respons van de deelnemende teams

Van de meeste deelnemers van het project sociale herverbinding, waar ik graag een interview van wilde afnemen, kreeg ik helaas geen reactie. Juist deze organisaties hadden waardevolle inzichten kunnen bieden over het project sociale herverbinding en op welke manier zij de inzichten uit het project nu proberen verder te zetten. Gelukkig kon ik wel de bijdrage van de deelnemende teams lezen in het rapport van Wagener e.a. (z.d.). De antwoorden die ik kreeg van de enkele geïnterviewden en het lezen van het rapport waren van grote waarde voor dit onderzoek.

Bovendien was het van grote meerwaarde om interviews af te nemen van Housing First praktijken in Nederland en professionelen in Antwerpen, aangezien dit opnieuw nieuwe inzichten opleverde.

3.7.2. Een eerste onderzoek naar 'sociale herverbinding'.

Bij aanvang van mijn onderzoek was er alleen nog maar een Franse literatuurstudie beschikbaar over het project sociale herverbinding. Meneer De Bolle (Housing First coördinator) stelde voor dat ik op zoek kon gaan naar Nederlandse bronnen die aansluiten bij de inzichten uit de Franse literatuur. Daarnaast kon ik deelnemende teams bevragen over hoe zij deze inzichten nu proberen verder te zetten. Ook was het mijn doel om op zoek te gaan hoe ik de verkregen inzichten uit het project kon delen met de bredere sector die zich bezighoudt met daklozen. Bij de aanvang van mijn onderzoek werd ik geconfronteerd met een beperking: er was enkel Franstalige literatuur beschikbaar over het onderwerp en dat heeft mijn onderzoek enigszins beperkt. Het vertalen van deze literatuur en me erin verdiepen vormden een uitdaging. Het was niet evident om Nederlandstalige literatuur te vinden die aansloot bij de inzichten uit de Franse literatuur.

3.8. Verloop van het onderzoek in de realiteit

3.8.1. Tijdens de selecte en aselecte steekproeftrekking

3.8.1.1. Aantal deelnemers

Het contact met de zeven deelnemende teams van het project sociale herverbinding van Housing First liep niet helemaal vlot. Hoewel ik alle teams benaderde, kreeg ik niet veel respons. Op advies van Geert de Bolle heb ik het team van Kortrijk benaderd, omdat zij al bezig waren met een interessante nieuwe methodiek genaamd 'Bloem van verbinding'. Helaas gaven ze aan momenteel te druk te zijn en geen tijd te hebben voor een interview, ook was deze methodiek nog maar in een testfase. Ik ontving ook nog meerdere mails van de andere deelnemende teams waarin werd vermeld dat de hulpverleners overbelast waren.

Uiteindelijk is het me gelukt om interviews af te nemen met twee van de zeven deelnemende teams. De professionelen vanuit Nederland en Antwerpen wilden wel onmiddellijk meewerken. Daarom heb ik in totaal 5 interviews kunnen afnemen van professionelen die werken met de opvang van dak- en thuislozen.

Het verloop van de deelnemers aan de enquête, verliep ook niet optimaal. Het aantal deelnemers uit Wallonië en Brussel was zeer beperkt, terwijl er uit Vlaanderen wel aanzienlijk meer deelnemers waren.

Bij het opzetten van de enquête heb ik gestreefd naar een representatieve steekproef uit verschillende regio's in België. Echter, ondanks de inspanningen om deelname uit Wallonië en Brussel te bevorderen, was het aantal respondenten uit deze regio's relatief laag. Dit kan mogelijk worden verklaard door verschillende factoren, zoals een lager bewustzijn van het onderzoek onder de doelgroep in deze regio's, taalbarrières of andere belemmeringen die de deelname hebben

beïnvloed. Desondanks was er een aanzienlijke respons vanuit Vlaanderen, waarbij een groot aantal deelnemers bereid was om de enquête in te vullen. Deze deelnemers leverden waardevolle inzichten en perspectieven die hebben bijgedragen aan de resultaten en conclusies van het onderzoek.

Hoewel het beperkte aantal deelnemers uit Wallonië en Brussel een beperking vormt voor de generaliseerbaarheid van de bevindingen naar het gehele Belgische grondgebied, is het belangrijk om op te merken dat de resultaten nog steeds waardevolle inzichten bieden binnen het bereik van de verzamelde data. Toekomstige onderzoeken kunnen zich richten op het vergroten van de deelname uit deze regio's om een breder perspectief te verkrijgen.

Het volgende deel 'Data-analyse' zal zich richten op de analyse en interpretatie van de verzamelde gegevens, waarbij de nadruk ligt op de bevindingen die zijn verkregen uit de deelnemers uit Vlaanderen, waar een meer substantiële steekproefgrootte is bereikt.

3.8.1.2. Relevante kenmerken van de deelnemers

Alle deelnemers aan dit onderzoek hadden waardevolle expertise op het gebied van dak- en thuislozenhulp. Het merendeel van hen waren professionele hulpverleners die werkzaam zijn bij een OCMW of CAW in België, evenals bij Housing First-organisaties in Nederland. De ervaring van de deelnemers binnen de dak- en thuislozenzorg vormde een cruciaal element om diverse inzichten en perspectieven te kunnen begrijpen. Als professionals waren zij goed bekend met de complexe uitdagingen en problematiek waarmee dak- en thuislozen te maken hebben. Deze ervaring stelde mij in staat om dieper inzicht te verkrijgen in de problemen en om mogelijkheden te identificeren om de situatie te verbeteren. De betrokkenheid van de deelnemers in de dak- en thuislozenzorg heeft ook invloed gehad op de zienswijze met betrekking tot de problematiek en uitdagingen binnen dit werkveld. Het heeft mij op deze manier waardevolle inzichten geboden voor het begrijpen van de behoeften en mogelijke oplossingen in het streven naar verbetering.

3.8.2. Dataverzameling

De eerste stap in de dataverzameling was het contact leggen met alle deelnemende teams van het project sociale herverbinding van Housing First. Er was weinig respons van de deelnemende teams, maar uiteindelijk konden er twee interviews worden afgenomen van de deelnemende teams Gent en Hasselt. Tijdens deze interviews kreeg ik de gelegenheid om alle vragen te stellen die essentieel waren voor het verkrijgen van de gewenste antwoorden. Andere interviews zijn afgenomen door professionele hulpverleners die werkzaam zijn bij een OCMW, CAW en bij Housing First Nederland. Een belangrijk kenmerk van deze deelnemers was hun uitgebreide ervaring binnen de dak- en thuislozenzorg. Dit was van groot belang om verschillende inzichten en perspectieven te kunnen begrijpen en om de problematiek en uitdagingen binnen de dak- en thuislozenzorg vanuit diverse

invalshoeken te belichten. Deze interviews vormden een waardevolle bron van informatie, waardoor diepgaande inzichten konden worden verkregen in de standpunten, ervaringen en aanbevelingen van de deelnemers met betrekking tot de dak- en thuislozenzorg. Dit onderzoek heeft zich uiteindelijk enkel gericht tot de Vlaamse context.

3.8.3. Data-analyse

Mijn analyseproces omvat zowel de kwalitatieve bevraging in de vorm van interviews als de kwantitatieve bevraging via een enquête.

Voor de kwalitatieve bevraging heb ik de interviews grondig bestudeerd. Ik ben begonnen met het transcriberen van de opgenomen gesprekken om een gedetailleerd overzicht te krijgen van de besproken onderwerpen en de inzichten van de deelnemers. Tijdens het analyseren van de interviews heb ik aandacht besteed aan de belangrijkste thema's en concepten die naar voren kwamen. Belangrijke passages en citaten die relevant waren voor mijn onderzoeksvragen heb ik geanalyseerd. Op deze manier kon ik diepgaande inzichten verkrijgen in de ervaringen, perspectieven en benaderingen van de deelnemers.

Voor de kwantitatieve bevraging heb ik gebruikgemaakt van Google Forms als enquêteplatform. Google Forms biedt functionaliteiten waarmee de respondenten hun antwoorden kunnen invullen, en het platform berekent automatisch statistieken zoals percentages voor de gesloten vragen. Hierdoor hoefde ik geen handmatige berekeningen uit te voeren voor deze specifieke gegevens. De open vragen in de enquête werden zorgvuldig geëvalueerd. Deze analyse omvatte het lezen en interpreteren van de verstrekte informatie. Ik heb geen gebruik gemaakt van geautomatiseerde analysetools voor de open vragen, omdat deze vaak subjectieve interpretatie vereisen. Hoewel Google Forms de berekeningen voor de gesloten vragen automatiseert, was het nog steeds mijn verantwoordelijkheid om de volledigheid en nauwkeurigheid van de gegevens te controleren, en om de kwalitatieve analyse van de open vragen uit te voeren. Daarnaast heb ik de gepresenteerde resultaten en bevindingen geïnterpreteerd en gekoppeld aan mijn literatuurstudie van mijn thesis.

Tijdens de data-analyse heb ik rekening gehouden met de onderzoeksvragen en -doelstellingen om de relevante inzichten te identificeren. Door zorgvuldig de gegevens te analyseren, kon ik waardevolle inzichten verkrijgen en conclusies trekken die relevant zijn voor mijn onderzoek. Deze bevindingen zullen dienen als basis voor verdere discussie, conclusies en aanbevelingen in mijn thesis.

4. Resultaten

4.1. Inzichten vanuit het project sociale herverbinding: de deelnemende teams

Tijdens mijn onderzoek heb ik de gelegenheid gehad om twee interviews af te nemen met deelnemers van het project sociale herverbinding, waarbij zowel Gent als Hasselt werden betrokken. Mijn doel was om inzicht te krijgen in de strategieën die zij hebben toegepast om sociale verbinding te bevorderen en welke inzichten ze hebben opgedaan.

4.1.1. Het succes en de uitdagingen van Housing First Gent in het bevorderen van sociale herverbinding

Housing First Gent, was één van de deelnemende teams van het project sociale herverbinding. Om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit en uitdagingen van dit project, werd een interview afgenomen van Melissa Beeckman, een medewerker van Housing First Gent. Dit interview ging door op 31 maart 2023.

Housing First Gent is een succesvol project dat al 11 jaar actief is en wordt gedragen door het OCMW van Gent. De cijfers tonen aan dat Housing First een slaagpercentage van meer dan 90% heeft. Het nieuwe project sociale herverbinding had als doel om verbinding te bevorderen. Door middel van een ontmoetingshuis waar daklozen elkaar konden ontmoeten en vele activiteiten te organiseren, konden zij starten met het opbouwen van sociale banden bij daklozen. Sociale herverbinding omvat ook het herstellen van culturele activiteiten, het aanknopen van sociale integratieve banden en het toegang krijgen tot activiteiten die de sociale positie versterken, variërend van vrijwilligerswerk tot tewerkstelling. Aangezien het een gevoel van gemeenschap en verbondenheid creëerde, werd dit initiatief over het algemeen goed ontvangen door de daklozengemeenschap.

Om sociale herverbinding te bevorderen, hebben de maatschappelijk werkers van het project de daklozen zelf bevraagd over hun behoeften, vertelde Beeckman. Ze ontdekten dat simpele dingen, zoals samen zijn en een kop koffie drinken, erg belangrijk waren om eenzaamheid tegen te gaan. Ze keken naar bestaande initiatieven in Gent, zoals 'Poco Loco' en 'Ontmoetingshuis Villa Voortman', maar deze waren gericht op specifieke doelgroepen, terwijl de mensen van Housing First Gent niet in één hokje te plaatsen zijn. Daarom hebben ze hun eigen ontmoetingshuis gecreëerd waar ze wekelijks samenkwamen om te eten en verbinding te creëren. Dit bleek een groot succes te zijn.

In het interview met Beeckman werden verschillende initiatieven besproken die gericht waren op het bevorderen van sociale verbinding onder daklozen. Eén van de benaderingen was het stimuleren van creatieve activiteiten, zoals een bezoek aan een kunstenaar, een bowlinguitje, wandelen met alpaca's, een uitje naar zee en het organiseren van een kerstdiner. Deze activiteiten bleken succesvol

te zijn, omdat ze verbinding creëerden en positieve ervaringen met zich meebrachten. Een opvallend aspect was de connectie die de deelnemers voelden met dieren, met name tijdens het wandelen met alpaca's. Het contact met de dieren bevorderde vertrouwen en communicatie, en de deelnemers toonden een sterke drang om de dieren te beschermen. Dit benadrukt de positieve impact van dieren op het tot stand brengen van sociale verbinding.

Een ander succesvol initiatief was het kerstdiner. Omdat veel daklozen deze dagen vaak alleen doorbrengen, bood het gezamenlijke diner en het uitwisselen van cadeautjes een belangrijke en waardevolle sociale ervaring.

Toen ik de vraag stelde op welke manier zij inzetten op familiebanden, merkte Melissa op dat ze hier minder nadruk op heeft gelegd. Ze beschreef een schrijnende situatie van een vrouw met een zoontje, waarbij de moeder door haar heroïneverslaving niet voor het kind kon zorgen. De moeder en het kind hebben samen op straat geleefd en hebben een sterke band opgebouwd, maar het kind is weggenomen en bevindt zich nu in een pleeggezin. Ondertussen is het kind een puber geworden en blijft hij vragen naar zijn moeder. De moeder geeft toe dat ze haar zoon mist, maar door haar heroïneverslaving kan ze niet voor hem zorgen. Het is een hartverscheurend verhaal. De moeder heeft bijvoorbeeld de vorige nacht in de gevangenis doorgebracht en kan daarom een afspraak met haar zoon niet nakomen. Het kind maakt zich dan ernstig zorgen. Door de betrokkenheid bij pleegzorg is Melissa gaan beseffen hoe schadelijk deze situatie is voor het kind. Aanvankelijk wilde ze de moeder pushen en zei ze tegen de moeder dat ze op tijd moest zijn en brieven moest schrijven naar haar kind. Maar Melissa heeft dat moeten loslaten, omdat het kind en de moeder hier heel erg onder lijden (onregelmatige bezoeken, onzekerheid over het welzijn van zijn moeder, haar mogelijke gevangenisstraf, enz.). Melissa heeft daarom besloten om het initiatief bij hen te laten. Wanneer de moeder er klaar voor is om de stap te zetten, zullen ze samen met contact opnemen met de zoon. Ik denk dat Melissa zowel het kind als de moeder wil beschermen, omdat het telkens pijnlijke ervaringen zijn.

Het interview benadrukte de aanwezigheid van veel pijn onder daklozen, waardoor sociale verbinding en ondersteuning essentieel zijn bij het aanpakken van hun situatie.

Er werden echter ook enkele uitdagingen onthuld waarmee Housing First Gent werd geconfronteerd. Jaloezie was bijvoorbeeld een probleem dat naar voren kwam. Sommige daklozen werden bijvoorbeeld verliefd op de begeleiding en daarom voelden anderen jaloezie, dit heeft wat spanningen en conflicten veroorzaakt binnen de groep. Dit komt volgens mij door de destructieve parentificatie. Melissa beaamt het ook, ze zegt dat veel (ex)-daklozen te maken hebben met een hechtingsprobleem.

Dit benadrukte de noodzaak van het begeleiden en ondersteunen van daklozen bij het omgaan met deze emoties en het bevorderen van een positieve groepsdynamiek. Beeckman benadrukte dat dit een goede denkoefening is voor de toekomst. Volgens Melissa zou een samenwerking met een psycholoog hier ook wel verbetering in kunnen brengen. Tenslotte zijn er veel trauma's en hechtingsproblemen bij daklozen, vandaar ook de spanningen en conflicten binnen de groep. Het aanpassen aan een stabiele woonomgeving en het opbouwen van nieuwe routines en verantwoordelijkheden is voor de meesten een uitdaging. Daarnaast kwam tijdens het interview naar voren dat de mogelijkheden voor werkervaring beperkt waren. Hoewel sommige deelnemers van Housing First Gent erin slaagden om werk te vinden, was dit niet voor iedereen het geval. Ik vind dit eigenlijk wel een succesverhaal. Uiteindelijk is het vinden van werk niet voor alle (ex)-daklozen weggelegd. Het project sociale herverbinding heeft zich vooral ingezet op nuttige dagbesteding en wennen aan een nieuwe structuur.

Beeckmans uitte de wens om een veilige plek te creëren waar de cliënten regelmatig konden langskomen. Het idee was om een ruimte te hebben waar ze samen met een wooncoach eenvoudige activiteiten konden ondernemen, zoals kaarten of simpelweg vier uur met elkaar praten. Een dergelijke plek zou zorgen voor regelmatig contact en een gevoel van verbondenheid. Deze kleine eenvoudige dingen zijn zij tenslotte vergeten.

Melissa Beeckman citeert: *“Ik vond het jammer dat al die andere huizen in Gent open blijven, maar deze specifieke plek niet. Uiteindelijk heeft het project sociale herverbinding ons 10.000 euro gekost en hebben we deze mensen anderhalf jaar lang kunnen verwennen, maar er is niets meer overgebleven.”* Deze uitspraak van Melissa Beeckman benadrukt de teleurstelling over het gebrek aan voortzetting van een veilige ruimte waar deze mensen terecht kunnen. Het project heeft financiële middelen geïnvesteerd en gedurende anderhalf jaar deze mensen kunnen ondersteunen, maar er zijn geen blijvende resultaten of overblijfselen van de plek zelf. Dit illustreert nochtans wel het belang van het opzetten van deze kleinschalige initiatieven om sociale herverbinding bij daklozen te bevorderen. Heeft dit dan alleen te maken met financiële middelen? Of is er ook gebrek aan samenwerking? Ik denk dat wanneer er geen samenwerking is tussen verschillende organisaties zoals woningcorporaties, gemeenschapspartners en zorgorganisaties dat het heel moeilijk is om de nodige steun en inzet te behouden. Ook wil ik graag benoemen dat veranderingen in het beleid prioritair zijn. Op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Als er bijvoorbeeld veranderingen zijn in de prioriteiten van de overheidsinstanties of meer beschikbaarheid van middelen, kan dit gevolgen hebben voor de continuïteit van deze mooie initiatieven.

4.1.2. Het succes en de uitdagingen van sociale herverbinding in het Housing First-project in Hasselt

Tijdens het interview met Karolien Schepens is het belang van het project sociale herverbinding binnen het Housing First-team in Hasselt besproken, dit interview was op 5 april 2023.

Karolien Schepens beaamt dat sociale herverbinding essentieel is voor het Housing First-model en herstelgericht werken. Het team erkende dat het integreren van sociale herverbinding een uitdaging was die de verantwoordelijkheid van het hele team met zich meebracht. Om deze uitdaging aan te gaan, werden verschillende strategieën toegepast, zoals groepsactiviteiten en specifieke trajecten. Een belangrijke stap was de aanstelling van een sociale herverbindingcoach, die het vertrouwen behield en voorkwam dat teveel hulpverleners tegelijkertijd betrokken waren bij de cliënten.

Om de cliënten van Housing First bij elkaar te brengen organiseerde het team groepsactiviteiten, zoals wandelingen en een nieuwjaarsbijeenkomst. Hoewel er aanvankelijk terughoudendheid was om mensen samen te brengen, begon het team te begrijpen dat deze mensen al contact met elkaar hadden. Eenzaamheid speelde een grote rol bij de cliënten, die vaak een beperkt sociaal netwerk hadden. Activiteiten werden georganiseerd en verjaardagen en Kerstmis werden gevierd.

Het belang van het creëren van verbindingen en het delen van succesverhalen werd sterk benadrukt. Het interview behandelde ook de uitdagingen met betrekking tot begrafenisregelingen tijdens de coronapandemie en het belang van familie en hechting bij het herstel en de sociale herverbinding van cliënten binnen het Housing First-programma. Karolien Schepens benadrukte dat gedragsverandering en een concrete aanpak van verslaving nog steeds uitdagend waren, ondanks de aanwezigheid van psychiaters en verpleegkundigen in het team. Hulpverleners erkenden dat zij de rol van familie niet kunnen vervangen.

4.1.3. Voortzetting van het project sociale herverbinding

Het project sociale herverbinding in Hasselt heeft een belangrijke impact gehad op het bewustzijn en de aanpak binnen de daklozenopvang. Er is spijtig genoeg geen enkele groepsactiviteit die nog overeind bleef. Het huidige perspectief binnen de daklozenopvang erkent wel dat er te weinig wordt gewerkt met netwerken en dat de nadruk voornamelijk ligt op individuele zorg. Dit inzicht, dat is versterkt door het project sociale herverbinding, heeft in Hasselt geleid tot een cultuurverandering en een grotere focus op het bevorderen van sociale herverbinding in relatie tot anderen, hun omgeving en systemen. Volgens Karolien Schepens vereist het creëren van sociale herverbinding een actief en continu proces dat inzet en aandacht vraagt, los van individuele begeleiding of het volgen van het individuele traject van de cliënt.

Hoewel het initiatief om sociale herverbinding voort te zetten zonder begeleiding uiteenviel, blijft het CAW Gent zich inzetten voor het organiseren van maandelijkse diners. Deze bijeenkomsten hebben tot doel daklozen samen te brengen, eenzaamheid te bespreken en mogelijk nieuwe vriendschappen te smeden. Beeckman geeft aan dat samenwerking en efficiëntere werkstructuren voor wooncoaches belangrijk is bij het bevorderen van sociale herverbinding. Het werken in duo's heeft aangetoond dat het gemakkelijker is om gemeenschappelijke activiteiten, zoals samen eten, te organiseren. Dit draagt bij aan het opbouwen van vertrouwen en het versterken van de band tussen de wooncoach en daklozen. Ook het ontbreken van wijkgebondenheid bij coaches kan een belemmering vormen voor het verkrijgen van een diepgaand begrip van elke specifieke wijk. Dit heeft gevolgen voor het organiseren van activiteiten die mensen in de buurt samenbrengen, zoals buurtrestaurants. Het werken op wijkoverschrijdende basis kan echter uitdagend zijn en sommige daklozen ervaren belemmeringen om deel te nemen aan activiteiten buiten hun directe woonomgeving. Met betrekking tot de vraag of er meer financiële middelen moeten worden vrijgemaakt voor het aannemen van meer personeel, geeft Beeckman aan dat een wijkgerichte aanpak de connectie tussen wooncoaches en daklozen kan versnellen. Door meerdere cliënten naar één organisatie te leiden waar ze elkaar kunnen ontmoeten, kunnen connecties sneller worden gelegd. Hierdoor kan met een efficiëntere inzet van financiële middelen de sociale herverbinding worden bevorderd, waarbij de nadruk niet uitsluitend op financiën ligt, maar eerder op het creëren van mogelijkheden voor ontmoeting en interactie.

Hier geeft Melissa Beeckman aan dat het niet de financiële middelen zijn die belemmering vormen voor het organiseren en begeleiden van activiteiten, maar eerder het ontbreken van wijkgebondenheid bij de coaches. Dit kan onder meer betekenen dat ze actiever willen samenwerken met lokale organisaties. Of dat de coaches meer betrokkenheid bij de wijk nodig hebben om vertrouwen met de daklozen op te bouwen. Want door een sterke verbinding met de wijk op te bouwen, kunnen activiteiten voor sociale herverbinding beter worden geïntegreerd in de lokale gemeenschap en kunnen duurzame resultaten worden bereikt.

4.1.4. De rol van een herverbindingscoach en de impact op het werk van huisvestingsteams

De vraag rees of de herverbindingscoach als een nieuw beroep parallel zou moeten lopen aan het klassieke huisvestingsteam, of eerder als een nieuwe opdracht die complementair is aan het team.

In dit verband pleitte Karolien Schepens voor de laatste optie, waarbij de focus ligt op het naadloos integreren van sociale herverbinding als een onlosmakelijk onderdeel van het werk van elke hulpverlener binnen Housing First. Het is van cruciaal belang om te voorkomen dat dit aspect geïsoleerd wordt, waardoor andere teamleden zich buitengesloten zouden kunnen voelen. Om deze

visie te verwezenlijken, zijn extra middelen nodig om het groepsgerichte aspect van sociale herverbinding effectief te kunnen implementeren. Momenteel ervaren hulpverleners echter een tekort aan tijd, gezien hun al overvolle werkschema's. Door extra middelen beschikbaar te stellen, kan het bestaande team worden versterkt in plaats van nieuwe medewerkers aan te nemen. Karolien Schepens benadrukt dat het van groot belang is dat alle teamleden zich inzetten voor het bevorderen van sociale herverbinding, waardoor een collectieve en gedeelde verantwoordelijkheid ontstaat.

In Gent daarentegen kwam het idee naar voren om een apart beroep te creëren als herverbindingscoach, met de focus op het bevorderen van sociale verbinding en nauwe samenwerking met andere professionals van het huisvestingsteam. Melissa Beeckman zette een cruciaal aspect naar voren: er is noodzaak om tijd, ruimte en energie te investeren, gezien de complexiteit van de uitdagingen waarmee daklozen worden geconfronteerd.

Mijn mening hierover is om een nieuw beroep in te voeren: het samenwerkingsmodel met een herverbindingscoach. Dit model legt de nadruk op samenwerking en partnerschap. De herverbindingscoaches in dit model worden gespecialiseerd in het faciliteren van sociale herverbinding en werken nauw samen met andere professionals. Ze genieten een grote mate van autonomie en hebben de mogelijkheid om hun eigen professionele werkgebied te ontwikkelen. In het samenwerkings- en partnerschapsmodel kan er ook een focus gelegd worden op de collectieve dimensie van begeleiding. De herverbindingscoaches richten zich op het ondersteunen van taken waar het huisvestingsteam beperkte tijd voor heeft. Ze kunnen zich toeleggen op acties en initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van sociale herverbinding in de gemeenschap. Deze benadering biedt volgens mijn mening meerdere voordelen. Ten eerste bevordert het een intensievere samenwerking tussen verschillende professionals, waardoor expertise en middelen kunnen worden gebundeld en gedeeld worden. Ten tweede hebben herverbindingscoaches de vrijheid om zich te specialiseren in sociale herverbinding en hun begeleiding hierop af te stemmen, waardoor ze effectiever kunnen zijn in het bevorderen van sociale verbinding bij dak- en thuislozen. Door een autonome positie kunnen de herverbindingscoaches actiever bijdragen aan het creëren van initiatieven. Zij kunnen zich beter inzetten voor het opzetten van projecten, het faciliteren van samenwerkingen en het betrekken van de gemeenschap bij de begeleiding. Maar samenwerken met het huisvestingsteam is en blijft wel heel belangrijk.

4.1.5. Een actief en continu proces voor samenwerking en gemeenschapsbetrokkenheid

Aangezien ze in het dagelijks werk gemakkelijk afgeleid kunnen raken, vereist volgens Karolien Schepens het creëren van sociale herverbinding een actief en continu proces waarbij voortdurende inzet nodig is om het thema 'verbinding' breed te houden. Een daklozentraject begint vaak met

individuele begeleiding, waarbij daklozen van crisis naar crisis gaan. Het inzicht dat de Karolien Schepens van Housing-First Hasselt heeft opgedaan is om zich meer te richten op sociale herverbinding. Aanvankelijk lag de focus van Housing First voornamelijk op individuele cliënten en de verspreiding van woningen. Nu zijn ze echter meer geneigd om te erkennen dat het krachtig is om mensen samen te brengen, dit vanuit herstelgericht werken. Volgens Karolien Schepens ligt de focus bij herstelgericht werken vooral op het vergroten van de aandacht voor de gemeenschap en de behoefte aan huisvesting binnen Housing First, wat betekent dat samenwerking essentieel is. In de beginfase van Housing First-initiatieven lag de nadruk sterk op individuele huisvesting en alleenstaande appartementen, maar ze benadrukt dat het soms ook gevoelens van eenzaamheid kan veroorzaken. Karolien Schepens gaf een voorbeeld: *“Wanneer er twee appartementen zijn waarbij de ene boven de andere is gelegen, dan kun je samenwerken met de gemeente, de burens en andere betrokkenen. Je kan die twee cliënten samenbrengen en met hen overleggen hoe ze elkaar kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld met het wegbrengen van vuilniszakken. Op die manier kan je volgens haar beter voortbouwen.”*

In het interview met Melissa Beeckman uit Housing-First Gent, werd ook gesproken over het belang van samenwerking en gemeenschapsbetrokkenheid binnen het Housing First-initiatief. Zij benadrukte dat een succesvolle implementatie van Housing First niet alleen afhankelijk was van individuele inspanningen, maar ook van een brede samenwerking tussen verschillende organisaties en instanties.

Melissa Beeckman erkende het belang van het betrekken van partners uit de publieke sector, zoals sociale diensten, gezondheidsdiensten en huisvestingsinstanties, om de benodigde ondersteuning en middelen te bieden aan de cliënten van Housing First. Het gemeenschapsnetwerk speelde een essentiële rol bij het creëren van een inclusieve en ondersteunende omgeving. Dit omvatte niet alleen overheidsinstanties, maar ook maatschappelijke organisaties, buurtbewoners en vrijwilligers.

Het interview benadrukte dat gemeenschapsbetrokkenheid verder gaat dan alleen het bieden van huisvesting. Het omvat ook het bieden van kansen voor de cliënten om actief deel te nemen aan de gemeenschap en betrokken te raken bij verschillende activiteiten. Beeckman noemde voorbeelden van samenwerking met lokale initiatieven en verenigingen om de cliënten te helpen bij het vinden van werk, het ontwikkelen van vaardigheden en het opbouwen van sociale netwerken. Bovendien werd tijdens het interview in Gent benadrukt dat het bevorderen van gemeenschapsbetrokkenheid ook vereiste dat vooroordelen en stigma's worden aangepakt. Dit betekent het informeren en sensibiliseren van de bredere gemeenschap over Housing First en het verminderen van negatieve percepties ten opzichte van dakloosheid. Door samen te werken en de betrokkenheid van de

gemeenschap te vergroten, kan Gent een inclusieve omgeving creëren waarin Housing First effectief kan functioneren.

Kortom, samenwerking en gemeenschapsbetrokkenheid zijn cruciale elementen in het Housing First-initiatief. Door partnerschappen te smeden, inclusief beleid en samenwerking met lokale initiatieven, kan er een ondersteunende omgeving gecreëerd worden waarin daklozen kunnen rekenen op brede ondersteuning en een kans krijgen om actief deel te nemen aan de gemeenschap.

“Het is geweldig om te zien dat herstelgericht werken nauw samenwerkt met de gemeenschap, de burens en de omgeving. Het is een mooie combinatie van hulpverlening en opbouwwerk. Dit is echt iets wat we moeten omarmen, wat we echt moeten doen. Het is een verrijking, vind ik.” (K. Schepens, persoonlijke communicatie, 5 april 2023).

4.5. Daklozenbegeleiding en Vlaamse OCMW's

In mijn thesis heb ik een uitgebreide analyse uitgevoerd van de verschillende begeleidingsmethoden en -praktijken die worden toegepast bij daklozenbegeleiding in Vlaamse OCMW's. Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de specifieke benaderingen en strategieën die worden gehanteerd om daklozen te begeleiden en ondersteunen bij het vinden van stabiele huisvesting en het herstel van hun leven.

Door middel van een uitgebreide enquête binnen de Vlaamse OCMW 's heb ik informatie verzameld over de concrete maatregelen, programma's en interventies die worden ingezet om daklozen te begeleiden. Ik heb ook gekeken naar de samenwerking met andere instanties en organisaties, de beschikbaarheid van middelen en de uitdagingen waarmee de OCMW's worden geconfronteerd bij het verlenen van effectieve ondersteuning aan daklozen.

De resultaten van mijn onderzoek bieden een gedetailleerd inzicht in de diverse benaderingen die worden gehanteerd, variërend van individuele begeleiding en crisisinterventie tot groepsprogramma's en samenwerkingsverbanden met de gemeenschap. Daarnaast heb ik gekeken naar de mate waarin aandacht wordt besteed aan sociale verbinding en het betrekken van de gemeenschap bij het begeleidingsproces.

Deze bevindingen werpen een waardevol licht op de huidige praktijken en tonen aan welke aspecten van daklozenbegeleiding succesvol kunnen zijn en waar er mogelijk ruimte is voor verbetering. Door de diversiteit aan benaderingen en praktijken te onderzoeken, biedt mijn thesis een breder perspectief op de complexiteit van daklozenbegeleiding in Vlaanderen en draagt het bij aan de basiskennis op dit gebied.

Al met al biedt deze studie een gedegen overzicht van de manieren waarop daklozen worden begeleid in Vlaamse OCMW's. Dit kan bijdragen aan zowel professionals als beleidsmakers om waardevolle inzichten te kunnen integreren om de effectiviteit en efficiëntie van de huidige begeleidingspraktijken verder te verbeteren.

4.5.1. Begeleidingsmethoden voor daklozen in Vlaamse gemeenten: een divers landschap van aanpakken en strategieën

Mijn onderzoek heeft zich gericht op de verschillende begeleidingsmethoden die worden toegepast bij daklozenbegeleiding in verschillende gemeenten in Vlaanderen. Uit de verzamelde antwoorden blijkt dat er een divers scala aan benaderingen wordt gehanteerd, variërend van traditionele hulpverlening volgens het “woonladdermodel” tot het Housing First-model.

Veel gemeenten maken gebruik van een combinatie van benaderingen, waarbij zowel de traditionele hulpverlening als het Housing First-model worden toegepast. Daarnaast worden er ook andere methoden ingezet, zoals crisiswoningen, doorverwijzing naar nachtopvang, crisisopvang bij het CAW, en het stimuleren van de privésector om daklozen onderdak te bieden.

Het belang van de betrokkenheid van de gemeenschap komt naar voren in verschillende antwoorden. Sommige gemeenten geven aan van samen te werken met instanties, buurtbewoners en andere betrokkenen om daklozen te ondersteunen en hen de mogelijkheid te bieden elkaar te helpen, bijvoorbeeld door het delen van woningen of het bieden van intensieve woonbegeleiding.

De enquête benadrukt ook enkele uitdagingen waarmee gemeenten worden geconfronteerd bij het implementeren van begeleidingsprogramma's, zoals het gebrek aan beschikbare woningen en lange wachtlijsten voor sociale woningen. Dit zorgt ervoor dat sommige gemeenten daklozen adviseren om zelf op zoek te gaan naar huisvesting op de private markt.

Hoewel er nog geen geijkte procedures zijn in sommige gemeenten, streven de OCMW's ernaar om op maat van de cliënt te werken en tegemoet te komen aan de specifieke behoeften en hulpvragen van daklozen. Er wordt ook benadrukt dat er behoefte is aan meer beschikbare woningen en een betere samenwerking tussen gemeenten om dakloosheid effectief aan te pakken.

4.5.2. De traditionele opvangmethode voor daklozen: Een kritische evaluatie binnen het diverse landschap van begeleidingsmethoden in Vlaamse gemeenten

Het traditionele opvangmodel voor daklozen, ook wel bekend als het “woonladdermodel”, heeft verschillende reacties opgeroepen in het onderzoek naar begeleidingsmethoden in Vlaamse gemeenten. Hieronder worden de ontvangen antwoorden samengevat om een beeld te geven van de diverse standpunten en beperkingen van dit model.

Een veelgenoemde reden om het traditionele opvangmodel (het woonladdermodel) te verdedigen, is dat niet iedereen meteen klaar is om zelfstandig te wonen. Voor sommige daklozen is het nodig om stapsgewijs naar zelfredzaamheid toe te werken. Het woonladdermodel biedt een geleidelijke progressie, waarbij cliënten de mogelijkheid hebben om te groeien en te leren van eventuele tegenslagen.

Daarentegen wordt ook opgemerkt dat het traditionele opvangmodel (het woonladdermodel) in de praktijk vaak niet realistisch is. Daklozen worden vaak geconfronteerd met verschillende wachtlijsten, waardoor de overgang van leven op straat naar zelfstandig wonen abrupt kan zijn. Dit kan leiden tot frustratie en een gebrek aan stabiele basis om andere problemen aan te pakken. Sommige gemeenten proberen wel ondersteuning te bieden binnen de beperkte mogelijkheden van het woonladdermodel, maar dit wordt als ontoereikend ervaren.

Maar er zijn ook bedenkingen bij de effectiviteit van het traditionele opvangmodel. Sommige respondenten geven aan dat het niet alle problemen aanpakt, tenzij de persoon in begeleiding is. Het model zou niet voldoen aan de moderne Belgische grondwet en er wordt geconstateerd dat het tekortschiet in het aanpakken van complexe problematieken.

Daarnaast zijn er praktische bezwaren. Het traditionele opvangmodel vereist vaak veel energie en inzet van de cliënt, en het kan lang duren voordat er vooruitgang wordt geboekt. Het beperkte aanbod van plaatsen en de beperkingen bij elke trap op de woonladder worden eveneens genoemd als obstakels.

Het woonladdermodel, waarbij mensen eerst moeten bewijzen dat ze alleen kunnen wonen voordat ze in aanmerking komen voor huisvesting, wordt inderdaad bekritiseerd vanwege verschillende redenen. Volgens mijn mening voldoet dit model niet aan de moderne Belgische grondwet, die gelijke rechten en kansen voor iedereen waarborgt. Daarnaast constateer ik dat het woonladdermodel tekortschiet in het adequaat aanpakken van complexe problematieken die sommige mensen met zich meedragen.

Nee, niet iedereen is direct klaar om zelfstandig te wonen, maar naar mijn mening moet er voldoende begeleiding en ondersteuning beschikbaar zijn om deze problemen aan te pakken. Het is echt van groot belang dat er passende begeleiding is om mensen met complexe problematiek te helpen bij het vinden van een betaalbare woning en om hen te ondersteunen in het behouden van huisvesting. Ik ben van mening dat het achterlaten van mensen met complexe problematiek op straat niet in lijn ligt met onze maatschappelijke waarden. Ons beleid zal daarom voldoende maatregelen ontwikkelen die de toegang tot betaalbare huisvesting voor deze kwetsbare groepen

bevordert en die hen de nodige ondersteuning biedt om een stabiele woonsituatie te kunnen behouden.

4.5.3. Een aantal redenen voor het niet toepassen van de Housing First-methodiek

Binnen het onderzoek naar begeleidingsmethoden voor daklozen in Vlaamse gemeenten zijn verschillende redenen naar voren gekomen waarom de methodiek van Housing First niet wordt toegepast. Hieronder volgt een overzicht van de diverse antwoorden die zijn ontvangen.

Een veelvoorkomende reden is simpelweg het ontbreken van kennis en bekendheid met de methodiek. Sommige maatschappelijk werkers van de gemeenten geven aan niet vertrouwd te zijn met Housing First of er niet van op de hoogte te zijn. Dit gebrek aan kennis kan een drempel vormen om de methodiek toe te passen.

Financiële beperkingen worden ook genoemd als een belangrijke factor. Er wordt aangegeven dat er niet over voldoende middelen beschikt wordt om Housing First-projecten op te zetten en te ondersteunen. Het gaat hierbij om het gebrek aan budget voor woningen, personeel en andere benodigde voorzieningen.

Daarnaast zijn er praktische obstakels die een rol spelen, zoals het tekort aan geschikte woningen. De maatschappelijk werkers geven aan dat er onvoldoende huisvestingsmogelijkheden zijn om onmiddellijk een woning toe te wijzen aan daklozen. Dit kan te maken hebben met beperkte beschikbaarheid van woningen op de private huurmarkt en bij sociaal verhuurkantoren. Lange wachtlijsten en hoge huurprijzen bemoeilijken het vinden van geschikte woningen. Er is dus echt wel een gebrek aan sociale woningen.

Sommige gemeenten hebben een kleine omvang, waardoor maatschappelijk werkers aangeven dat Housing First niet haalbaar is binnen hun gemeente. Het ontbreken van voldoende daklozen of de beperkte capaciteit van het OCMW kunnen ervoor zorgen dat het opzetten van een Housing First-project niet noodzakelijk wordt geacht.

Ook beleidsmatige keuzes spelen een rol. In sommige gevallen hebben maatschappelijk werkers van de gemeenten ervoor gekozen om andere benaderingen te hanteren of hebben ze al een alternatieve methodiek geïmplementeerd die vergelijkbare doelen nastreeft. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een gemeente die al een dossier van Housing First hebben of die een aanpak op maat van de cliënt hanteren.

Ten slotte worden politieke ideologieën en gebrek aan deskundigheid genoemd als belemmeringen voor de toepassing van Housing First. In enkele gevallen wordt opgemerkt dat politieke verschillen en ideologische overwegingen de implementatie kunnen bemoeilijken. Daarnaast geven sommige

maatschappelijk werkers aan dat ze twijfelen over hun eigen expertise en deskundigheid om de methodiek effectief toe te passen.

Volgens mij is het heel noodzakelijk om deze politieke verschillen te erkennen en te overwinnen, zodat de voordelen van Housing First ten volle benut kunnen worden. Het is daarom essentieel dat er samenwerking en dialoog plaatsvindt tussen verschillende organisaties en politieke partijen om tot effectieve oplossingen te komen en dak- en thuisloosheid op een doeltreffende manier aan te pakken.

Hoewel de Housing First-methodiek in sommige gevallen niet wordt toegepast, is er ook een duidelijke erkenning van het belang ervan. Verschillende maatschappelijk werkers geven aan dat ze wel streven naar het inschakelen van Housing First bij complexe situaties of wanneer er sprake is van randproblematieken. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om de methodiek in te zetten, zoals goede banden met cliënten, toestemming en effectieve stappen in de begeleiding.

4.5.4. Interesse in Housing First: Een veelbelovende benadering van daklozenopvang.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête die betrekking heeft op de interesse in de basisprincipes van Housing First gepresenteerd. Het doel van deze enquête was om inzicht te krijgen in de houding van respondenten ten opzichte van Housing First als een alternatieve benadering van daklozenopvang. De verzamelde gegevens geven een beeld van de mate van interesse onder de respondenten en bieden belangrijke inzichten in de acceptatie van de Housing First-model.

In totaal hebben 62 respondenten deelgenomen aan de enquête, waarbij zij gevraagd werden of zij geïnteresseerd waren in het Housing First-model. De resultaten tonen een opvallende mate van interesse aan, met 73.3% van de respondenten die aangeven geïnteresseerd te zijn in Housing First. Dit weerspiegelt de toenemende erkenning en belangstelling voor dit model als een effectieve aanpak om daklozen te ondersteunen bij het verkrijgen van huisvesting en het aanpakken van onderliggende problemen.

Daarnaast gaf 21.7% van de respondenten aan "misschien" geïnteresseerd te zijn in Housing First, wat aangeeft dat er nog ruimte is om meer informatie te verstrekken en de voordelen van deze aanpak nader toe te lichten. Dit suggereert ook dat er potentieel is om het begrip en de acceptatie van Housing First verder te vergroten onder deze groep respondenten.

Een klein percentage van 5% gaf aan niet geïnteresseerd te zijn in Housing First. Hoewel dit een minderheid vertegenwoordigt, is het belangrijk om de redenen achter deze terughoudendheid te begrijpen en mogelijke zorgen of misvattingen aan te pakken. Dit biedt kansen voor gerichte voorlichtingsinspanningen en het delen van succesverhalen om eventuele weerstand te overwinnen.

Deze resultaten benadrukken het belang en de relevantie van Housing First als een veelbelovende benadering van daklozenopvang. Het hoge percentage van geïnteresseerde respondenten onderstreept wel de behoefte aan verdere ontwikkeling en implementatie van het Housing First-model.

4.5.5. Bekendheid met het nieuwe project sociale herverbinding: Een inzicht in de verspreiding en kennisniveau

In dit gedeelte worden de resultaten gepresenteerd van de vraag naar de bekendheid met het nieuwe project sociale herverbinding. Het doel van deze vraag was om inzicht te krijgen in de mate waarin de respondenten op de hoogte waren van dit specifieke project en hun kennisniveau daarover.

Van de totale respondenten gaf 43.3% aan bekend te zijn met het nieuwe project sociale herverbinding. Dit geeft aan dat er een aanzienlijk deel van de respondenten op de hoogte is van het bestaan van dit project en enige kennis heeft over de doelstellingen en activiteiten ervan.

Daarentegen gaf 46.7% van de respondenten aan niet bekend te zijn met het nieuwe project sociale herverbinding. Dit suggereert dat er nog ruimte is voor verbetering voor wat betreft het bereiken van een breder publiek en het vergroten van de bekendheid van het project. Dit kan worden aangepakt door gerichte communicatie inspanning om de zichtbaarheid en het begrip van het project te vergroten.

4.5.6. Inzet op sociale verbinding bij dak- en thuislozen

Dit gedeelte presenteert de resultaten van de vraag over de perceptie van de inzet op sociale verbinding bij dak- en thuislozen. Het doel van deze vraag was om inzicht te krijgen in de mening van de respondenten over de huidige inspanningen op het gebied van sociale verbinding en de uitdagingen die daarbij worden ervaren.

Opvallend is dat een overweldigende meerderheid van 76.7% van de respondenten aangeeft dat er niet genoeg wordt ingezet op sociale verbinding bij dak- en thuislozen. Er is dus ruimte voor verbetering op dit vlak. Het suggereert dat de huidige inspanningen en middelen mogelijk ontoereikend zijn om effectieve sociale verbinding en ondersteuning te bieden aan deze kwetsbare doelgroep.

Slechts 5% van de respondenten antwoordde positief en gaf aan dat er wel voldoende inzet is op sociale verbinding bij dak- en thuislozen. Dit benadrukt een kleine minderheid die tevreden is met de bestaande inspanningen en de effectiviteit daarvan. Het is echter belangrijk om rekening te houden

met de mening van deze respondenten en te onderzoeken wat er in hun ogen succesvol is aan de huidige aanpak.

Naast de uitgesproken standpunten waren er ook enkele respondenten die aangaven geen kennis te hebben van de inzet op sociale verbinding of geen zicht te hebben op de situatie. Dit benadrukt het belang van het vergroten van de transparantie en communicatie rondom de initiatieven en inspanningen op het gebied van sociale verbinding bij dak- en thuislozen. Het is cruciaal dat deze informatie beschikbaar is voor alle betrokkenen om een goed geïnformeerde discussie en besluitvorming te bevorderen.

Uit de gegeven antwoorden blijkt dat er verschillende factoren zijn die van invloed kunnen zijn op de perceptie van de inzet op sociale verbinding, zoals de specifieke gemeente, het beschikbare personeel en budget, en de houding en openheid van de doelgroep ten opzichte van hulpverlening. Deze factoren benadrukken de complexiteit en uitdagingen bij het realiseren van effectieve sociale verbinding in de context van dak- en thuislozenzorg.

4.5.7. Inzet op sociale en emotionele banden bij dak- en thuislozen: een gevarieerd beeld van de sector

In het kader van mijn onderzoek heb ik deze enquête afgenomen om te achterhalen op welke manier er binnen de verschillende werkingen er al wordt ingezet op het versterken van sociale en emotionele banden bij dak- en thuislozen. De antwoorden op deze vraag waren gevarieerd en boden inzicht in de diversiteit van benaderingen en aanpakken binnen de sector.

De meeste respondenten gaven aan dat er momenteel weinig tot geen inzet is op het versterken van sociale en emotionele banden bij dak- en thuislozen. Zij gaven aan dat dit te maken heeft met beperkte middelen, tijdgebrek of een gebrek aan aandacht voor dit aspect van hulpverlening. Er werd opgemerkt dat de focus vaak meer ligt op praktische zaken zoals huisvesting en financiën, waardoor er minder aandacht is voor de sociale en emotionele context van de cliënten.

Daarentegen waren er ook een aantal werkingen die actief bezig zijn met het versterken van de sociale en emotionele banden bij dak- en thuislozen. Zo gaven sommige respondenten aan dat zij streven naar het versterken van het sociale netwerk van de cliënt en rekening houden met de emotionele ontwikkeling. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat er alternatieve opties worden overwogen wanneer een dakloze in paniek raakt bij aankomst in de noodopvang. Andere werkingen boden intensievere begeleiding aan met meer aandacht voor de individuele behoeften van de daklozen.

Sommige organisaties werkten samen met andere diensten om de sociale en emotionele banden te versterken. Dit gebeurde bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren, gesprekken te voeren met maatschappelijk werkers, of door gebruik te maken van specifieke programma's voor anderstaligen of kwetsbare moeders.

4.5.8. Interesse in het versterken van sociale en emotionele verbinding bij daklozen: een roep om vernieuwing en inzicht in de sector

In het kader van mijn onderzoek heb ik ook gevraagd naar de interesse in een advies/rapport over een nieuwe methodiek voor het versterken van sociale en emotionele verbinding bij daklozen. De resultaten laten zien dat er een duidelijke interesse is onder de respondenten.

Ongeveer 38,3% van de respondenten gaf aan zeer geïnteresseerd te zijn (score 1) in het ontvangen van een advies/rapport. Daarnaast gaf 30% van de respondenten aan enigszins geïnteresseerd te zijn (score 2), wat aangeeft dat er ook een aanzienlijke groep is die openstaat voor het verkennen van nieuwe methodieken en ideeën op dit gebied. Dit alles wijst op een sterke behoefte binnen de sector naar nieuwe benaderingen en inzichten om de sociale en emotionele verbinding bij daklozen te versterken.

Een minderheid van 20% van de respondenten gaf aan neutraal te zijn (score 3), wat kan betekenen dat zij openstaan voor een nieuwe methodiek. Slechts 11,7% van de respondenten gaf aan enigszins niet geïnteresseerd te zijn (score 4), zij gaven aan te weinig tijd te hebben om een rapport te lezen.

Opvallend genoeg gaf geen enkele respondent aan helemaal niet geïnteresseerd te zijn (score 5), wat aangeeft dat er over het algemeen een positieve houding is ten opzichte van het verkennen van nieuwe benaderingen om de sociale en emotionele verbinding bij daklozen te versterken.

4.6. Housing First praktijken in Nederland onder de loep

Om een vergelijking te maken met Housing First praktijken in België heb ik twee interviews gedaan met Housing First in Nederland.

4.6.1. Een interview uit Tilburg

Dit interview draait om Angélique de Ruijter en haar rol binnen het Housing First-programma in Nederland. Dit interview is gedaan op 31 mei 2023. Angélique werkt als begeleider en biedt ondersteuning aan dakloze cliënten die in hun eigen woning worden geplaatst. Het gesprek concentreert zich op het belang van affiniteit met de doelgroep en het opbouwen van een vertrouwensband. Angélique benadrukt dat dit essentieel is voor een succesvolle begeleiding.

Er wordt besproken dat er geen specifieke methodiek wordt gehanteerd binnen Housing First, maar dat het onderhouden van contacten met woningbouwverenigingen en andere relevante organisaties van groot belang is.

Angélique deelt ook dat er momenteel een tekort is aan woningen, waardoor wachtlijsten zijn opgelopen tot 8 tot 9 maanden, terwijl dit voorheen 4 maanden was. Financiële ondersteuning voor woningen en personeel wordt verstrekt door de gemeente. Samenwerking met andere organisaties en partners in de keten wordt benadrukt als een belangrijke factor voor succes.

Hoewel er altijd ruimte is voor verbetering, geeft Angélique aan tevreden te zijn met de huidige werkwijze en de nauwe samenwerking binnen het team. Ze bespreekt ook initiatieven die worden genomen om sociale verbinding te bevorderen, zoals het organiseren van bijeenkomsten. Er worden regelmatig bijeenkomsten georganiseerd waarbij cliënten de mogelijkheid hebben om elkaar te ontmoeten en ervaringen te delen. Deze bijeenkomsten kunnen variëren van informele sociale activiteiten tot meer gestructureerde groepsessies waarbij specifieke onderwerpen worden besproken. Er worden diverse activiteiten en workshops georganiseerd om de sociale interactie te stimuleren en cliënten de kans te geven nieuwe vaardigheden te ontwikkelen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om kookworkshops, creatieve sessies, sportactiviteiten of trainingen op het gebied van persoonlijke ontwikkeling. Er wordt ook geprobeerd om buurtbewoners actief te betrekken bij het Housing First-programma. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door buurtbijeenkomsten te organiseren waarin zowel cliënten als buurtbewoners de gelegenheid krijgen om elkaar te ontmoeten en in gesprek te gaan. Op deze manier wordt geprobeerd vooroordelen te verminderen en de integratie van de cliënten in de gemeenschap te bevorderen.

Angélique benadrukt het belang van samenwerking met lokale organisaties en partners in de keten. Door nauw samen te werken met bijvoorbeeld welzijnsorganisaties, woningbouwverenigingen, vrijwilligersgroepen en buurtcentra, kunnen er meer mogelijkheden worden gecreëerd voor sociale interactie en ondersteuning voor de cliënten.

Deze initiatieven zijn erop gericht om de sociale verbinding te versterken en het gevoel van gemeenschap en ondersteuning te bevorderen binnen het Housing First-programma. Door middel van deze activiteiten wordt geprobeerd om de isolatie en eenzaamheid van dakloze cliënten te verminderen en hen te helpen een stabiel en zelfstandig leven op te bouwen.

4.6.2. Een interview uit Heerlen

Het interview met Marcel Crombach en Nadine Thijs van Housing First Zuid-Nederland bespreekt verschillende aspecten van het programma en de initiatieven die worden genomen om sociale

verbinding te bevorderen. Marcel en Nadine zijn beide procesregisseurs bij Housing First en zijn betrokken bij het gehele proces, van aanmelding tot bemiddeling en begeleiding van daklozen.

Een belangrijk punt dat naar voren komt, is dat het traditionele woonladdermodel voor daklozenopvang niet meer wordt toegepast in Zuid-Nederland. Housing First is in 2014 geïntroduceerd als een alternatieve aanpak, waarbij daklozen eerst een huis krijgen en vervolgens ondersteund worden bij het opbouwen van een nieuw leven. Sociale herverbinding staat centraal in de aanpak van Housing First, en er worden specifieke benaderingen gebruikt om dit te bevorderen.

Een van de initiatieven om sociale herverbinding te stimuleren is het aanbieden van verschillende vormen van dagbesteding in de inloophuizen. Daar kunnen (ex-)daklozen deelnemen aan activiteiten en kunnen ze sociale contacten leggen. Er zijn ook samenwerkingen met andere organisaties, zoals GGZ-instellingen, om gebruik te maken van gedeelde diensten. Daarnaast worden er buurthuizen en tweedehandswinkels gerund door cliënten van Housing First, waardoor ze betrokken raken bij de gemeenschap en inclusie ervaren.

De samenwerking met woningcorporaties, gemeenten en andere ketenpartners is van essentieel belang voor het succes van Housing First in Zuid-Nederland. Door deze samenwerkingen kunnen woningen worden verkregen en kunnen de nodige middelen en personeel worden ingezet om stabiliteit en duurzaamheid te bereiken. Het interview benadrukt ook het belang van voldoende middelen en overheidssteun voor het programma, waarbij er recentelijk 65 miljoen euro vanuit de overheid beschikbaar is gesteld voor Housing First-projecten.

Hoewel er succesverhalen zijn van daklozen die via Housing First werk hebben gevonden en geïntegreerd zijn in de samenleving, erkennen Marcel en Nadine ook dat niet iedereen dezelfde vooruitgang boekt. Sommige mensen hebben meer tijd en ondersteuning nodig om te kunnen integreren. Voor mensen met complexe problematiek of oudere daklozen worden andere initiatieven genomen, zoals het leggen van contacten met burens en het aanbieden van activiteiten om hen een sociaal netwerk te bieden.

Het interview eindigt met de constatering dat de samenwerking en ondersteuning van de overheid essentieel zijn voor het succes van Housing First. Door betrokkenheid van gemeenten en overheidsinstanties kan er meer worden bereikt in termen van middelen, personeel en woningen. Het verschil in sociaal beleid tussen Nederland en België wordt ook benadrukt, waarbij Housing First in Nederland meer steun lijkt te krijgen.

Uiteindelijk laat het interview zien hoe Housing First Zuid-Nederland zich inzet voor sociale verbinding en inclusie van daklozen door middel van huisvesting en diverse initiatieven. Het benadrukt het belang van samenwerken.

De interviews uit Nederland hebben mij waardevolle inzichten geboden en me laten zien dat het Nederlandse beleid een grotere inzet toont bij het ondersteunen van Housing First-projecten. Een voorbeeld hiervan is het interview uit Heerlen, waar Crombach benadrukt dat er voldoende middelen en overheidssteun beschikbaar zijn voor het programma. Het feit dat er recentelijk 65 miljoen euro vanuit de overheid is toegewezen aan Housing First-projecten is een duidelijke indicatie van de erkenning en prioriteit die aan dit initiatief wordt gegeven. Deze steun en aandacht vanuit het Nederlandse beleid zijn bemoedigend en bieden hoop voor een succesvolle implementatie en uitvoering van Housing First in de strijd tegen dak- en thuisloosheid. Het is van cruciaal belang dat deze middelen op een verantwoordelijke en effectieve manier worden ingezet, zodat de beoogde positieve resultaten kunnen worden behaald.

4.6.3. Daklozenwerking in Antwerpen onder de loep. (interview Housing First wonen Antwerpen)

Tom Verhaevert, werkzaam bij CAW Antwerpen, legt uit dat CAW Antwerpen verschillende werkingen heeft rond dakloosheid en wonen, waarbij ze zich richten op aanklampende woonbegeleiding. Ze streven ernaar om trouw te blijven aan de principes van Housing First, waarbij de focus ligt op mensen die het afgelopen jaar dakloos zijn geweest of een instabiel leven hebben geleid in de afgelopen 3 jaar. Er wordt gekeken naar woonvaardigheden, verslaving en psychiatrische problemen, omdat de meeste mensen te maken hebben met een combinatie van verschillende uitdagingen.

Er zijn ideologische verschillen tussen het "woonladdermodel" en het Housing First-model, maar bepaalde beperkingen worden opgelegd door de financiering van de Vlaamse overheid. CAW Antwerpen werkt samen met een partner, SVK Antwerpen, die huisvesting kan bieden. CAW Antwerpen ondersteunt dan bij de begeleiding, maar SVK beslist uiteindelijk welke personen in aanmerking komen voor huisvesting. In situaties waarbij ernstige problemen aanwezig zijn maar de persoon niet gemotiveerd is om hulp te accepteren, kan SVK beslissen om geen huisvesting aan te bieden om valse hoop te voorkomen.

Tom Verhaevert vindt het Housing First-initiatief in België teleurstellend. Hoewel het in sommige steden in België blijft bestaan, heeft de stad Antwerpen ervoor gekozen om te stoppen met het project vanwege gebrek aan financiële steun van de Vlaamse overheid. Hoewel er sinds 2021 opnieuw financiële middelen zijn toegewezen, blijkt uit informatie van Verhaevert's coördinator dat

deze mogelijkheid weer niet verlengd zal worden en de financiering slechts tot november 2023 loopt. *“Dit is teleurstellend omdat Housing First juist langdurige begeleiding impliceert, met name voor profielen die levenslange ondersteuning nodig hebben.”*

Naar mijn mening komt dit door de politieke keuze van de stad Antwerpen. Ik denk dat het niet zozeer over heel België teleurstellend is, maar eerder afhankelijk is van lokale context en de beleidsbeslissingen. Dit zal de meeste rol spelen in de mate waarin een stad zich inzet voor en investeert in Housing First-initiatieven.

CAW Antwerpen heeft verschillende vormen van begeleiding, waaronder algemene begeleiding en specifieke vormen van woonbegeleiding. De specifieke tak waar Verhaevert werkt, richt zich op mensen met zwaardere problematiek, zoals verslaving en psychische problemen. Er wordt ook gewerkt met de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) om de zelfredzaamheid van daklozen te meten en knelpunten te identificeren.

Volgens Verhaevert wordt er binnen de Antwerpse werkingen zeker ingezet op het creëren van sociale en emotionele banden, maar het blijft een uitdagend proces. Hij laat weten dat het opbouwen van sociale verbindingen een uitdaging kan zijn vanwege de destructieve netwerken en schaamte die dakloze mensen vaak ervaren. Hetgeen Verhaevert wel aanhaalt zijn de drie inloopcentra die in Antwerpen zijn waar dakloze mensen terecht kunnen: twee van het CAW en één van Free Clinic genaamd 'de Nomaad'. Deze centra bieden een laagdrempelige omgeving waar mensen bijvoorbeeld een warme maaltijd, gratis koffie en soep kunnen krijgen. Tom Verhaevert noemt de Nomaad als een voorbeeld van een initiatief dat zorgt voor verbinding in de maatschappij. De Nomaad organiseert onder andere een "spuitenpatrouille" en helpt bij het onderhouden van openbare ruimtes, zoals de perkjes van de pastoor. Deze activiteiten dragen bij aan het creëren van verbinding tussen dakloze mensen en de bredere samenleving. Hoewel niet iedereen openstaat voor dergelijke initiatieven, erkent Tom Verhaevert dat ze een grote meerwaarde kunnen bieden, maar hij merkt wel op dat sommige mensen moeite hebben om zich regelmatig te engageren of zich aan vaste tijdschema's te houden, omdat ze vaak impulsief denken. Hoewel er inspanningen worden geleverd om verbinding met de maatschappij te bevorderen, is het niet altijd gemakkelijk om dit toe te passen vanwege deze uitdagingen. Binnen Antwerpen laat Verhaevert weten, is er nog een organisatie actief om dakloze mensen te ondersteunen, dit is de KADANS. Zij richten zich op de zwaar verslaafde daklozen, voornamelijk mensen met een ernstige heroïneverslaving, en biedt hen een dak boven hun hoofd en begeleiding. Het doel is om deze mensen te huisvesten en te begeleiden, aangezien dit kosteneffectiever is dan hen op straat te laten en overlast te laten veroorzaken, maar deze plaats wordt vergeleken met een rustoord.

Wat betreft huisvesting lijkt het erop dat het over het algemeen goed gaat. Tom Verhaevert geeft aan dat er weinig uitzettingen zijn, wat positief is voor de mensen die al gehuisvest zijn.

Toen ik Tom Verhaevert vroeg of hij bekend was met het nieuwe project sociale herverbinding, antwoordde hij dat hij er wel eens iets over heeft gelezen. *“Het project heeft als doel een netwerk op te bouwen in de buurt en contact te leggen met dakloze mensen of mensen in een kwetsbare situatie. Het primaire doel is om dagbesteding aan te bieden en hen actief te betrekken bij verschillende activiteiten.”* Hij benadrukt dat het altijd belangrijk is om iets te doen met deze mensen en hen te ondersteunen. Echter, merkt hij wel op dat er vaak wel een nadruk ligt op crisisbeheersing, omdat dakloosheid vaak gepaard gaat met urgente problemen die onmiddellijke aandacht vereisen. Het is dus een uitdaging om tegelijkertijd te werken aan sociale herverbinding en het aanpakken van acute crisissituaties.

Zoals Verhaevert aangeeft, kan het opbouwen van sociale verbindingen bij dakloze mensen een uitdaging zijn vanwege de destructieve netwerken en schaamte die zij vaak ervaren. Het vereist geduld, empathie en een langdurige aanwezigheid om deze banden te kunnen opbouwen. Door middel van de presentietheorie kunnen hulpverleners streven naar een beter begrip van de persoonlijke situaties en behoeften van dakloze mensen, waardoor zij hen effectiever kunnen ondersteunen en begeleiden. Als maatschappelijk werker is het essentieel om er gewoon te zijn voor de daklozen, om betrokkenheid, aandacht en respect te tonen voor hun persoonlijke situatie en behoeften. In het geval van dakloosheid is daarom de presentietheorie relevant omdat het benadrukt dat het opbouwen van sociale en emotionele banden essentieel is in het ondersteuningsproces. Het gaat niet alleen om het verstrekken van materiële hulp, maar ook om het creëren van een veilige en vertrouwde omgeving waarin dakloze mensen zich gehoord en gezien voelen, zonder een oordeel te vellen.

5. Conclusie

Deze bachelorproef verkreeg alle informatie door middel van een grondige literatuurstudie, interviews met vijf professionals uit België en Nederland en een enquête die werd afgenomen bij 62 Vlaamse OCMW's. Mijn onderzoek begon met als doel een antwoord te vinden op de deelonderzoeksvraag: wat houdt Housing First in en wat zijn de fundamentele principes ervan? Het eerste stapje in dit proces was het verkrijgen van een diepgaand begrip van de betekenis van de Housing First methode en de essentiële basisprincipes die eraan ten grondslag liggen. Van daaruit kon ik de rest van mijn deelonderzoeksvragen en uiteindelijke onderzoeksvraag beantwoorden. Het was essentieel om een diepgaand inzicht te verkrijgen van het nieuwe project sociale herverbinding. Daarvoor heb ik de Franstalige studie van Wagener e.a. (z.d.) onder de loep genomen en ben ik verder op zoek gegaan naar Nederlandstalige bronnen die aansluiten bij het concept sociale herverbinding.

Met behulp van de deelonderzoeksvragen kon ik mijn onderzoeksvragen beantwoorden, namelijk: wat zijn de waardevolle inzichten die de deelnemende teams hebben opgedaan tijdens het project sociale herverbinding en op welke wijze kunnen deze inzichten gedeeld worden met de ruimere sector van de daklozenopvang? Uit de literatuurstudie en het onderzoek zijn verschillende inzichten naar voren gekomen met betrekking tot het versterken van een sociaal herverbindingsproces bij (ex)-daklozen. Deze inzichten omvatten het versterken en verankeren van de betrokkenheid van de bewoners bij hun nieuwe leefomgeving en de bewoners betrekken bij langdurige territoriale, sociale en culturele banden door middel van innovatieve ondersteuningspraktijken.

De herverbindingcoaches fungeren als bruggenbouwers tussen het verleden en de toekomst van de ex-daklozen. Hun taak is niet alleen het herstellen van integrerende sociale banden, maar slaan ook verbindingen tussen het leven als dakloze, de stabilisatie in huisvesting en de (herwonnen) erkenning in de samenleving. De coaches moeten hun creativiteit, moed en reflectiviteit tonen om een professionele routine of een geformaliseerde methodologie te kunnen bereiken. Er zal aandacht moeten komen voor de uniciteit van elke situatie en de complexiteit van de problemen, zelfs als dit betekent dat ze afstand moeten nemen van de traditionele rolmodellen die voorheen in het sociaal werk werden gevolgd. De coaches zullen moeten inzetten op verschillende niveaus: gepersonaliseerde, op maat gemaakte en geïntegreerde ondersteuning, collectieve ondersteuning om empowerment te bevorderen, het openstellen naar de buitenwereld om heraansluiting mogelijk te maken, het versterken van partnerschappen met instellingen en verenigingen die bewoners maximale middelen kunnen bieden die verder gaan dan alleen huisvesting, en het bewust maken van de lokale sociale, professionele en religieuze gemeenschappen van de unieke kenmerken van het

publiek. In de studie van het project sociale herverbinding wordt onderzocht of het implementeren van het systeem van sociale herverbinding mogelijk resulteert in de ontwikkeling van een nieuw beroep of nieuwe functie, hetzij binnen de traditionele Housing First-teams, hetzij als een aanvullende taak die samengaat met de taken van het huisvestingsteam.

De sociale herverbindingsacties vinden plaats op verschillende niveaus: individueel, collectief, institutioneel en territoriaal. Om dit te verwezenlijken hebben de coaches drie belangrijke gesprekspartners die hun acties beïnvloeden: de bewoners zelf, de Housing First-teams als ondersteuning en partnerinstellingen en -verenigingen als pijlers en versterkers. Door samen te werken kunnen de coaches effectieve en holistische herverbindingsinspanningen realiseren op meerdere niveaus. Het is cruciaal om nieuwe kaders te creëren die de acties van de coaches sturen, zowel om de kwaliteit van begeleiding te waarborgen als om de belasting van maatschappelijk werkers te verminderen. Een belangrijk aspect van de (herverbindings)coach is het verkennen van methodieken die herstelgericht en netwerkversterkend werken, om zo een uitwisseling en vorming te organiseren met eventuele partners. In de aanbeveling zal ik de werkkader voorstellen die werd genoemd tijdens de literatuurstudie.

De deelnemende teams en andere professionals benadrukken dat werken aan sociale herverbinding niet per se veel geld hoeft te kosten, maar dat er een betere tijdsverdeling, taakverdeling en bewustzijn voor sociale herverbinding of herstelgericht werken moet zijn. Om de rol van de coaches helder te definiëren, is het essentieel dat zij deel uitmaken van collectieve overlegorganen met collega's, andere maatschappelijk werkers en coördinatoren. Dit bevordert de nauwkeurigheid van de praktijken, het stellen van grenzen, het overeenkomen van procedures en het benutten van ervaringen om herverbindingsacties formeel en duurzaam te maken. De coach moet niet alleen de verantwoordelijkheid dragen voor de sociale herverbinding van bewoners, maar moet deel uitmaken van een netwerk van actoren en samenwerken met andere organisaties en gemeenschaps- en zorginstanties.

De initiatieven die door de coaches zijn genomen, zijn laagdrempelig, maar deze toegankelijke initiatieven blijken het meest effectief te zijn voor (ex)-daklozen. Er zijn diverse initiatieven genoemd, zoals gezamenlijke lunches in buurtrestaurants en zinvolle dagbesteding zoals werken in een atelier of tuinonderhoud in de gemeente. Opnieuw contact leggen met familie en vrienden. Het bevorderen van sociale herverbinding voor (ex)-daklozen vereist ook zorgvuldige ondersteuning van gemeenten en zorgorganisaties. Er kunnen verschillende strategieën worden toegepast om (ex)-daklozen te helpen bij het opbouwen van nieuwe contacten en het bevorderen van sociale inclusie. Een belangrijke aanpak is het aanmoedigen van deelname aan buurtactiviteiten. De coaches kunnen (ex)-

daklozen actief stimuleren om deel te nemen aan activiteiten georganiseerd door buurtcentra, sportverenigingen of hobbygroepen. Bovendien kunnen coaches een waardevolle rol spelen door (ex)-daklozen op de hoogte te brengen van lokale activiteiten en ontmoetingsmomenten te organiseren waar buurtbewoners elkaar kunnen ontmoeten. Deze initiatieven bieden (ex)-daklozen de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij de gemeenschap om op deze manier nieuwe sociale contacten te leggen.

Uiteraard brengen deze inspanningen uitdagingen met zich mee, zoals beperkte middelen vanuit de overheid (bv. personeel), toegang tot diensten en een gebrek aan communicatie en samenwerking tussen instanties. Het onderzoek benadrukt de noodzaak van een heldere taakverdeling binnen de daklozenwerking, alsook het belang van samenwerking met andere organisaties en gemeenschaps- en zorginstanties. Daarom is het essentieel om verder te reflecteren en actie te ondernemen, wellicht met aanpassingen in beleid, investeringen en strategieën tot gevolg. Het is tevens essentieel om voortdurend aandacht te schenken aan het proces van vermaatschappelijking. In mijn optiek is het van groot belang om een grotere nadruk te leggen op sociaal werk in een samenleving waarin de verschuiving naar vermaatschappelijking in de zorg merkbaar is.

Daarnaast is werken aan empowerment, zowel op individueel als op organisatorisch en sociaal/politiek niveau, van groot belang voor het transformeren van de samenleving en het bevorderen van duurzame sociale integratie. Thuislozen moeten zelf ook kunnen participeren en inspraak hebben, zowel op het niveau van individuele hulpverlening, op het niveau van voorzieningen als op het beleidsniveau. Dus streven naar het versterken en het geven van zeggenschap is cruciaal om positieve veranderingen te bewerkstelligen en ervoor te zorgen dat deze mensen volledig deel kunnen nemen aan de maatschappij op lange termijn. Het is echter belangrijk om op te merken dat iedereen moet kunnen deelnemen aan de maatschappij op basis van hun eigen capaciteiten. Daarbij moeten bepaalde problematieken, specifieke behoeften en het inzetten van ondersteuningsmiddelen in overweging worden genomen.

In de thesis worden tevens de vier verschillende sociale banden ontrafeld. Elk van deze banden speelt een essentiële rol in het weefsel van sociale verbondenheid, waarbij (ex)-daklozen worden aangemoedigd om betekenisvolle relaties aan te gaan en zich te verbinden met het sociale geheel. Een werd ingegaan op de hechtingsproblematiek, met nadruk op het belang van voortdurende ondersteuning van hulpverleners.

Het onderzoek illustreert de interesse binnen de daklozensector om deze inzichten te delen en breder toe te passen in de daklozenopvang. Het toont aan dat er een sterke behoefte is aan dit adviesrapport met aanbevelingen voor het bevorderen van sociale en emotionele (her)verbinding

onder (ex)-daklozen. Bovendien blijkt uit het onderzoek ook dat professionals bereid zijn om nieuwe praktijken aan te leren door middel van vormingsmomenten, workshops of studiedagen. Op deze manier kan kennis en expertise op het gebied van (her)verbinding bij daklozen effectief worden verspreid en toegepast.

Dit onderzoeksrapport kan een waardevol hulpmiddel bieden voor professionals in de daklozenopvang. Het bevat concrete aanbevelingen en inzichten die kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van geformaliseerde methodologieën en professionele routines. Niettemin is het van essentieel belang om te onthouden dat het succes van dit proces niet uitsluitend afhangt van een methodiek, maar voornamelijk van de persoonlijke relatie tussen begeleider en (ex)-dakloze. Het opbouwen van vertrouwen en het bieden van persoonlijke ondersteuning en aanbieden van dagbesteding vormen de sleutel tot het bevorderen van empowerment en het stimuleren van een positieve verandering in het leven van de (ex)-daklozen.

Door de conclusie en de aanbevelingen (zie verder) te delen met de bredere daklozenopvangsector, kan de kwaliteit van zorg en ondersteuning aan daklozen worden verbeterd. De complexiteit van dak- en thuisloosheid vraagt om een multidimensionale aanpak en nauwere samenwerkingen. Investerings in personeel, middelen en gespecialiseerde diensten voor bijkomende problematieken zijn essentieel. Het gezamenlijk ontwikkelen van een gedeelde visie en aanpak kan leiden tot effectievere ondersteuning en een verbetering van de hulpverlening aan (ex)-daklozen.

Het is belangrijk om op te merken dat dit onderzoek slechts een stap is in de richting van het verbeteren van de situatie van daklozen en het bevorderen van sociale (her)verbinding. Verdere inspanningen en samenwerking op verschillende niveaus, waaronder beleid, financiering en gemeenschapsbetrokkenheid, zijn nodig om duurzame veranderingen te realiseren. Er moet dringend geïnvesteerd worden in sociale woningen en in personeel om mensen met complexe problematiek een onderdak te bieden en terug te leren verbinding te maken met zichzelf en met de samenleving. Ook is het cruciaal om op lokaal niveau een specifiek beleid of strategie te implementeren waarbij het Housing First-model centraal staat als een belangrijk en leidend element.

Met deze conclusie wil ik ook benadrukken dat onze maatschappij bewust moet gemaakt worden van de complexe problematiek waar daklozen mee te maken hebben. Vaak zijn zij destructief gerechtigd en psychisch kwetsbaar. We moeten ze blijven benaderen door middel van de presentietheorie. Dit vereist geduld, empathie en een langdurige aanwezigheid om banden te kunnen opbouwen. Door middel van de presentietheorie kunnen hulpverleners streven naar een beter begrip van de persoonlijke situaties en behoeften van dakloze mensen, waardoor zij hen effectiever kunnen ondersteunen en begeleiden. Kwetsbare mensen blijven ondersteunen waar

nodig, zonder een oordeel te vellen. Het volgende hoofdstuk geeft aanbevelingen die kunnen toegepast worden.

6. Aanbevelingen

Uit de conclusie van het onderzoek komen de waardevolle inzichten naar voren die kunnen bijdragen aan het bevorderen van sociale herverbinding binnen de daklozensector. De inzichten die verkregen zijn bieden een solide basis voor het formuleren van aanbevelingen die een positieve impact kunnen hebben op het leven van daklozen en kunnen bijdragen aan hun herstel en sociale integratie. Zonder het project sociale herverbinding is er op de levensgebieden, zoals toegang tot verschillende diensten en organisaties, sociale betrekkingen, vrijetijdsactiviteiten en sociaal-professionele integratie, momenteel geen specifieke ondersteuning binnen de daklozenopvang.

Een belangrijke aanbeveling is het versterken van de rol van (herverbindings)coaches. Deze coaches spelen een waardevolle rol in het begeleiden van daklozen naar een situatie waarin ze weer kunnen deelnemen aan de maatschappij. Het is van groot belang om helderheid te scheppen over de taken en verantwoordelijkheden van deze coaches, zodat ze effectief kunnen functioneren en daklozen kunnen ondersteunen in hun streven naar herstel en sociale inclusie. De coaches moeten fungeren als bruggenbouwers tussen het verleden en de toekomst van de (ex)-daklozen. Ik ben van mening dat er ruimte moet zijn voor een aparte functie als herverbindingscoach, met een nauwe samenwerking en afstemming met het huisvestingsteam. Het samenwerkingsmodel biedt een duidelijke taakverdeling binnen het team, maar bevordert tegelijkertijd partnerschap en samenwerking. Waarom een aparte functie? De herverbindingscoach kan zich richten op taken waar het huisvestingsteam beperkte tijd voor heeft. Deze benadering biedt volgens mij meerdere voordelen. Het bevordert een intensievere samenwerking tussen verschillende professionals, waardoor expertise en middelen gebundeld en gedeeld kunnen worden. herverbindingscoaches hebben de vrijheid om zich te specialiseren in sociale herverbinding en hun begeleiding hierop af te stemmen. En een duidelijkere taakverdeling zorgt voor een betere teamdynamiek, wat cruciaal is om spanningen binnen het team te verminderen.

De hulpverleners kunnen gebruik maken van een voorgestelde methodiek die een integrale sociale herverbindingsbenadering biedt die meerdere niveaus en acties omvat. Op weg naar een vernieuwende aanpak in de ondersteuning van (ex)-daklozen, presenteert dit voorstel een multidimensionele methodiek. Deze benadering omvat verschillende niveaus van interactie en gerichte acties, gericht op een holistische en duurzame herverbinding met de samenleving. Binnen deze aanpak worden individuele behoeften zorgvuldig geïdentificeerd en aangepakt. Op individueel niveau, ligt de nadruk op het vergroten van bewustzijn en zelfredzaamheid, waarbij specifieke ondersteuningsinstrumenten kunnen worden ingezet. De focus ligt op het overwinnen van psychosociale barrières en het ontwerpen van op maat gemaakte begeleidingsplannen. Het Housing

First-team vormt het hart van deze ondersteuning. Samenwerking moet gestimuleerd worden, informatie moet gedeeld worden en duo-begeleidingen bevorderen een holistische aanpak. Daarnaast is het essentieel om bewustzijn en enthousiasme te creëren, dit enthousiasme kan gedeeld worden via overdracht van informatie voor een geïntegreerde begeleiding.

Op institutioneel niveau draait het om versterking van de verbindingen tussen het Housing First-team en de bewoners. Gedeelde projecten kunnen worden ontwikkeld om de bestaande aanpak aan te vullen. Binnen het Housing First-domein kan ingezet worden op collectieve samenwerking, wat wordt ondersteund door overlegorganen die verschillende sectoren samenbrengen. Collectieve acties hebben als doel vertrouwensbanden met Housing First-begeleiders op te bouwen en peer learning te stimuleren. Dit kan gerealiseerd worden via workshops en groepsessies die kennisdeling en sociale vaardigheden bevorderen. Tegelijkertijd wordt bij partnerinstellingen en verenigingen bewustwording gecreëerd en terughoudendheid ten opzichte van voormalig dakloze individuen weggenomen. In een bredere territoriale en sociale context kunnen acties ondernomen worden om de doelgroep zichtbaarder te maken en hen actief te betrekken. Het aangaan van nieuwe partnerschappen en het dynamiseren van het Housing First-netwerk brengt een nieuw perspectief op sociale herverbinding. Al deze niveaus en acties samen vormen een veelzijdige benadering die zich richt op duurzame sociale herverbinding van (ex)-daklozen. Dit nieuwe model kan persoonlijke behoeften, teaminspanningen en samenwerkingen in de bredere context integreren, wat leidt tot een holistische en effectievere aanpak voor deze kwetsbare groep.

Naast de voorgestelde methodiek, zijn er nog andere belangrijke inzichten die ik opnieuw wil benadrukken in de aanbeveling. De presentietheorie en geduld spelen een belangrijke rol voor (ex)-daklozen met een complexe problematiek. Sommige mensen hebben voortdurende ondersteuning nodig en mogen niet losgelaten worden. Begrip voor mensen die destructief gerechtigd zijn blijft van belang. Dit is een structureel probleem en hier moet ook de overheid meer op inzetten.

Er moet gezorgd worden voor een sterke focus op sociale (her)verbinding door middel van het bevorderen van sociale contacten, het opbouwen van een sociaal netwerk en het ervaren van acceptatie in de samenleving zijn essentieel voor succesvolle re-integratie. Maatwerk, flexibiliteit en positieve begeleiding spelen hierbij een sleutelrol. Daarnaast is het ook belangrijk om economische integratie te stimuleren door middel van zinvolle activiteiten, dagbesteding, training en eventueel samenwerking met werkgevers. Alleen deze benadering stimuleert het herstelproces, verhoogt de levenskwaliteit en legt een basis voor blijvende positieve veranderingen in het leven van mensen zonder dak boven hun hoofd. We kunnen bewustzijn creëren binnen de daklozenopvang door middel van een speciale trainingsdag of een interactieve workshop.

Het is essentieel dat de samenleving goed voorbereid is en bereid is om eventueel nieuwe modellen te omarmen. Daarom is het van groot belang om dit onderzoeksrapport te integreren in het bredere beleid en de praktijk, zodat er een inclusieve samenleving ontstaat waarin daklozen de ondersteuning en kansen krijgen die ze verdienen. De overheid speelt hierbij een waardevolle rol. Gerichte en effectieve beleidsmaatregelen kunnen structurele veranderingen en ondersteuning bieden om dit doel te bereiken. Het beleid kan zich ook richten op het vergroten van bewustwording en het verminderen van stigma rond dakloosheid, door middel van voorlichtingscampagnes en educatieve programma's.

Daarnaast is het cruciaal dat steden en gemeenten zich bewust zijn van het optimaal benutten van financiële middelen voor daklozenopvang en collectieve initiatieven. Dit geldt niet alleen voor Housing First-projecten, maar voor de gehele daklozensector. Door een overkoepelende methodiek voor te stellen voor de ondersteuning van dak- en thuislozen, kan het vertrouwen van de overheid groeien en kunnen er meer middelen beschikbaar worden gesteld. Het is ook van essentieel belang dat een werkwijze zoals die van Housing First gewaarborgd blijft en ondersteund wordt door adequate regelgeving en financiering. Er mag niet bezuinigd worden in effectieve praktijken in steden en gemeenten, integendeel, het is zelfs cruciaal om op lokaal niveau een specifiek beleid of strategie te implementeren waarbij het Housing First-model centraal staat als een belangrijk en leidend element. Politieke steun is essentieel om ervoor te zorgen dat bijvoorbeeld Housing First-praktijken hun waardevolle werk zonder belemmeringen kunnen voortzetten.

Aangezien op lokaal niveau in Nederland meer een specifiek beleid is uitgerold waarin het Housing First-model als kernpunt fungeert, toont het onderzoek volgens mijn inschatting aan dat Nederland voorloopt op het gebied van Housing First-projecten gericht op sociale (her)verbinding voor daklozen. Dit benadrukt het belang om professionals uit Nederland te betrekken bij dit belangrijke vraagstuk.

Het onderzoeken van het project sociale herverbinding biedt een unieke kans om verdere strategieën of methodieken te ontwikkelen. We kunnen bekendheid vergroten door het optimaal benutten van diverse communicatiekanalen, het aangaan van samenwerkingen met relevante organisaties en het organiseren van een studiedag en workshops. Door de bekendheid van het project sociale herverbinding te vergroten, kan het effectiever bijdragen aan het behalen van zijn doelen en een bredere impact hebben op de gemeenschap.

Mijn onderzoek richtte zich op de waardevolle mogelijkheid om de inzichten van het Housing First-project met betrekking tot sociale herverbinding te delen binnen de bredere daklozenopvangsector. Als antwoord hierop is het essentieel om informatie, middelen en best practices te delen via een

inspirerende studiedag. Deze studiedag, waarbij mogelijk ook Nederlandse Housing First-medewerkers en de Belgische overheid bij betrokken kan worden, biedt een uitgelezen kans om effectieve praktijken te presenteren en te bevorderen, gericht op het faciliteren van het traject van sociale (her)verbinding bij daklozen.

“Duurzaam wonen creëer je enkel door risico op recidive zo klein mogelijk te maken, dat doe je door dagbesteding aan te bieden en dat doe je door sociale integratie en sociale verbinding te bevorderen.”

(N. Thijs, persoonlijke communicatie, 31 mei 2023).

Bibliografie:

- Bijker, R. (2005). *Sociale integratie en welzijn aan de rand van de samenleving*.(Doctoraalscriptie). Geraadpleegd op 1 juni 2023, van <http://www.doctorsforhomeless.org/wp-content/uploads/Rixt-Bijker.-Sociale-integratie-en-welzijn-aan-de-rand-van-de-samenleving.-Doctoraalscriptie-Sociologie-Rijksuniversiteit-Groningen-augustus-2005.pdf>
- Buxant et al.,(z.d.). Handboek met aanbevelingen voor instituties. Housing first Belgium. Geraadpleegd op 8 januari 2023, van <ga-voor-housing-first-handbook-nl.pdf>
- Caw. (z.d.). De 8 basisprincipes van Housing First. Geraadpleegd op 8 januari 2023, van <https://www.caw.be/kennisbank/de-basisprincipes-van-hf/>
- CAW. (2022). 2022_Gent SO_HF - samenwerkingsafspraken finaal.pdf. Geraadpleegd op 23 maart 2023 van, [file:///C:/Users/wendy/Downloads/2022_Gent%20SO_HF%20-%20samenwerkingsafspraken%20finaal%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/wendy/Downloads/2022_Gent%20SO_HF%20-%20samenwerkingsafspraken%20finaal%20(3).pdf)
- Damen, T. (2018). Dankzij Sam Tsemberis hebben 1000 daklozen een huis in de stad. Geraadpleegd op 8 januari 2023, van <https://www.parool.nl/nieuws/dankzij-sam-tsemberis-hebben-1000-daklozen-een-huis-in-de-stad~b4766cb1/>
- De boyser, K., Linchet, S. & Van Dijck, L. (z.d.). *Onderzoek naar de OCMW-hulpverlening aan dak- en thuislozen*. POD maatschappelijke integratie. Geraadpleegd op 2 maart 2023 van, https://www.mi-is.be/sites/default/files/documents/ocmw-hulpverleningen_aan_daklozen.pdf

DPG Media Privacy Gate. (z.d.). Geraadpleegd op 30 juni 2023, van

<https://www.hln.be/antwerpen/caw-antwerpen-betoogt-mee-tegen-besparingen-van-minister-beke-deze-maatregel-treft-de-meest-kwetsbare-mensen-in-de-samenleving~a96345f0/>

DPG Media Privacy Gate. (z.d.). *Diependaele wil woningnood wegwerken met 6.000*

"geconventioneerde" huurwoningen. Geraadpleegd op 30 juni 2023, van

<https://www.hln.be/binnenland/diependaele-wil-woningnood-wegwerken-met-6-000-geconventioneerde-huurwoningen~adb82014/>

Europese Unie - Europees Parlement. (2020). *Het Parlement wil een einde maken aan*

dakloosheid in de EU. Geraadpleegd op 17 mei 2023, van

<https://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/society/20201119STO92006/het-parlement-wil-een-einde-maken-aan-dakloosheid-in-de-eu>

Eyckmans, G. (2023). *'Vlaams minister Diependaele geeft cadeau aan private*

projectontwikkelaars'. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 30 juni 2023, van

<https://sociaal.net/opinie/matthias-diependaele-geeft-cadeau-aan-projectontwikkelaars/>

Experiment herverbindingscoaches. (z.d.). Geraadpleegd op 10 januari 2023, van

<http://www.housingfirstbelgium.be/paginas/experiment-herverbindingscoaches.html>

Gent. (z.d.). Housingfirstbelgium. Geraadpleegd op 12 januari 2023 van,

<http://www.housingfirstbelgium.be/paginas/zes-implementaties/gent.html>

Housing First Belgium. (z.d.). Geraadpleegd op 9 januari 2023, van

<http://www.housingfirstbelgium.be/#:~:text=Housing%20First%20is%20een%20innovatieve,integratieproces%20vaak%20een%20lange%20lijdensweg.>

Housing First Belgium. (z.d.). Op Brussel. Geraadpleegd op 15 mei 2023 van,

<http://www.housingfirstbelgium.be/paginas/zes-implementaties/op-brussels.html>

Housing First Nederland. (2021). HF in NL: Feiten en Fabels. Geraadpleegd op 21 april 2023

van, <https://housingfirstnederland.nl/wp-content/uploads/2021/03/HF-in-NL-Feiten-en-Fabels-def.pdf>

Housing First Nederland. (z.d.). Wat we doen. Geraadpleegd op 17 mei 2023, van

<https://housingfirstnederland.nl/over/wat-we-doen/>

Kamphuis, M., & Noordegraaf, M. (2019). *Sociale integratie van huurders in Housing First*.

Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken, 35(4), 22-31.

Lescrauwaet, D. (2017). *Vlaams actieplan wil thuisloosheid terugschroeven*. Sociaal.Net.

Geraadpleegd op 18 mei 2023, van <https://sociaal.net/achtergrond/vlaams-actieplan-wil-thuisloosheid-terugschroeven/>

Lescrauwaet, D. (2019). *'Housing First is beloftevol, maar opvang blijft noodzakelijk'*

Sociaal.Net. Geraadpleegd op 18 mei 2023, van

<https://sociaal.net/achtergrond/housing-first-is-beloftevol/>

Limor. (z.d.). Housing First Gids Nederlandse editie. Geraadpleegd op 29 mei 2023, van

<https://www.limor.nl/sites/default/files/downloads/Housing%20First%20Gids%20Nederland.pdf>

Meijer, S., & van der Zwaard, J. (2018). *Sociale verbondenheid in Housing First projecten:*

het toevoegen van kennis over processen en evaluatie. Tijdschrift voor Sociale

Vraagstukken, 34(3), 6-16.

POD Maatschappelijke Integratie. (2023). *Proces van sociale verbinding bij de huurders*

Housing First. Geraadpleegd op 10 januari 2023, van <https://www.mi-is.be/nl/themas/wonen-en-dakloosheid/housing-first-belgium/projecten/proces-van-sociale-verbinding-bij-de>

POD Maatschappelijke Integratie. (z.d.). Housing First Belgium. Geraadpleegd op 8 januari 2023, van <https://www.mi-is.be/nl/housing-first-belgium>

Relais Social Charleroi. (z.d.). Housing First Charleroi. Geraadpleegd op 15 mei 2023, van <https://www.relaisocialcharleroi.be/pages/projets-specifiques/housingfirstcharleroi.html>

Serrien, L. (2019). *Geen vermaatschappelijking zonder krachtig sociaal werk*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 30 juni, van <https://sociaal.net/achtergrond/geen-vermaatschappelijking-zonder-krachtig-sociaal-werk/>

Smes. (z.d.). *Betere levensomstandigheden in samenwerking met de betrokkenen*. Geraadpleegd op 9 januari 2023 van, <https://smes.be/nl/housing-first-nl/>

The Conversation. (2018). *Social connections are crucial for homeless people's wellbeing*. Geraadpleegd op 6 maart 2023 van, <https://theconversation.com/social-connections-are-crucial-for-homeless-peoples-wellbeing-98806>

Van der Graaf, M. (2020). *Een netwerk voor daklozen* (Masterthesis). Geraadpleegd op 30 mei 2023, van <https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/37675/Graaf,%20Margriet%20van%20der%20-%20scriptie.pdf?sequence=1>

Van Regenmortel, T., Demeyer, B., Vandenbempt, K., Van Damme, B. (2006). *Zonder (t)huis. Sociale biografieën van thuislozen getoetst aan de institutionele en maatschappelijke realiteit.*

Versluys, E., Elfeddali, I., Wolf, J. R. L. M., & Schene, A. H. (2017). *Huisvesting en sociale relaties van dak- en thuislozen met psychiatrische problematiek: bevindingen uit het Housing First programma in Amsterdam.* Tijdschrift voor Psychiatrie, 59(1), 42-49.

VRT NWS. (2023). *Housing First: de aanpak van Caroline Gennez voor dakloosheid.*

Geraadpleegd op 17 mei 2023, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/01/18/housing-first-caroline-gennez/>

W13. (z.d.). *Verbindingscoach Functiebeschrijving en competentieprofiel.* W13. Geraadpleegd

op 12 januari 2023, van https://www.deerlijk.be/sites/deerlijk/files/2020-01/1. functiebeschrijving_en_competentieprofiel_verbindingscoach.pdf

Wagener, M., Bonnetier, C., Moriau, J., Hermans, K., Mertens, N. & Artois, P. (z.d.).

Gezamenlijke evaluatie van de processen van sociale herankering in Housing First Belgium. Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid. Geraadpleegd op 12 januari 2023, van

<http://www.housingfirstbelgium.be/medias/files/sociale-herverbinding-samenvatting-nl-1-.pdf>

Wagener, M., Bonnetier, C., Moriau, J., Hermans, K., Mertens, N. & Artois, P. (z.d.).

Evaluation collaborative des processus de reafiliation sociale dans le Housing First Belgium. Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid. Geraadpleegd op 12 januari 2023, van

<http://www.housingfirstbelgium.be/medias/files/rapport-affiliation-sociale-complet.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1: Topiclijst en interviewschema's

Topiclijst interviews Housing First Nederland

Inleiding

- Voorstelling van mezelf
- Voorstelling van mijn onderzoek
- Toestemming
- Tewerkstelling van de geïnterviewde

Kern

- Beginvraag: in België wordt er nog veel gewerkt met de traditionele opvang (woonladdermodel). Wordt er in Nederland nog mee gewerkt?
- Kunt u uitleggen hoe sociale verbinding een belangrijk aspect is binnen het Housing First-programma in Nederland?
- Hoe wordt sociale verbinding toegepast binnen Housing First?
- Kan u een aantal initiatieven opnoemen wat betreft verbinding maken met de (ex-)daklozen?
- Zijn er samenwerkingsverbanden met andere organisaties of instellingen die helpen bij het bevorderen van sociale verbinding voor dakloze individuen?
- Kunt u enkele succesverhalen of positieve resultaten delen van de inspanningen om sociale verbinding te bevorderen binnen Housing First in Nederland?
- Op welke manier krijgt Housing First ondersteuning van de overheid?

Slot

- Bedanken

Topiclijst interviews van de deelnemende teams van het project 'sociale herverbinding'

Inleiding

- Voorstelling mezelf
- Voorstelling van mijn onderzoek
- Toestemming
- Tewerkstelling van de geïnterviewde

Kern

- Hoe werd sociale herverbinding bevorderd binnen het Housing First-project?
- Hebben de Housing First cliënten aangegeven dat het voor hen een verbinding bracht?
- Is er kunnen ingezet worden op opleiding of werk?
- Wat zijn enkele uitdagingen geweest bij het bevorderen van sociale herverbinding binnen Housing First?
- Er zijn heel veel verslavingsproblemen bij deze mensen, wordt er samen gewerkt met psychiatrie of psychologen?
- Hoe proberen jullie bepaalde inzichten van het project sociale herverbinding nu verder te zetten?
- Op welke manier werd er door een verbindingscoach ingespeeld om de brug van op straat leven te overbruggen naar opnieuw in een woning te wonen?
- Herverbindingscoach, een nieuw beroep dat parallel is aan het klassieke huisvestingsteam OF een nieuwe opdracht die complementair, dus aanvullend is aan die van het huisvestingsteam?

Slot

- Moest het project opnieuw gedaan worden, zou u het anders aanpakken?
- Bedanken

Topiclijst interview Housing First Antwerpen

Inleiding

- Voorstelling van mezelf
- Voorstelling van mijn onderzoek
- Toestemming
- Tewerkstelling van de geïnterviewde

Kern

- Dus u werkt met het Housing First-model, wordt het traditionele model niet meer gebruikt?
- Op welke manier wordt de leefsituatie van daklozen verbeterd. Dus op vlak van zelfredzaamheid, empowerment?
- Hoe verloopt de begeleiding precies, komt er elke week iemand langs bij de ex-dakloze?
- Ik heb online gelezen over het project Housing First Belgium, waarbij leegstaande en licht gerenoveerde appartementen worden gebruikt als tijdelijke huisvesting. Er werd gezocht naar een duurzamere oplossing. Maar ik vraag me af hoe dit in de praktijk is toegepast. Is dit bijvoorbeeld gebeurd tussen 2013 en 2016? Heeft u daar meer informatie over?
- Tijdens mijn literatuuronderzoek heb ik ondervonden dat er een groot verschil is tussen Housing First België en Nederland. In Nederland wordt meer samengewerkt met andere organisaties, klopt dat?
- Kent u het nieuwe project sociale herverbinding of heeft u daar informatie over?
- Tijdens het proefproject 'sociale herverbinding' werden er herverbindingcoaches aangesteld. Denkt u dat de doelgroep nood heeft aan een aparte coach voor sociale verbinding te maken?
- Denkt u dat er binnen uw werking genoeg wordt ingezet op sociale en emotionele banden?
- Stel u voor dat er een nieuwe methodiek komt vanuit die inzichten van sociale herverbinding. Zou u daarvoor openstaan?
- Op welke manier moeten deze inzichten worden overgebracht naar de ruimere sector van de daklozenopvang?

Slot

- Heeft u zelf voor mij nog suggesties?
- Bedanken

Bijlage 2: Interview met deelnemend team Gent

Melissa Beeckman

Op 31 maart 2023 heb ik een interview gepland met Melissa Beeckman, zij werkt bij het OCMW te Gent. Er zijn 9 wooncoaches te Gent. Melissa was tijdens het project 'sociale herverbinding' Housing First, aangesteld als herverbindingscoach.

Hoe werd sociale herverbinding bevorderd binnen het Housing First-project?

Binnen het Housing First-project werd sociale herverbinding bevorderd door actief de mensen zelf te bevragen over hun behoeften om weer sociaal verbonden te raken. Omdat daklozen zich vaak eenzaam voelen na de overgang naar een woning, zijn simpele activiteiten zoals gewoon samen zijn en een kop koffie drinken al genoeg. Het project wilde in eerste instantie niet dat andere daklozen in het huis kwamen van de huurder, dit om overlast te voorkomen, maar dit resulteerde in een gevoel van eenzaamheid in de bewoonde wereld. Om bruggen te slaan tussen verschillende doelgroepen die niet in één categorie passen, werd er een eigen ontmoetingshuis opgericht.

In het ontmoetingshuis kwamen deelnemers elke vrijdagmiddag samen om gezamenlijk te eten, wat gratis was en mensen aantrok. Dit creëerde een gezellige en gezonde omgeving die sociale verbinding bevorderde. Het was belangrijk dat dit duidelijk gecommuniceerd werd, zodat mensen wisten dat ze elke vrijdag van 12:00 tot 16:00 uur op dezelfde locatie terechtkonden. Dit initiatief werd als een succes ervaren bij de bewoners

We hebben vooral gevraagd van wat willen jullie doen... dan kwam de zee naar voor. Dat was een succes dat waren 10 mensen. We zijn naar een kunstenaars geweest, dat waren er maar 4. Een keer gaan bowlen waren er een paar. Met alpaca's wandelen was ook een succes. Je ziet de connectie met die dieren, dat doet wel echt iets. Dieren vertrouwen ze meer, zij moesten 1 diertje begeleiden en ze wilden direct dat diertje beschermen dat was heel mooi om te zien hoe ze daar mee communiceerden.

Het kerstdiner was ook een succes, we hadden allemaal een cadeautje voorzien. Dat zijn anders heel pijnlijke dagen, ze vieren dat meestal alleen. Vooral samen zitten is een belangrijke.

Echter, er waren ook enkele problemen die opdoken, zoals kleine conflicten en jaloezie tussen bewoners, bijvoorbeeld door dat iemand verliefd werd op het begeleidende personeel. Veel van de bewoners bleken te kampen met hechtingsproblemen, wat resulteerde in conflicten wanneer iemand te dichtbij kwam. Daarnaast was er ook een uitdaging met betrekking tot alcoholgebruik, waarbij sommige bewoners alcohol nodig hadden om te functioneren, maar niet dronken mochten zijn. Ook waren er mensen die net uit een instelling kwamen en daarmee werden geconfronteerd.

Extra vraag: Vonden zij aansluiting bij elkaar?

Er zijn enkele vriendschappen ontstaan, maar helaas zijn er niet veel die standhouden op de lange termijn.

Daarnaast gebeuren er ook regelmatig minder prettige dingen. Bijvoorbeeld wanneer mensen samenspannen tegen iemand anders, waardoor die persoon gepest wordt. Als begeleiders is het natuurlijk belangrijk om dit op te volgen en aan te pakken.

Een stagiair die aanwezig was bij dit interview gaf aan dat hij een onderzoeksvraag heeft behandeld over de sociale vaardigheden die duidelijk lager liggen bij daklozen, en dit lijkt inderdaad typisch te zijn voor daklozen of mensen die in armoede leven. Aan de andere kant is het ook opvallend dat wanneer mensen dakloos worden, je niet kunt bewijzen dat hun sociale vaardigheden oorspronkelijk lager lagen. Het is echter wel opmerkelijk dat ondanks de verschillende achtergronden, de sociale vaardigheden over het algemeen opvallend lager zijn.

Hebben de Housing First cliënten aangegeven dat het voor hen een verbinding bracht?

Er werden af en toe uitstapjes georganiseerd, met voldoende financiële middelen, de bewoners mochten zelf kiezen voor welke uitstapjes ze interesse hadden. Uitstapjes naar de zee of een bowlingbaan werden genoemd. De organisatie van deze uitstapjes was soms moeilijk vanwege verschillende factoren, zoals het vinden van een geschikte dag en het was moeilijk om de bewoners tijdig te laten komen. Desondanks genoten degenen die deelnamen aan deze uitstapjes er wel van.

Je voelde wel dat er ineens met termen werd gesproken (broers, zussen, familie en beste vrienden) Met Kerstmis werd er een kerstfeest gegeven en we hadden een foto gemaakt, dit staat bij heel veel mensen thuis. Het gaf ons wel een voldoening, maar wel heel vermoeiend.

Het project is afgelopen en het is dan gestopt. Dan is er wel geprobeerd om het verder te zetten, omdat de bewoners dit wilde. Maar dat is heel snel in elkaar gevallen zonder de begeleiding.

Hoe gaan we de groep noemen, was ook een hele belangrijke voor de cliënten. Alto -All togheter one. Het groepsgevoel van oh ik ben 1 van alto dat leefde wel enorm bij hen. Want tenslotte is het leuk om ergens bij te horen. Ook een whatsapp groepje waar we foto's doorstuurden. Daar spreken ze nu nog soms over. Bv wij waren de eerste van Alto... Maar ja, wie hoort er niet graag bij een groep.

Is er kunnen ingezet worden op opleiding of werk?

"Het maakt", dat is een dienst vanuit het OCMW. Wat zijn de sterktes en interesses van de bewoners en dat koppelen ze aan hun werkervaring. Van daaruit mochten zij een activeringscoach gebruiken.

Maar daar botsten wij al direct op het feit dat enkel mensen met een leefloon gebruik konden maken van deze dienst, die kunnen doorgestuurd worden. Dat was al een eerste muur!

Extra vraag: heeft u ingezet op familiebanden?

Hier heb ik minder op ingezet. Bijvoorbeeld een vrouw met een heroïneverslaving en een zoontje, die samen op straat hebben geleefd. Ze hebben een sterke band. Wanneer je hebt geleefd in opvangcentra en op straat (moeder en zoon), ontstaat er een intense situatie. Het kind is weggenomen en bevindt zich nu in een pleeggezin. Hij is inmiddels een tiener en blijft vragen naar zijn moeder. Natuurlijk geeft de moeder toe dat ze haar zoon mist, maar vanwege haar heroïneverslaving kan ze niet voor hem zorgen. Er zijn schrijnende situaties, zoals het niet nakomen van afspraken of wanneer ze er wel is, zegt ze: "Oh, ik heb vannacht in de gevangenis gezeten." Dit baart het kind veel zorgen. Door mijn werk in de pleegzorg ben ik gaan beseffen dat dit schadelijk is voor het kind. In het begin wilde ik de vrouw aansporen en zei ik tegen haar: "Zorg ervoor dat je op tijd bent, schrijf een brief aan je kind." Nu doe ik dat niet meer, want het kind lijdt daaronder (onregelmatige bezoeken, vragen of zijn moeder nog leeft, of ze in de gevangenis zit, enzovoort). Dus ik heb het losgelaten, het moet vanuit henzelf komen. Wanneer de moeder er klaar voor is om die stap te zetten, zal ik samen met haar contact opnemen. Dit is zowel om het kind te beschermen als om de vrouw te beschermen, want voor haar is het telkens weer een gevoel van falen. Er heerst veel pijn onder daklozen.

Wat zijn enkele uitdagingen geweest bij het bevorderen van sociale herverbinding binnen Housing First?

Je hebt veel meer tijd nodig per cliënt. Bruggen leggen en activiteiten organiseren, daar kruipt veel meer tijd in. Er moet genoeg ruimte, tijd en financiële middelen zijn om hier mee bezig te zijn. Bv mijn takenpakket werd gehalveerd.

Er zijn heel veel verslavingsproblemen bij deze mensen, wordt er samen gewerkt met psychiatrie of psychologen?

Vanuit het project hebben we niet direct samengewerkt met psychologen, maar dit was wel een belangrijke vraag vanaf het begin. Het probleem van eenzaamheid kan namelijk niet alleen worden opgelost door een ontmoetingsplek te creëren of contacten aan te bieden. Het heeft te maken met diepgewortelde kwesties uit hun jeugd, zoals hechtingsproblemen en het innerlijke kind. Dit is een groot probleem waarbij ik me afvroeg of we geen psycholoog konden inschakelen om ook dit aspect aan te pakken, zodat het parallel kan verlopen.

Ik heb ook geprobeerd te werken aan het zelfbeeld, bijvoorbeeld door samen naar de kapper te gaan. Dat was een leuk initiatief waarbij we voor en na resultaten zagen, of door nieuwe kleding te vinden in de kringloopwinkel. Een psycholoog zou hierbij zeker van toegevoegde waarde zijn geweest.

We probeerden deze onderwerpen wel te bespreken tijdens groepsgesprekken (omdat er geen psycholoog beschikbaar was), zoals het alcoholgebruik: wat betekent het voor jou? Waarom doe je dat? Hoeveel drink je? We probeerden het bespreekbaar te maken, maar we konden het probleem niet oplossen zonder de expertise van een psycholoog.

Bijvoorbeeld met Kerst stelden we voor om kerstkaartjes naar familie te sturen, maar zelfs dat was riskant, omdat het onderwerp van hun eigen kinderen of het sturen van een kaartje of brief pijnlijke wonden kon openen zonder de nodige opvolging. Uiteindelijk hebben ze allemaal diepe trauma's die niet zomaar oppervlakkig besproken kunnen worden.

Een psycholoog moet echt deel uitmaken van het team en actief betrokken zijn bij de bewoners.

Hoe proberen jullie bepaalde inzichten van het project sociale herverbinding nu verder te zetten?

Nee, er is niets verder gezet in Gent, er is geen vervolg gekomen. Wat wij nog organiseren is 1 keer in de maand op restaurant gaan om deze mensen samen te brengen, om te denken aan de eenzaamheid en om misschien nieuwe vriendschappen op te bouwen. En om ook de brug te leggen naar lekker en gezond eten. Dat is het enige dat nog in ons systeem zit en nog over gebleven is van na het project.

Extra vraag: wordt er geen bepaalde methodiek verder gezet dan?

Wat me opvalt is dat omdat we nu in duo werken (vanwege de terugkeer van Jacob, de stagiair), we weer samen kunnen gaan eten met de bewoners. Het is gemakkelijker met z'n tweeën, omdat het toch wel veel van je vraagt. Alleen komt het er gewoon niet van. Ik kan niet precies zeggen waarom. Maar met een duo-werkstructuur lukt het wel.

Als wooncoaches zijn we ook niet gebonden aan specifieke wijken. Op deze manier kennen we van elke wijk maar een klein beetje. Het zou beter zijn als we meer wijkgericht konden werken, waarbij we bijvoorbeeld mensen in de buurt samenbrengen in een buurtrestaurant. Maar nu moeten we overschrijdend werken en dat is ook niet gemakkelijk. We hebben het al geprobeerd, bijvoorbeeld door iets te organiseren op een andere locatie, maar voor sommigen is het te ver weg. Dit is ook een belangrijk aspect om rekening mee te houden.

Extra vraag: Moeten er daarom niet meer financiën worden uitgetrokken, voor meer personeel?

Als het werk per wijk is georganiseerd, zou je veel sneller verbindingen kunnen leggen. Verschillende cliënten kunnen dan allemaal naar één organisatie gaan waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Op die manier kun je met minder financiële middelen gemakkelijker die connecties tussen mensen tot stand brengen. Hoewel financiën niet het hoofdpunt zijn, zouden ze wel kunnen helpen om het proces soepeler te laten verlopen.

Op welke manier werd er door een verbindingcoach ingespeeld om de brug van op straat leven te overbruggen naar opnieuw in een woning te wonen?

Ik zet me in om hen assertief genoeg te maken om vroegere mensen buiten te houden, maar uiteindelijk blijven er vanuit de daklozen geen duurzame vriendschappen bestaan. Vaak hoor je vanuit een gevoel van loyaliteit dat ze bereid zijn iets terug te doen voor degenen die hen bijvoorbeeld twee jaar lang onderdak hebben geboden. Maar andere vriendschappen blijven niet bestaan. Een vrouw vertelde me dat ze nooit alleen was en nu juist geniet van het alleen zijn, en dat ze iedereen buiten wil houden. Maar dit komt voort uit dankbaarheid; ze willen iets terugdoen voor wat anderen voor haar hebben gedaan. Het is echter duidelijk dat er een verkeerde hechting aanwezig is.

Soms halen ze bepaalde mensen in huis, maar dan wordt er gestolen omdat die mensen geld nodig hebben om drugs te kopen. Aangezien er veel verslavingen zijn, vertroebelt dit ook de vriendschappen. De verslavingen nemen alles over en dat gaat niet over de ware waarde van vriendschap.

Desondanks proberen we wel een brug te slaan door bijvoorbeeld samen te gaan eten in het sociaal restaurant. Op deze manier proberen we verbinding tot stand te brengen.

Herverbindingscoach, een nieuw beroep dat parallel is aan het klassieke huisvestingsteam OF een nieuwe opdracht die complementair, dus aanvullend is aan die van het huisvestingsteam?

Het zou wellicht wenselijk zijn om een apart beroep te creëren, zoals een speciale wooncoach die zich volledig richt op sociale herverbinding. Deze persoon zou via andere wooncoaches in contact kunnen komen met hun cliënten. Een soort buurtwerker die zich volledig inzet voor het sociale aspect en niet betrokken is bij reguliere Housing First-trajecten. Op die manier kunnen we ook de brug slaan naar onze collega's. We kunnen dan de eerste stap zetten en vervolgens de cliënten overdragen aan de wooncoach die gespecialiseerd is in sociale herverbinding.

Het werken met deze cliënten vereist vooral veel tijd, ruimte en energie. Ze vragen veel aandacht en je moet regelmatig conflictsituaties de-escaleren en hen vermaken. Ik vond het soms erg vermoeiend. Maar het gaf me ook veel voldoening wanneer ze bijvoorbeeld zeiden dat ze slechts twee biertjes hadden gedronken omdat iemand uit de opvang is en ik hem wilde stimuleren om niet te drinken. Dit zijn succeservaringen. Of wanneer twee mensen in het weekend naar een museum gaan. Op zulke momenten voel je echt een gevoel van vreugde en bevestiging dat het werkt.

Moest het project opnieuw gedaan worden, zou u het anders aanpakken?

Neen, eigenlijk niet. Wel de psycholoog daar bij de thema's (hechting) betrekken. Waar ik ook heb zitten achter zoeken zijn workshops, of sprekers die kwamen, maar daar was weinig interesse voor, dat kostte wel veel geld en uiteindelijk willen zij ook niet altijd graven en veranderen. Ze willen het gewoon luchtig en leuk hebben. Dus dat laten wegvallen en meer inzetten op de psycholoog.

Bijlage 3: Interview met deelnemend team Limburg

Karolien Schepens

Op 5 april 2023 had ik een interview gepland met Karolien Schepens, werkende bij het CAW te Genk. Karolien is een Housing First medewerker op de afdeling wonen en thuisloosheid.

Hoe werd sociale herverbinding bevorderd binnen het Housing First-project?

Binnen het Housing First-project in Hasselt werd sociale herverbinding bevorderd door middel van verschillende strategieën en activiteiten. Het team erkende dat het integreren van sociale herverbinding een uitdaging was die de betrokkenheid van het hele team vereiste, niet alleen van individuele hulpverleners. Om deze uitdaging aan te pakken, werd er een sociale herverbindingscoach aangesteld, die al bekend was binnen het Housing First-team. Deze coach richtte zich op het creëren van een werkkader waarin sociale herverbinding kon gedijen, waarbij het opbouwen van expertise en ervaring cruciaal was.

Het team organiseerde groepsactiviteiten, zoals wandelingen en nieuwjaarsbijeenkomsten, om de cliënten van Housing First samen te brengen. Aanvankelijk was er terughoudendheid om mensen samen te brengen, maar het team begon te begrijpen dat deze individuen elkaar toch al ontmoetten en contact hadden. Ze gingen in gesprek met de cliënten over hun visie, wensen en de mogelijke risico's. Daarnaast werden er activiteiten georganiseerd om meer aandacht te besteden aan belangrijke momenten, zoals verjaardagen en Kerstmis. Deze initiatieven hielpen bij het versterken van de sociale banden en het creëren van een gevoel van gemeenschap binnen het Housing First-team. Kleine gebaren zijn belangrijk, zoals het plaatsen van kerstkaartjes in de woning van een cliënt.

Dit heeft echter een diepgaande betekenis voor hen en het draagt bij aan de verbinding met de cliënt.

Wat zijn enkele uitdagingen geweest bij het bevorderen van sociale herverbinding binnen Housing First?

Eenzaamheid speelde een grote rol bij de cliënten, aangezien zij vaak een beperkt of moeilijk netwerk hadden. Eenzaamheid houdt ook verband met identiteit en er zijn vaak problemen in hun relaties. Het aanpakken van sociale herverbinding betekende ook aandacht besteden aan het recht van mensen om ergens te wonen en een betekenisvolle plek in de samenleving te hebben.

De verbindingscoach organiseerde voornamelijk groepsactiviteiten, maar er waren uitdagingen vanwege een zwangerschap van de leiding en daardoor gebrek aan leiding. Hoewel verkennende gesprekken met sociaal-culturele organisaties plaatsvonden, werden er geen concrete acties ondernomen. Er werden bijvoorbeeld wel gastcolleges gegeven aan studenten van de opleiding maatschappelijk werk en sociaal werk, waarbij Housing First cliënten hun levensverhalen deelden en bespraken wat zij belangrijk vonden in een maatschappelijk werker. Deze gastcolleges hadden een emotionele impact op zowel de cliënten als de studenten.

Extra vraag: zijn er ook succesverhalen geweest?

Er waren ook succesverhalen waarbij cliënten waardevolle verbindingen hebben kunnen leggen. Deze verhalen tonen aan dat het creëren van verbindingen en het delen van succesverhalen essentieel zijn binnen het Housing First-project. Het proces van het samenkomen en integreren van mensen in de samenleving heeft positieve effecten gehad, wat aantoont dat het bevorderen van sociale herverbinding een belangrijke bijdrage levert aan het herstel en welzijn van de cliënten.

Er zijn heel veel verslavingsproblemen bij deze mensen, wordt er samen gewerkt met psychiatrie of psychologen?

Binnen het Housing First-team wordt samengewerkt met professionals uit de psychiatrie en psychologie om de verslavings- en hechtingsproblematiek aan te pakken. Het team beschikt al over psychiaters en verpleegkundigen, wat een waardevolle basis vormt. Echter, het omgaan met gedragsverandering en het concreet aanpakken van verslaving blijft uitdagend.

Het is essentieel om actief aan de slag te gaan en door te vragen naar de achterliggende problemen bij de cliënten. Dit stelt de hulpverleners in staat om een dieper inzicht te krijgen in de verslavings- en hechtingsproblematiek en op maat gemaakte ondersteuning te bieden. Het team erkent echter dat ze de rol van familie niet kunnen vervangen. Het betrekken van het ondersteunende netwerk en

de samenwerking met externe psychiatrie en psychologen blijft daarom cruciaal bij het aanpakken van deze complexe problemen.

Op welke manier werd er door een verbindingcoach ingespeeld om de brug van op straat leven te overbruggen naar opnieuw in een woning te wonen?

Om de brug te slaan van het leven op straat naar het opnieuw bewonen van een woning, werd er binnen Housing First gebruik gemaakt van een verbindingcoach die verschillende copingstrategieën hanteerde en het referentiekader van de hulpverleners aanpaste. Er wordt benadrukt dat er binnen Housing First meer aandacht moet zijn voor gemeenschapsvorming en betrokkenheid van de omgeving waarin de cliënten wonen. Om dit te realiseren, werd gesuggereerd dat de middelen gelijkmatig over het team moeten worden verdeeld, waarbij één teamlid een actieve rol speelt bij het in kaart brengen en bevorderen van sociale herverbinding. Herstelgericht werken is het creëren van een sociale band en het betrekken van de cliënt bij het proces. Cliënten zitten vaak vast in een bepaalde identiteit, wat het proces van verbinding maken bemoeilijkt. Een huisje hebben, als een plek waar ze zich niet hoeven te schamen en waar ze anderen kunnen uitnodigen is heel belangrijk. Elk traject moet bekeken worden om te weten te komen welke aspecten van herstel kunnen worden geïntegreerd. Het actief bevragen van cliënten en het verkennen van hun sociale netwerk werkt krachtig.

Hoe proberen jullie bepaalde inzichten van het project sociale herverbinding nu verder te zetten?

Hoewel we niet kunnen zeggen dat ons project directe verbeteringen heeft gebracht, geloof ik dat het mogelijk is om bepaalde thema's te stimuleren met subsidies. Als beleidsmakers erkennen dat eenzaamheid en verbinding bij daklozen belangrijke aandachtspunten zijn, kunnen ze gerichte subsidies toekennen om deze aspecten aan te pakken.

Een van de inzichten die we hebben verkregen, is dat we nog te veel gefocust zijn op individuele begeleiding en te weinig werken met netwerken. We realiseren ons nu dat een cliënt niet geïsoleerd bestaat, maar deel uitmaakt van een breder systeem en netwerk, inclusief familieleden en andere ondersteunende personen. Daarom is het van essentieel belang om niet alleen met het individu te werken, maar ook met hun omgeving en systemen. Het project heeft bijgedragen aan het vergroten van de focus op het werken met systemen en netwerken.

Nog een inzicht is dat elke cliënt uniek is en verschillende interesses en behoeften heeft. Het is belangrijk om te luisteren naar hun voorkeuren en te proberen aan te sluiten bij wat hen aanspreekt. Sommige cliënten kunnen bijvoorbeeld enthousiast worden van wandelen en filosoferen, terwijl anderen misschien geïnteresseerd zijn in meer onconventionele activiteiten, zoals wandelen met een

lama. Door ruimte te bieden voor diversiteit en keuzes, kunnen we beter inspelen op de individuele behoeften van de cliënten en hen helpen bij hun sociale herverbinding. Daarom is het belangrijk om huisbezoeken te verminderen en meer te investeren in gesprekken, dit biedt meer ruimte voor diepgaande gesprekken en het opbouwen van een vertrouwensband.

Het gaat erom dat we creatief en bereid moeten zijn om buiten de gebaande paden te denken. Door te experimenteren en verschillende benaderingen uit te proberen, kunnen we nieuwe manieren ontdekken om de verbinding met cliënten te versterken en hen te ondersteunen in hun herstelproces.

Extra vraag: wordt er een bepaalde methodiek verder gezet?

Het experiment heeft voornamelijk een verschuiving in mentaliteit met zich mee gebracht. Het belang lag in het creëren van zelfverzekerdheid bij hulpverleners en het stimuleren van groepswork, zelfs als de cliënten elkaar niet kenden. Deze verandering heeft ertoe geleid dat hulpverleners zich bekwaam voelen in het begeleiden van groepen.

Hoewel dit onderwerp niet expliciet centraal stond tijdens teamvergaderingen, heeft het wel geleid tot een cultuurverandering in ons denken over cliënten en onze rol als hulpverleners. Het was een bewuste omschakeling die heeft plaatsgevonden.

Herverbindingscoach, een nieuw beroep dat parallel is aan het klassieke huisvestingsteam OF een nieuwe opdracht die complementair, dus aanvullend is aan die van het huisvestingsteam?

Ik ben van mening dat het essentieel is en een integraal onderdeel moet zijn van het takenpakket van elke hulpverlener die betrokken is bij Housing First. Het gaat hierbij ook om de structuur van de hulpverlening. Ik ben het ermee eens dat er extra middelen nodig zijn om het groepsgerichte aspect van de aanpak te kunnen implementeren. Zo zou er bijvoorbeeld iemand beschikbaar moeten zijn die gastcolleges kan geven aan hogescholen. Op dit moment hebben hulpverleners daar echter geen tijd voor, vooral als ze al acht begeleidingen moeten doen binnen een fulltime functie. Daarom is er behoefte aan extra personeel. Desalniettemin ben ik van mening dat de beschikbare middelen eerlijk over het hele team verdeeld moeten worden. Het is belangrijk dat het sociaal herverbindingselement de aandacht krijgt van het gehele team en dat dit behouden blijft. Om dit te realiseren, moeten er voldoende middelen beschikbaar zijn. Ik pleit ervoor om deze middelen evenredig over het team te verdelen, zodat elke hulpverlener in staat is om zich te richten op het bevorderen van sociale herverbinding.

Extra vraag: moeten de medewerkers anders opgeleid worden?

Ik ben van mening dat er meer nadruk kan worden gelegd op het verder uitleggen van hoe we herstelgericht werken en sociale herverbinding in de praktijk brengen. Hoewel deze concepten al aanwezig zijn in theorie, geloof ik dat de volgende stap is om ze expliciet te definiëren als essentiële onderdelen van Housing First en ze als zodanig te verwachten. Ik denk dat er ruimte is om dit te realiseren.

De vraag is dan hoe we die sociale herverbinding concreet kunnen creëren. Vaak beginnen we met individuele begeleiding, waarbij we van crisis naar crisis gaan of het individuele traject van de cliënt volgen. Maar ik ben ervan overtuigd dat het een actief en voortdurend proces is dat toewijding vereist om dit thema breed te integreren. In ons dagelijkse werk kunnen we soms afgeleid raken, dus ik denk dat er ruimte is om hier meer op te focussen. Dit is een aspect dat ik persoonlijk heb meegenomen en waarvan ik zie dat het geweldig werkt wanneer herstelgericht werken nauw samenwerkt met de gemeenschap, de burens en de omgeving. Het is een prachtige combinatie van hulpverlening en opbouwwerk. Dit is iets wat we echt moeten omarmen en waar we ons op mogen richten, omdat het een verrijking is.

Moest het project opnieuw gedaan worden, zou u het anders aanpakken?

Als we het project opnieuw zouden doen, zou ik het zeker anders aanpakken. Een van de veranderingen die ik zou doorvoeren, is het niet meer selecteren van mensen op basis van de rol van herbindingscoach. Ik ben ervan overtuigd dat niet iedereen binnen Housing First aan die specifieke vereisten hoeft te voldoen. In plaats daarvan zou ik ervoor pleiten om deze verantwoordelijkheid te verdelen over het gehele team, in plaats van één afzonderlijke rol te hebben. Maar dat is mijn visie op de zaak.

Helaas heb ik ook gemerkt dat het aspect sociaal-culturele en artistieke activiteiten ontbraken binnen het project. Het is juist in dit soort activiteiten dat we spontaniteit en een schat aan humor, taalgebruik en levenservaring vinden die we anders niet zouden tegenkomen in de samenleving. Ik heb nadien bijvoorbeeld gehoord van andere teams dat het betrekken van dieren, zoals het voorbeeld van de cliënten die gingen wandelen met alpaca's. Het vertrouwen dat de cliënten in die dieren hadden en hoe goed ze ervoor zorgden, prachtig was om te zien.

Daarnaast heb ik gemerkt dat muziek een krachtig middel is om verbinding te creëren. Gewoon samen zijn en genieten van muziek kan veel teweegbrengen. Ik denk dat het vaak al voldoende is om een ontmoetingsruimte te creëren, bijvoorbeeld twee middagen per week waar iedereen samen kan

komen of naar een buurtrestaurant kan gaan om te ervaren hoe het is om gewoon onder de mensen te zijn. Dit soort activiteiten betekent echt iets en kan een grote impact hebben.

Bijlage 4: Interview met Housing First Nederland (Heerlen)

Marcel Crombach en Nadine Thijs

Op 31 mei 2023 deed ik een interview met 2 Housing First medewerkers uit Heerlen. Marcel Crombach en Nadine Thijs zijn werkzaam bij Housing first Parkstad (Levanto) en zijn beide procesregisseur te Maastricht. Ze zijn van A tot Z betrokken bij de aanmelding bij de woningcorporatie en de intake. Zij geven ook wat meer inzage in de problematiek van de klant.

Het traject loopt maximum twee jaar en sinds kort hebben ze de mogelijkheid (omdat de huurcontracten zodanig zijn aangepast) dat we ze ook nog kunnen verlengen. Tijdens het traject kunnen ze zien of iemand er klaar voor is of niet en dan kunnen ze voor een half jaar verlengen.

Dus u werkt met het Housing First-model, wordt het traditionele model niet meer gebruikt in Nederland?

Nee, in Nederland bestaat het traditionele woonladdermodel niet meer. In 2014 werd het Housing First-model geïntroduceerd, waarbij het woonladdermodel werd vervangen. Het woonladdermodel was gebaseerd op onderzoek van het Trimbos-instituut en de Universiteit Utrecht, maar uit ervaring bleek dat het niet goed werkte. Er waren te veel obstakels bij het plaatsen van mensen en het toepassen van het model in de praktijk. Momenteel passen 48 praktijken in Nederland het Housing First-model toe. Hoewel we recentelijk een onderzoek hebben gehad naar het trouw werken volgens het model, hebben we dat nog niet kunnen afronden. In steden zoals Ten Bosch zijn ze echter het meest trouw aan het model in Nederland. Het belangrijkste is dat alle praktijken uitgaan van hetzelfde uitgangspunt, namelijk het Housing First-principe.

Kunt u uitleggen hoe sociale verbinding een belangrijk aspect is binnen het Housing First-programma in Nederland?

In Housing First Nederland wordt sociale herverbinding toegepast door eerst te focussen op het vinden van een geschikte woning voor de dakloze persoon. Pas daarna wordt er gekeken naar passende vormen van dagbesteding. Een grote organisatie genaamd Levanto biedt verschillende opties voor dagbesteding, maar als de persoon al deelneemt aan een dagbestedingsprogramma vanuit de forensische psychiatrie, wordt dat gevolgd en ondersteund.

Er wordt ook aandacht besteed aan sociale integratie als onderdeel van de methodiek, zolang er voldoende tijd beschikbaar is. Aan de andere kant kan de gemeente tegenwoordig ook verplichtingen

opleggen met betrekking tot dagbesteding. Er wordt van de Housing First-cliënten verwacht dat ze na een bepaalde periode, bijvoorbeeld een jaar of een half jaar, een aantal dagdelen per week werken.

Hoewel er een verplichting kan zijn vanuit de gemeente, wordt er flexibiliteit geboden. Als de cliënt bijvoorbeeld in de eerste drie kwart jaar nog niet kan werken, wordt dit geaccepteerd. Na deze periode zal er echter opnieuw gekeken worden of de cliënt inmiddels in staat is om te werken en of de andere leden van het programma er klaar voor zijn.

Extra vraag: Kan u een aantal succesverhalen benoemen aub?

Ja, we hebben een aantal succesverhalen in Housing First. We hebben bijvoorbeeld mensen die een werkcontract hebben gekregen van 32 tot 36 uur per week en nu in dienst zijn bij 'Werk voor Heerlen'. Daarnaast is er iemand met een vast contract bij de gemeente Brunsen. Het integratieproces heeft echter tijd nodig. Sommige mensen slagen erin om binnen 2 jaar volledig te integreren, terwijl anderen 3 jaar nodig hebben. Maar er zijn ook mensen die nooit tot dat punt komen. Voor degenen die niet kunnen werken, zoals mensen met zware problematiek of mensen die te oud zijn, worden andere initiatieven genomen. Bijvoorbeeld, we leggen contacten met de burens en bieden hen de mogelijkheid om deel te nemen aan initiatieven, zoals samen koffie drinken. Op die manier proberen we wegen te vinden om ervoor te zorgen dat mensen enigszins een netwerk om zich heen kunnen opbouwen. Dit is erg belangrijk voor hen.

Daarnaast zien we dat inloophuizen steeds meer een vast onderdeel worden in de wijken. Housing First wordt gekoppeld aan deze inloopcentra, waar mensen terecht kunnen voor uitleg en ondersteuning. Dit werkt steeds beter en wordt steeds populairder.

Kan u een aantal initiatieven opnoemen wat betreft verbinding maken met de (ex-)daklozen?

Ik zit momenteel in mijn kantoor in Hoensbroek, en vlakbij mijn kantoor is de dagbesteding Tant Emma gevestigd. Hier kunnen mensen gewoon binnenlopen voor een kopje koffie. Op maandagen wordt er soep gemaakt en er worden verschillende herstelwerkzaamheden gedaan, zoals het inkorten van broeken. Er is ook houtbewerking en een muziekgroep. Dergelijke buurtcentra zijn op verschillende plaatsen in Nederland te vinden, waar mensen kunnen binnenlopen voor een praatje of om deel te nemen aan dagbesteding. Een ander voorbeeld van dagbesteding is te vinden in een dierenpark. We zorgen ervoor dat er voor iedereen wel iets is. Hier langs is ook een 2de handswinkel die volledig gerund wordt door cliënten van Levanto.

Extra vraag: Wordt de input van de cliënten meegenomen bij het kiezen van deze activiteiten? Kunnen ze aangeven wat ze graag willen doen?

Ja, absoluut. We houden echt rekening met hun wensen en voorkeuren. Deze locaties worden ook gebruikt door andere organisaties, zoals de GGZ. De samenwerking is veel nauwer dan tien jaar geleden. Het is niet alleen een ruimte voor de cliënten, want alleen daarmee redden we het niet. Ook de buurtbewoners zijn welkom in de inloopcentra om koffie te drinken. Het is toegankelijk voor iedereen.

Zijn er samenwerkingsverbanden met andere organisaties of instellingen die helpen bij het bevorderen van sociale verbinding voor dakloze individuen?

Wij vinden netwerken heel belangrijk. Door contacten met woningcorporaties, gemeenten en andere ketenpartners te onderhouden, kom je gemakkelijker tot een goede samenwerking. Op die manier neem je sneller de telefoon en ga je even contact leggen met andere collega's over een kandidaat. Dat maakt ons sterk, alleen kunnen wij dit niet.

Extra vraag: Hier in België wordt veel met tijdelijke opvangmogelijkheden/crisiswoningen gewerkt. In België zijn minder investeringen in Housing First, klopt dat?

Het is belangrijk om te beseffen dat een samenwerking met woningcorporaties en gerichte gebiedsgerichte aanpak veel meer resultaten kan opleveren. Maar dit vereist wel voldoende financiële middelen.

Een vraag die opkomt bij Marcel Crombach is of de gemeente niet gebaat zou zijn bij het duurzaam huisvesten van mensen vanuit crisiscentra, aangezien deze centra vaak vol raken en mensen weer moeten vertrekken. Het integreren van Housing First op een goed doordachte manier is uiteindelijk ook kostenefficiënter dan het improviseren met crisiswoningen.

Recentelijk werd tijdens een overleg in Maastricht berekend dat een persoon die in de dag- en nachtopvang verblijft, inclusief alle kosten, ongeveer €75.000 per jaar kost. In vergelijking kost het helpen van iemand via Housing First slechts €20.000.

Gelukkig zijn er onderzoeken die dit ondersteunen en in Nederland is de overheid al ver gevorderd. Het ministerie heeft dit jaar €65 miljoen beschikbaar gesteld voor dakloosheidsbestrijding, dat wordt verdeeld over alle provincies en specifiek naar Housing First-projecten gaat. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt aan het opzetten van Housing First voor jongeren, hoewel dit aanzienlijke financiële middelen vereist die de gemeente mogelijk niet direct beschikbaar heeft. Desondanks is er al besloten om in Maastricht geld te reserveren voor de jeugd.

In verschillende regio's, zoals de westelijke mijnstreek, zien we dat Housing First steeds verder wordt uitgebreid. Het is een positieve ontwikkeling die laat zien dat er meer aandacht komt voor duurzame oplossingen in de aanpak van dakloosheid.

Het blijft echter verbazingwekkend waarom het zo moeilijk is om regelmatig met alle betrokken partijen aan tafel te zitten en samen te werken. Een goede afstemming tussen bijvoorbeeld de politie en organisaties zoals Housing First kan veel problemen helpen oplossen.

Op welke manier krijgt Housing First ondersteuning van de overheid?

In 2018 was er hier in Nederland een werkgroep Housing First, bestaande uit 5 mensen, waaronder ik (Marcel). Een aantal van deze mensen hebben toen een plan opgesteld nadat Trimbos en de universiteit zich hadden teruggetrokken uit Housing First Nederland. Stap voor stap hebben ze meer mensen betrokken bij Housing First Nederland, waardoor de groei mogelijk werd. Deze mensen hebben uiteindelijk gemeenten en de overheid benaderd en betrokken bij het proces. Ze hebben de minister en ambtenaren die betrokken zijn bij dakloosheidsbeleid erbij gehaald. Dit heeft geleid tot de toezegging van 65 miljoen euro door de overheid vorig jaar. Ook zijn er toezeggingen gedaan met betrekking tot containerwoningen, genaamd Skieve Huzze, waar Housing First Nederland ook mee aan de slag gaat. Zeven gemeenten hebben al ingestemd met het plaatsen van deze containerwoningen na zes of zeven jaar onderhandelen. Het budget is nu eindelijk beschikbaar, 45.000 euro per container, maar het resultaat is wel dat mensen een fijn huis hebben voor dat geld.

Hoewel dit een grote stap vooruit is, is er nog steeds behoefte aan meer. In 2018 was Housing First bijna verdwenen doordat Trimbos en de universiteit zich hadden teruggetrokken en de financiering wegviel. Maar dankzij de inzet van een aantal personen, met de nodige ondersteuning, is Housing First nu onmisbaar in Nederland. Het mooie is dat ze niet meer hoeven te vechten voor financiering. Bijvoorbeeld, ze ontvangen 400.000 euro van de gemeente Heerlen, waar ze mee mogen doen wat ze willen, zolang mensen maar niet terugkeren naar het daklozencircuit (gebruik van drugs, overlast, dakloosheid, enzovoort).

Extra vraag: dit zou iets Europees moeten worden?

Zoals gezegd, huisvesting is een fundamenteel recht voor ieder mens. Het recht op verbinding is ook van essentieel belang. In België is bijvoorbeeld het project "sociale herverbinding" gestart in 2019-2020. In 2022 wordt de vraag gesteld wat er nu overblijft van deze aanpak. Er was niemand die de inzichten heeft voortgezet, ondanks het feit dat er tijdelijk middelen beschikbaar waren. Het is duidelijk dat je iemand nodig hebt die de kar trekt. Hier in deze context is het Levanto die de leiding neemt, soms ondersteund door het Leger des Heils.

Bijlage 5: Interview Housing First Nederland (Tilburg)

Angélique de Ruijter

Op 31 mei 2023 deed ik een interview met een medewerker van Housing First uit Tilburg. Angélique de Ruijter werkt als begeleider binnen Housing First Tilburg. Zij begeleidt ex-daklozen bij hen thuis.

In België wordt er nog veel gewerkt met de traditionele opvang (woonladdermodel). Wordt er in Nederland nog mee gewerkt?

In de traditionele daklozenopvang melden mensen zich aan en doorlopen ze een traject waarbij ze eerst naar de crisisopvang gaan en daarna doorstromen naar een andere locatie voordat ze een eigen woning krijgen. Bij Housing First daarentegen krijgen ze direct een woning en begint het begeleidingstraject zonder die tussenstappen.

In België wordt niet direct dezelfde nadruk gelegd op het belang van affiniteit met de doelgroep zoals wij dat doen.

Kunt u uitleggen hoe sociale verbinding een belangrijk aspect is binnen het Housing First-programma in Nederland?

Contacten met woningbouw en andere organisaties zijn belangrijk, omdat we vaak nauw met hen moeten samenwerken. Maar het belangrijkste is echt de affiniteit met de doelgroep. We ontvangen vaak aanmeldingen vanuit andere organisaties en stellen dan een klantprofiel op. Het straatwerk en het outreachend interventieteam spelen hierbij een belangrijke rol. We ontvangen aanmeldingen voor cliënten vanuit verschillende bronnen, waaronder andere hulpverleningsinstanties. Daarnaast ontvangen we ook veel aanmeldingen vanuit penitentiaire inrichtingen. Het is belangrijk om contacten te onderhouden met woningbouw en andere organisaties, omdat we vaak nauw met hen moeten samenwerken. Door deze samenwerking en het creëren van een netwerk proberen we de sociale verbinding met daklozen en andere organisaties te versterken.

Extra vraag: werken jullie met een verhuurkantoor samen?

Ja, we werken samen met een verhuurkantoor en andere organisaties op het gebied van huisvesting. We hebben een aantal woningbouwverenigingen waarmee we samenwerken, en zij bieden sociale huurwoningen aan. Dus het gaat echt om het beschikbaar stellen van betaalbare huurwoningen. De woningbouwverenigingen worden wel geacht een bepaald percentage van woningen beschikbaar te stellen voor onze cliënten.

Kan u een aantal initiatieven opnoemen wat betreft verbinding maken met de (ex-)daklozen?

Wat betreft de initiatieven en benaderingen om sociale verbinding te bevorderen, proberen we van alles. Een voorbeeld is het organiseren van soepmiddagen. Voorheen hadden we een eigen

kantoorruimte waar cliënten in- en uitliepen, elkaar ontmoetten en elkaar leerden kennen. We proberen verschillende activiteiten te organiseren om verbinding te creëren. Zo organiseren we bijvoorbeeld uitstapjes naar de dierentuin en dergelijke. Hoewel we geen specifieke focus hebben, proberen we wel leuke activiteiten te organiseren om de verbinding te versterken.

Wat betreft het Housing First-team, werken we allemaal samen aan deze taak. Er is geen specifieke persoon die hier verantwoordelijk voor is. Het is een collectieve inspanning van het hele team.

Zijn er samenwerkingsverbanden met andere organisaties of instellingen die helpen bij het bevorderen van sociale verbinding voor dakloze individuen?

Er zijn organisaties die evenementen, bijeenkomsten, inloopmiddagen en koffiemiddagen organiseren. Hoewel dit niet specifiek door ons wordt georganiseerd, hebben wij wel contacten met deze andere mensen en organisaties. We werken samen met hen om contacten te leggen en verbindingen te maken. Het is een vorm van netwerken waarbij we profiteren van de activiteiten die zij organiseren. Er zijn ook veel initiatieven voor oudere en eenzame mensen.

Kunt u enkele succesverhalen of positieve resultaten delen van de inspanningen om sociale verbinding te bevorderen binnen Housing First in Nederland?

Onze cliënten hebben meestal voor een lange tijd op straat geleefd en hebben vaak ook andere problemen. We werken daarom samen met psychiatrie, geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg, en eigenlijk met zoveel mogelijk andere instanties die belangrijk zijn om de cliënt stabiel te maken.

Wat betreft de frequentie van de coaching, passen we ons aan aan de individuele hulpvraag van de cliënt. We zijn er zo vaak als nodig is, of dat nu wekelijks of meerdere keren per week is. Het hangt af van de behoeften en wensen van de cliënt, en we streven ernaar om de ondersteuning op maat te bieden.

Het is inderdaad triest dat eenzaamheid een veelvoorkomend probleem is in de samenleving. We proberen actief verbindingen te leggen om dit gevoel van eenzaamheid te verminderen. We hebben verschillende initiatieven die daaruit voortkomen. Waar mogelijk betrekken we ook familie en vrienden van de cliënt om een steunend netwerk op te bouwen.

Extra vraag: en waar kan u nog meer op inzetten volgens u?

Helaas zien we vaak dat mensen geen bestaand netwerk meer hebben of dat de banden met hun familie verbroken zijn. Als de cliënt het wenst, ondersteunen we hen bij het herstellen van die banden. We stemmen onze aanpak echt af op de individuele behoeften en verlangens van de cliënt.

Het is hartverscheurend. Vaak hebben mensen al een soort verbinding opgebouwd met anderen die ook dakloos zijn. Wanneer ze dan een huis krijgen toegewezen, kan het voelen alsof ze die verbindingen nu ook verliezen. We zien vaak dat ze toch contact blijven houden en elkaar blijven ondersteunen, zelfs als ze niet meer op straat leven.

Extra vraag: worden de daklozen dan samen gehuisvest?

Bij ons worden daklozen niet apart gehuisvest. Wanneer we een woning aanvragen voor een van onze deelnemers, gaan we naar de woningbouwvereniging voor een intakegesprek. Daar wordt gekeken naar de wensen van de cliënt en wie de cliënt is, en op basis daarvan wordt er gezocht naar passende woonruimte in een buurt waar ze graag willen wonen. De cliënten kunnen aangeven in welke wijk ze liever niet willen wonen. Het doel is om mensen te plaatsen tussen anderen in de gemeente, waardoor ze kunnen integreren in de samenleving.

Natuurlijk houden we ook rekening met individuele behoeften en gevoeligheden. Als iemand bijvoorbeeld gevoelig is voor prikkels, zullen we hen niet in een zeer drukke buurt plaatsen. We proberen altijd een afweging te maken en te voorkomen dat cliënten overlast veroorzaken of problemen ervaren met hun sociale netwerk. Hoewel er soms risico's zijn, streven we over het algemeen naar een gemengde woonomgeving waarin daklozen kunnen integreren en zich thuis kunnen voelen.

Op welke manier krijgt Housing First ondersteuning van de overheid?

De financiële ondersteuning van de overheid voor onze middelen en het personeel verschilt per regio. In ons geval (Tilburg) ontvangen we financiële ondersteuning van de gemeente. Zodra mensen een woning toegewezen krijgen en een adres hebben, kunnen wij een uitkering voor hen aanvragen. Daarnaast kunnen ze bijzondere bijstand aanvragen voor de inrichting van hun woning. Deze ondersteuning kan deels in de vorm van een gift zijn en deels als lening, waarbij kleine bedragen worden terugbetaald vanuit hun uitkering. Vaak hebben de mensen die wij ondersteunen geen financiële middelen, dus alles moet geregeld worden.

Wat betreft het personeel en dergelijke, dit wordt deels gefinancierd door de gemeente. In ons geval verdeelt de overheid financiële middelen over de gemeentes, waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor het financieren van het personeel en de benodigde middelen voor Housing First.

Wat betreft de woningen, dit is iets wat wordt verzorgd door woningbouwverenigingen. Het beheer van de woningen valt niet onder onze verantwoordelijkheid.

Extra vraag: het zou mooi zijn moest Housing First georganiseerd worden zoals in Finland?

Ja, het is interessant om te zien dat in landen zoals Finland Housing First een specifieke financiering ontvangt. Dit benadrukt de verschillen in benaderingen en financieringsmodellen die per land kunnen worden toegepast. Elk land heeft zijn eigen specifieke aanpak en financieringsbronnen voor het ondersteunen van programma's zoals Housing First.

Bijlage 6: Interview Housing First CAW Antwerpen (Wonen)

Tom Verhavert

Op 30 mei 2023 deed ik een interview met Housing First medewerker uit Antwerpen. Tom Verhavert werkt binnen het Housing First team Antwerpen (CAW). Hij werkt voor de afdeling wonen.

Wat kan u vertellen over het verschil tussen het woonladdermodel en Housing First?

Er zijn in de praktijk beperkingen vanwege de financierin om daklozen onderdak te bieden, hebben we te horen gekregen dat we met het beschikbare geld alleen begeleiding kunnen bieden, maar geen huisvesting kunnen huren. Daarom zijn we op zoek gegaan naar een partner die wel huisvesting kan bieden, en we hebben SVK Antwerpen gevonden. Samen proberen we ervoor te zorgen dat de mensen die bovenaan de wachtlijst staan, waarbij er vraagtekens zijn over hun woonvaardigheden of netwerk, in aanmerking kunnen komen voor begeleiding via Housing First, via SVK.

Het is belangrijk om op te merken dat SVK uiteindelijk de beslissingsbevoegdheid heeft over wie in aanmerking komt voor huisvesting. Als er echter iemand is met ernstige problemen zoals verslaving of een langdurige geschiedenis van dakloosheid van 10 tot 20 jaar, en die persoon wil geen hulp accepteren, dan kan SVK besluiten om hen niet te huisvesten omdat de slaagkansen als te klein worden ingeschat. SVK zal geen mislukking organiseren als ze zien dat iemand echt geen hulp wil aanvaarden. We bevinden ons in een complexe situatie en willen geen valse hoop geven aan mensen die niet gemotiveerd zijn om geholpen te worden.

Op welke manier wordt de leefsituatie van daklozen verbeterd. Dus op vlak van zelfredzaamheid, empowerment?

Om de leefsituatie van daklozen te verbeteren en te werken aan zelfredzaamheid en empowerment, maken we gebruik van de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM). De ZRM is een meetinstrument dat verschillende levensdomeinen omvat, zoals financiën, opleiding, verslaving en andere gebieden. Met behulp van dit instrument kunnen we de zelfredzaamheid van daklozen beoordelen.

De ZRM bestaat uit een schaal van 1 tot 5, waarbij een score wordt gegeven voor elk levensdomein. Het idee is om de ZRM elke 6 maanden te evalueren, zodat we kunnen identificeren waar de knelpunten liggen en waar verbeteringen mogelijk zijn. Op basis van deze evaluatie kunnen we gerichte ondersteuning bieden en meer inzet tonen op de gebieden waar dat nodig is.

Extra vraag: kan u een voorbeeld geven van hoe dat in de praktijk in zijn werk gaat?

De ZRM bestaat uit een schaal van 1 tot 5, waarbij een score wordt gegeven voor elk levensdomein. Het idee is om de ZRM elke 6 maanden te evalueren, zodat we kunnen identificeren waar de knelpunten liggen en waar verbeteringen mogelijk zijn. Op basis van deze evaluatie kunnen we gerichte ondersteuning bieden en meer inzet tonen op de gebieden waar dat nodig is.

Stel dat we te maken hebben met iemand die een ernstige verslaving heeft, zoals een klassieke heroïneverslaving, dan werken we volgens het principe van harm reduction, waarbij we proberen de schadelijke gevolgen van de verslaving te verminderen. Als we zien dat iemand steeds verder wegglijdt in de verslaving, bijvoorbeeld door dagelijks meerdere heroïneshots te nemen en ontstekingen te hebben, kunnen we besluiten dat het tijd is om in te grijpen. Een mogelijke aanpak is dan om de persoon te motiveren voor een opname in een drugshulpverleningsprogramma. We proberen de persoon bewust te maken van de ernst van de situatie en de mogelijke gevolgen, en ondersteunen hen bij het nemen van stappen om hulp te zoeken. Als iemand bijvoorbeeld regelmatig zijn inkomen volledig besteedt aan drugs binnen enkele dagen na ontvangst, kunnen we overwegen om budgetbeheer in te zetten of een bewindvoerder aan te stellen om te helpen bij het beheren van de financiën.

Daarnaast is het ook belangrijk om tijdens crisismomenten in te grijpen. Als er bijvoorbeeld sprake is van een acute situatie waarin de persoon zichzelf of anderen in gevaar brengt, kunnen we directe ondersteuning bieden en proberen de crisis te stabiliseren. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat we samenwerken met andere hulpverleningsinstanties om de persoon naar een veilige omgeving te brengen, medische zorg te bieden of verdere escalatie te voorkomen.

Hoe verloopt de begeleiding precies, komt er elke week iemand langs bij de ex-dakloze?

Het streven is om wekelijks één bezoek af te leggen, waarbij de begeleider persoonlijk met de cliënt in contact komt. Dit kan echter variëren, afhankelijk van verschillende factoren. Het kan soms moeilijk zijn om contact te krijgen met bepaalde mensen, omdat ze bijvoorbeeld geen mobiele telefoon hebben of niet gemakkelijk bereikbaar zijn. In zulke gevallen kan het voorkomen dat we gedurende meerdere weken geen contact kunnen leggen. In noodsituaties kan het zelfs twee of drie keer zijn. We proberen echter altijd ons best te doen om contact te onderhouden.

Ik heb online gelezen over het project Housing First Belgium, waarbij leegstaande en licht gerenoveerde appartementen worden gebruikt als tijdelijke huisvesting. Er werd gezocht naar een duurzamere oplossing. Maar ik vraag me af hoe dit in de praktijk is toegepast. Is dit bijvoorbeeld gebeurd tussen 2013 en 2016? Heeft u daar meer informatie over?

Jazeker, ik begrijp je vraag over het project Housing First Belgium en hoe het in de praktijk is toegepast. Tussen 2013 en 2016 vond inderdaad de implementatie plaats van dit project. Het doel was om leegstaande en licht gerenoveerde appartementen te gebruiken als tijdelijke huisvesting voor daklozen.

Echter, het verloop van het Housing First verhaal in België is uiteindelijk teleurstellend geweest, omdat het project door de overheid op een kortzichtige manier benaderd werd. Tijdens de genoemde periode ontvingen verschillende steden, waaronder Antwerpen, financiële steun voor dit initiatief. Helaas werd alles in 2016 afgebouwd en hebben bepaalde steden, zoals Gent, ervoor gekozen om zelf door te gaan met het project en dit op eigen initiatief voort te zetten.

In Antwerpen heeft de stad besloten te stoppen met het project toen zij geen financiële middelen meer ontvingen van de Vlaamse overheid. Tussen 2016 en 2021 is er vanuit de overheid weinig gebeurd op dit gebied. Pas sinds 2021 is er opnieuw financiële ondersteuning beschikbaar gesteld, maar volgens mijn coördinator zou dit mogelijk niet meer verlengd worden. De huidige financiële middelen lopen naar verluidt slechts tot november 2023.

Dit is een teleurstellend verhaal, omdat Housing First juist staat voor langdurige begeleiding. De betrokken profielen vragen om continuïteit en levenslange ondersteuning, zij het niet altijd even frequent. Soms kan het lijken alsof alles goed gaat en dat begeleidingsbezoeken bijvoorbeeld maandelijks voldoende zijn. Echter, dit blijkt niet effectief te zijn wanneer er zich crisissituaties voordoen en er behoefte is aan intensieve ondersteuning.

Al met al is het een triestig verhaal dat het project Housing First in België niet de duurzame en langdurige ondersteuning heeft gekregen die het beoogde.

Tijdens mijn literatuuronderzoek heb ik ondervonden dat er een groot verschil is tussen Housing First België en Nederland. In Nederland wordt meer samengewerkt met andere organisaties, klopt dat?

In Antwerpen wordt er ook samengewerkt met andere organisaties, bijvoorbeeld een apart initiatief genaamd Housing First, KADANS. Dit initiatief is meer multidisciplinair en werkt samen met verschillende andere organisaties. Dit specifieke initiatief in Antwerpen komt vanuit de stad zelf en richt zich op zwaardere profielen van dakloze mensen die veel overlast veroorzaken in de stad. De stad, vooral de N-VA, heeft duidelijk gedacht in termen van kosten en baten. Ze hebben berekend

dat de dakloze mensen op straat overlast veroorzaken, wat leidt tot politie-interventies. Het blijkt uiteindelijk goedkoper te zijn om deze mensen een dak boven hun hoofd te bieden en begeleiding te bieden dan hen op straat te laten en overlast te laten veroorzaken. Dit initiatief is specifiek gericht op zwaardere gevallen, waarbij de mensen zwaar verslaafd zijn aan heroïne en andere drugs. Voor velen van hen is het eigenlijk de laatste kans. Er is weinig perspectief op verbetering. Het kan bijna worden vergeleken met een verzorgingstehuis, maar dan voor mensen met een ernstige heroïneverslaving.

Bij Housing First is het belangrijk om de wensen en behoeften van de dakloze personen te begrijpen. Het is echter ook belangrijk om te realiseren dat er weinig verwachtingen zijn vanuit Housing First, gezien de complexe situaties van de betrokken individuen. Het is moeilijk om deze mannen stabiel te krijgen. In de eerste maanden kan het moeilijk gaan voor hen, aangezien ze te maken krijgen met nieuwe verantwoordelijkheden, zoals het beheren van hun woning en het omgaan met brieven van deurwaarders. In de beginfase kan het dus wat minder goed gaan, maar na verloop van tijd kunnen ze zich aanpassen en weer wat structuur in hun leven vinden.

Kent u het nieuwe project sociale herverbinding of heeft u daar informatie over?

Ja, ik heb wel eens iets gehoord over het nieuwe project sociale herverbinding. Het concept is om een netwerk op te bouwen in de buurt en contact te leggen voor dagbesteding. Het belangrijkste is altijd om iets te proberen met deze mensen, maar het is vaak een kwestie van crisisbeheersing.

Zoals ik al zei, hebben deze mensen vaak een destructief netwerk, maar ze denken dat het beter is om dat te hebben dan helemaal geen netwerk. Ze leven al zo lang op straat en hebben vaak weinig andere opties. Soms hebben ze onderdak bij mensen die zelf dakloos zijn. Je ziet bijvoorbeeld mannen van rond de 50 jaar die eruitzien alsof ze al 70 zijn. Ze voelen veel schaamte om over hun situatie te praten en om bij "normale" mensen te zijn. Ze voelen zich het veiligst tussen hun eigen mensen, omdat zij begrijpen wat ze hebben meegemaakt. Het is niet zo dat ze in een huisje kunnen gaan wonen en meteen vrijwilligerswerk kunnen doen. Het is een lange weg die ze nog moeten afleggen. Daarnaast hebben ze vaak nog openstaande schulden onderling. Ze zullen bijvoorbeeld zeggen: "Toen ik dakloos was, mocht jij bij mij verblijven." Dus er zijn nog steeds schulden die vereffend moeten worden.

Het is vaak een beetje de ellende die we zien. Ze dragen bij aan het in stand houden van verslavingen, veroorzaken overlast en zorgen ervoor dat de woning niet goed wordt onderhouden. Dus je kunt niet zeggen: "Tom, kom eens per week of twee keer per week langs," want op die andere dagen ben ik ook alleen, begrijp je? Ze zijn vaak alleen. Of ze pakken andere dakloze mannen binnen en voelen zich dan nog een beetje goed, omdat ze iemand anders kunnen helpen. Of ze gaan terug naar de plekken waar de andere daklozen rondhangen, zoals inloopcentra, het Sint Jansplein,

Koningsplein of Park Spoor Noord, vooral als het mooi weer is. Dat is hun leefwereld en het is moeilijk om dat allemaal snel te doorbreken. Als ze naar andere plaatsen gaan, worden ze altijd vies aangekeken, omdat ze niet altijd even fris ruiken en er niet altijd even goed uitzien. Ze zitten in een spiraal waar ze heel moeilijk uit kunnen komen.

Tijdens het proefproject sociale herverbinding werden er herverbindingcoaches aangesteld. Denkt u dat de doelgroep nood heeft aan een aparte coach voor sociale verbinding te maken?

Ik denk in principe dat als er bij iedereen twee keer per week langsgedaan kon worden, dat zeker al kan helpen. Maar zoals bij iedereen en overal, is er ook sprake van werkdruk. Je hebt een klantenbestand en elke week zijn er één of twee cliënten die veel aandacht opeisen vanwege crisissituaties, waardoor de andere cliënten die week een beetje verwaarloosd moeten worden. Je denkt dan: "Ik pak dat volgende week wel op," maar vaak is dat niet zo. Dan komt er weer een andere gast in een crisis en eist aandacht. Dus ik denk dat het in het Housing First-traject in principe goed zou zijn om aparte coaches voor sociale verbinding te hebben, omdat het een heel specifieke doelgroep is en blijft.

Wanneer je het vertrouwen van deze gasten hebt gewonnen, is het fijn om met hen te werken. Vaak hebben ze een afkeer van de bureaucratie van het dienstensysteem, dus je moet weten hoe je hen moet benaderen. In het begin kunnen ze ruw en arrogant zijn, maar als je daar doorheen bent, zijn het eigenlijk hele vriendelijke mensen. Ze hebben echter ook veel trauma's. Ik zeg altijd: mensen die heroïne gebruiken, hebben vaak heel wat meegemaakt. Het zijn niet de gasten die af en toe feesten en wat cocaïne snuiven of een joint roken. Nee, zij grijpen naar heroïne, ze vluchten echt voor iets. Ze kampen vaak met hechtingsproblemen, trauma's en misbruik. Je kunt hun gedrag niet goedpraten, maar je kunt het wel enigszins begrijpen en kaderen.

Het is ook niet eenvoudig. Je moet niet tegen de gasten zeggen wat ze moeten doen. Je moet gewoon proberen verbinding te maken, maar ook duidelijk je grenzen stellen. Sommige mensen hebben een persoonlijkheidsproblematiek en proberen je over een grens te trekken. Het is belangrijk om duidelijk te spiegelen en te zeggen: "Je hebt keuze A en je hebt keuze B. Als je keuze A maakt, zal het gevolg waarschijnlijk dit zijn, als je keuze B maakt, zal het gevolg dit zijn." Maar wat voor keuze de gasten ook maken, we moeten kunnen zeggen dat we er blijven om hen te steunen. Zelfs als ze keer op keer in het ongeluk lopen, nadat we het duidelijk hebben gezegd, is er misschien de hoop dat bij de tiende keer botsen, ze bij de elfde keer niet meer zullen botsen. Dat is dus ons werk, denk ik.

Extra vraag: elke middag eens samen zitten, bijvoorbeeld in een buurtrestaurant. Zou er zoiets kunnen verwezenlijkt worden met de middelen dat je nu hebt?

In Antwerpen zijn er verschillende inloopcentra waar daklozen terecht kunnen. Er zijn twee inloophuizen van het CAW en één van Free Clinic, genaamd de Nomaad. Het doel is om de daklozen zo min mogelijk op straat te laten zwerven. Er is een soort verdeling gemaakt waarbij daklozen tussen bepaalde uren welkom zijn en druggebruikers tussen andere uren.

Bij het CAW is er 'Aan de Vaart', dat open is van 9 uur tot ongeveer 2 uur, waar de daklozen vaak een warme maaltijd kunnen krijgen. Er is ook nog 'De Steenhouwer' van het CAW, waar ze tussen 10 en 5 uur terecht kunnen. De Nomaad is ook open in de namiddag en op zaterdag, geloof ik. Dus in principe hebben daklozen in Antwerpen altijd wel ergens waar ze kunnen schuilen, droog kunnen zitten en gratis koffie en soep kunnen krijgen. Deze inloopcentra werken ook aan het bevorderen van sociale verbinding. Het is de meest laagdrempelige vorm van ondersteuning waar daklozen terecht kunnen. Ze kunnen er terecht met kleine vragen, zoals het maken van afspraken of meegaan naar de dokter. Maar als ze een intensiever traject nodig hebben, worden ze doorverwezen naar andere diensten. Dit kan naar ons zijn, maar er moet wel een perspectief zijn op een woning. Wij zoeken niet actief naar woningen, maar we helpen wel bij het inschrijven. Er bestaan aparte werkingen binnen het CAW die wel actief gasten begeleiden bij het zoeken naar woningen, maar dat doen wij niet.

In Antwerpen is het natuurlijk een veel grootschaliger aanpak. Het zijn allemaal aparte werkingen, niet één persoon die alles doet. Dit komt omdat er zoveel daklozen zijn. Er zijn veel daklozen en er zijn ook mensen die op banken slapen en buiten ons zicht blijven, dus er zijn er waarschijnlijk nog meer die we niet zien

Denkt u dat er binnen uw werking genoeg wordt ingezet op sociale en emotionele banden?

Binnen onze werking wordt er zeker veel geprobeerd aan het opbouwen van sociale en emotionele banden. Met name in de drughulpverlening en verslavingszorg wordt er sterk ingezet op het herstellen van familiale netwerken. Veel van onze gasten zijn echter deels verstoten door hun familie, en vaak zijn ze zelf ook terughoudend om contact te zoeken vanwege schaamte over hun levenssituatie en langdurige afwezigheid. Maar het is moeilijk om op dit gebied echt vooruitgang te boeken. Stabiliteit wordt vaak gevonden binnen dezelfde sociale kringen waarin ze verkeren. Het is een uitdaging om hierop in te spelen en duurzame banden op te bouwen met andere mensen buiten dit milieu. Desondanks streven we ernaar om sociale en emotionele banden te versterken en te ondersteunen, omdat we erkennen dat deze vaak een belangrijke rol spelen in het herstelproces.

Extra vraag: en de verbinding naar de maatschappij toe, want daar op ingezet?

Bijvoorbeeld het initiatief van de Nomaad, de perkjes van de pastor proper maken enz.

Ja, dit soort initiatieven dragen zeker bij aan het creëren van verbinding met de bredere gemeenschap. Hoewel niet iedereen er altijd voor openstaat, zijn er zeker waardevolle initiatieven die deze verbinding tot stand brengen.

Ik geloof dat dit zeker een meerwaarde heeft. Maar, het kan ook moeilijk zijn voor sommige mensen om zich hier volledig voor in te zetten. Bijvoorbeeld, het kan voor hen lastig zijn om zich te committeren aan regelmatige aanwezigheid, zoals twee dagen per week één uur lang. Vaak hebben ze impulsieve denkwijzen. Hoewel er wel inspanningen worden geleverd om dit te bevorderen, is het niet altijd eenvoudig om dit succesvol toe te passen.

Stel u voor dat er een nieuwe methodiek komt vanuit die inzichten van sociale herverbinding. Zou u daarvoor openstaan?

Ja, ik sta open voor een nieuwe methodiek die gericht is op sociale herverbinding bij daklozen. Ik geloof dat we alles een kans moeten geven. Het is echter een uitdaging om een evenwicht te vinden tussen vrijwilligerswerk en de bestaande voorzieningen. Bijvoorbeeld, de Nomaad biedt vrijwilligerswerk aan voor daklozen met ernstige verslavingsproblematiek, wat goed is voor bepaalde mensen. Maar tegelijkertijd kan het soms niet altijd even zinvol zijn, omdat het de mensen vaak in dezelfde cirkel houdt.

Het is een moeilijk evenwicht, want we moeten proberen om mensen eruit te trekken en hen ander soort vrijwilligerswerk te laten doen. Dit kan echter lastig zijn voor de daklozen, omdat ze zich dan weer het buitenbeentje voelen ten opzichte van andere aanwezigen. Ze kunnen niet altijd meepraten over het nieuws of andere onderwerpen waar de aanwezigen wel over praten. Dit zorgt ervoor dat ze zich niet prettig voelen en een grotere drempel ervaren om deel te nemen. Hoewel er een mooi aanbod is, is het moeilijk om af te wegen wat de daklozen willen en wat ze zelf kunnen. Hebben ze genoeg vertrouwen? Dat is vaak het meest uitdagende aspect, zowel voor de diensten als voor ons om hen te motiveren en gemotiveerd te houden. Dit vergt veel tijd en is vaak het meest complexe aspect.

Extra vraag: wil u dan bedoelen dat er niet genoeg middelen zijn, bijvoorbeeld te weinig personeel?

Het is belangrijk dat er voldoende personeel is om dit werk te kunnen doen. Hoewel er een mooi aanbod is, zoals bijvoorbeeld vanuit Stuyvenbergh met hun psychiatrie en dagpsychiatrie, is het vaak moeilijk om te bepalen waar de mensen het meest bij gebaat zijn. Ik kan bijvoorbeeld af en toe met mensen naar die plekken gaan, één of twee keer per week. Maar ik kan niet telkens iemand uit zijn

bed halen en naar die plek brengen. Daarnaast is het vaak zo dat zelfs bij een kleine tegenslag de motivatie van mensen direct kan afnemen en ze terugvallen in hun oude gedrag. Het is een complexe situatie, en hoewel we hen willen ondersteunen, kunnen we niet altijd constant hun hand vasthouden. Dit geldt niet voor iedereen, maar wel voor de mensen waarmee wij werken. Het is een uitdagende taak.

Op welke manier moeten deze inzichten worden overgebracht naar de ruimere sector van de daklozenopvang?

Heeft u misschien een budget om een studiedag te organiseren? Of een uitgeschreven rapport of een lezing of een workshop waarbij dat adviezen worden overgedragen.

Heeft u zelf voor mij nog suggesties aub?

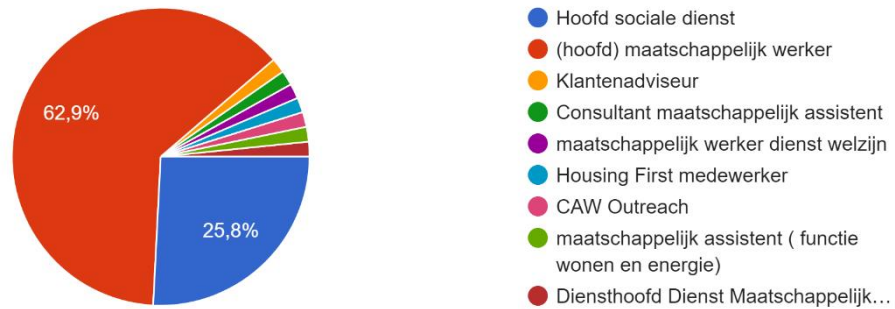
Een mogelijkheid om je aanbevelingen en inzichten direct te delen met professionals in de daklozenopvangsector is door deel te nemen aan de bijeenkomsten van Housing First medewerkers. Deze bijeenkomsten vinden drie keer per jaar plaats en bieden een gelegenheid voor casusbesprekingen en uitwisseling van kennis en ervaringen. Specifiek wordt er een bijeenkomst gehouden op dinsdag 20 juni in het Ecohuis, bij het districtshuis van Borgerhout, onder leiding van o.a. Geert De Bolle.

Door aanwezig te zijn op deze bijeenkomst, krijg je de kans om direct in contact te komen met professionals die actief zijn binnen het Housing First-programma. Je kunt je bevindingen presenteren en met hen in discussie gaan over mogelijke implementatiestrategieën en verbeteringen in de daklozenopvang. Dit biedt een waardevolle gelegenheid om je aanbevelingen te delen en mogelijk interesse te wekken voor verdere samenwerking en verspreiding van je onderzoek.

Bijlage 7: Enquête en antwoorden van 62 OCMW's uit Vlaanderen

Uw functie binnen het OCMW

62 antwoorden

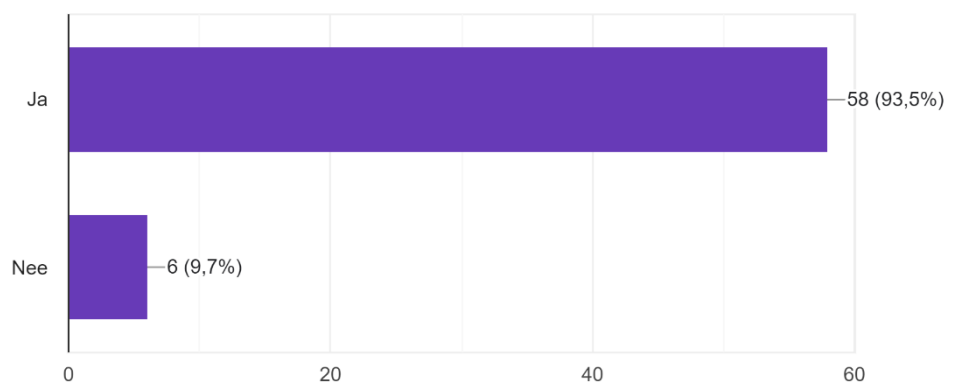
Bent u tevreden over de daklozenwerking in uw gemeente?

62 antwoorden

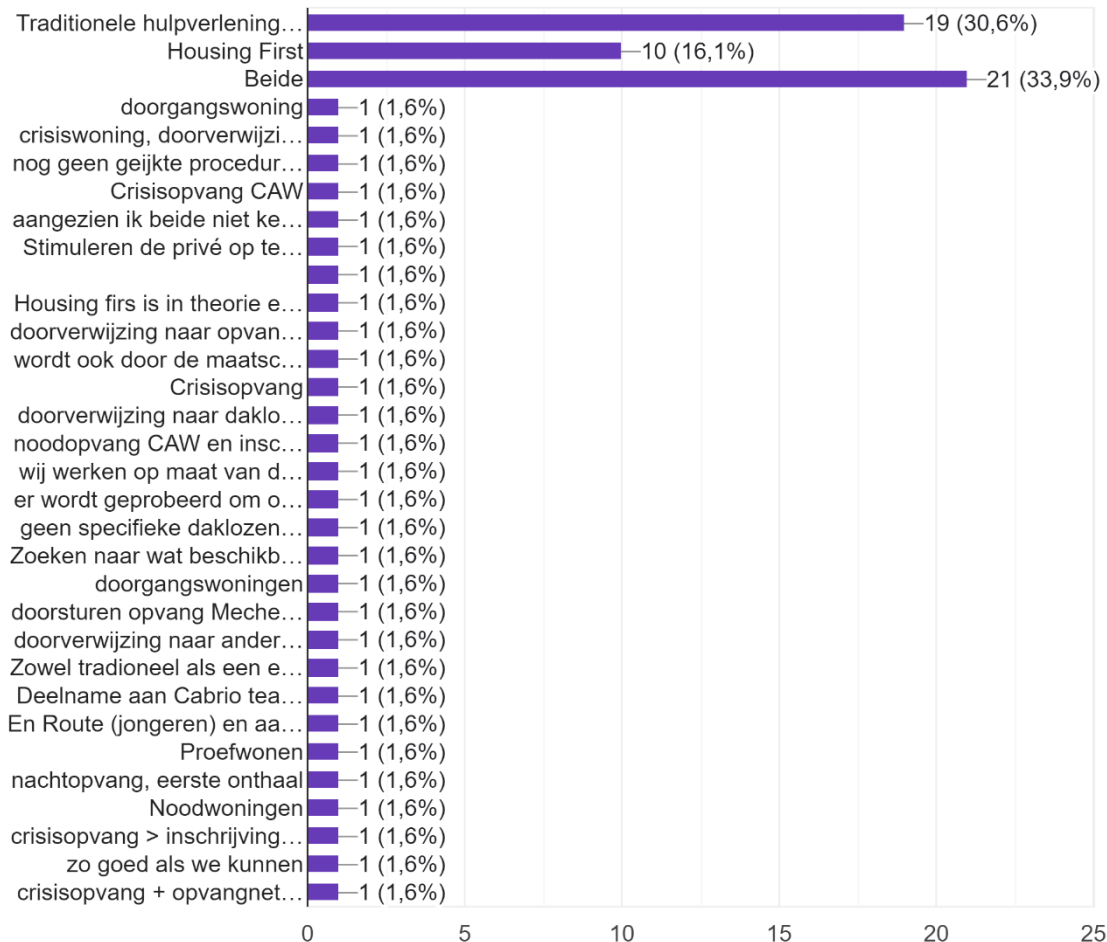
Kent u de werking van Housing First?

62 antwoorden

Op welke manier worden daklozen begeleid in uw gemeente?

62 antwoorden

Open vraag: Wat vindt u van het woonladdermodel?

62 antwoorden

- ik ken dit niet
- Niet gekend.
- /
- ok
- Een te verdedigen principe want niet iedereen is meteen klaar om zelfstandig te leven. s meteen klaar om zelfstandig te leven
- Niet mee vertrouwd
- Bij het woonladdermodel worden daklozen 'woonklaar' gemaakt. Er wordt dan uitgegaan van het idee dat men niet meteen zelfstandig kan wonen. Meestal is dit wel een heel proces en verloopt het wel met vallen en opstaan. Iemand klimt op de ladder en valt daarna terug een trede lager.
- In theorie heel mooi maar in de praktijk niet realistisch omdat je op verschillende wachtlijsten botst. Vaak gaat het dus van 'slapen op straat' onmiddellijk naar 'zelfstandig

wonen'. Als OCMW trachten we de nodige ondersteuning te bieden om een klein beetje tegemoet te komen aan die hulpverlening maar vaak is dat zelfs onvoldoende.

- Dit model bestaat al jaren, en ik begrijp dit wel. Alleen is dit vaak niet realistisch. Het is echter ook niet realistisch om iedereen in het Housing First project te steken. Mijn inziens moet er dan ook nog bijkomend geïnvesteerd worden in daklozenopvang, waar ook mensen met een verslaving terecht kunnen.
- Zinvol voor mensen die eenmalig in dakloosheid verkeren
- Zorgt er voor dat er stapsgewijs naar de zelfredzaamheid kan worden toegewerkt van een cliënt. Nadeel: Vraagt veel energie en inzet van een cliënt.
- Tevreden over
- geen mening over, wij maken hier geen gebruik van
- Voldoet niet aan onze moderne Belgische grondwet.
- Housing First is meer begeleiding en dit hebben sommige daklozen echt nodig
- Opnieuw, klinkt allemaal heel logisch maar hier in Grimbergen en in alle grote steden is er vaak een wachtlijst om zelf nog maar binnen te geraken bij een crisisopvang. Daarnaast komt ook nog eens kijken dat het CAW hun crisis opvang enkel open is tijdens de wintermaanden. Deze is ondertussen al gesloten. Alle andere privé opvang plaatsen werken met wachtlijsten of andere regels.
- kan efficiënt werken bij een bepaalde doelgroep. Bij anderen werkt het niet.
- Housing First is in se een veel beter model, probleem is enkel dat er geen woningen zijn.
- Voor mijn gevoel is dit niet effectief. Dit is voor cliënten heel frustrerend omdat ze vaak het gevoel hebben dat wij hen niet "willen" helpen.
- Niet iedereen in dak- en thuisloosheid beantwoord aan de doelgroep van HF
- ken ik niet
- Nog nooit van gehoord
- Moeilijk voor de motivatie van de cliënt. De cliënt dient lange tijd te overbruggen in een moeilijke woonsituatie. Moeilijke woonsituatie zorgt voor veel stress en druk, waardoor er moeilijk op andere vlakken naar verbetering toe gewerkt kan worden.
- is voor sommige situaties een oplossing, voor andere minder
- Een model dat dringend aan vernieuwing toe is. Voor vele daklozen is het niet haalbaar om eerst de problemen aan te pakken. Zonder vaste verblijfplaats is dit heel moeilijk. Opvang of tijdelijke logeeradressen bieden geen stevige basis aan om andere problemen op te lossen. Alles begint bij een goede verblijfplaats.
- is passend in sommige situaties
- Het schiet tekort
- Vaak onhaalbaar
- Ik denk dat het weinig gekend is en onrealistisch.
- de andere problemen worden niet aangepakt, tenzij persoon in begeleiding is
- is ons niet gekend
- niet altijd correct
- Voor sommige cliënten werkt dit, maar zeker niet voor iedereen. Daarnaast zijn de plaatsen beperkt.
- niet gekend
- Aanbod is ontoereikend
- Klopt niet altijd, is niet voor iedereen haalbaar
- geen ervaring mee
- Lang traject, weinig beschikbare plaatsen bij iedere trap

- In Jabbeke worden we niet zoveel geconfronteerd met chronisch daklozen. In dat opzicht kunnen wij ons prima behelpen met het woonladdermodel. Dit werkt.
- Wat is voor jouw traditionele hulpverlening?
- geen idee wat dit inhoud
- een langdurig traject om aan te gaan met cliënten
- Ik vind dat dit model voor en nadelen heeft. De principes van housing first zijn heel mooi, maar wij merken wel dat dit voor verhuurders vaak kosten met zich mee brengt. We stellen toch heel vaak schade vast. Bij het woonladdermodel is dit soms minder omdat men al meer " woonklaar" is. Ik zou het woonladdermodel dan ook niet direct van tafel vegen. Beide systemen hebben voor -en nadelen. Ik denk dat er afhankelijk van de cliënt dient te worden gekeken welke de beste methodiek is. I
- Bij urgentie is er weinig ruimte om hulpverlening trapsgewijs op te bouwen.
- Ik denk niet dat het gaat om een ladder wat betreft huisvesting maar wel rond het werken aan de multiproblemen van de persoon of het gezin.
- Er wordt vooral naar praktische oplossingen gezocht.
- Het is een model, er is veel variatie en problematieken, oorzaken, ...
- niet mee akkoord
- Dubbel. Soms hebben mensen nood aan structuur. Mensen die al massa's kansen gekregen hebben vind ik toch dat je je aan het woonladdermodel moet houden. Voor anderen kan housing first een uitgestrekte hand zijn om ze over bepaalde drempels heen te krijgen.
- Wat verouderd want wanneer is bijv iemand 'clean' en 'verdient' hij/zij een huis. Als kleine gemeente zitten we echter qua daklozenbeleid ingebed in regionale initiatieven waardoor we afhankelijk zijn van ook de visie en mogelijke inzet van andere partners. Het woonladdermodel biedt echter wel soelaas indien er reeds inzicht in de problematieken is bij de cliënt en opent nog steeds meer deuren. Housing first is in vele gevallen een nieuw initiatief maar opent dus ook slechts een beperkt aantal plaatsen. Vandaar behouden we dit voor de cliënten die niet in het woonladdermodel terecht kunnen.

Open vraag: Wanneer de methodiek van Housing First NIET wordt toegepast in uw gemeente, weet u hiervan de reden aub?

62 antwoorden

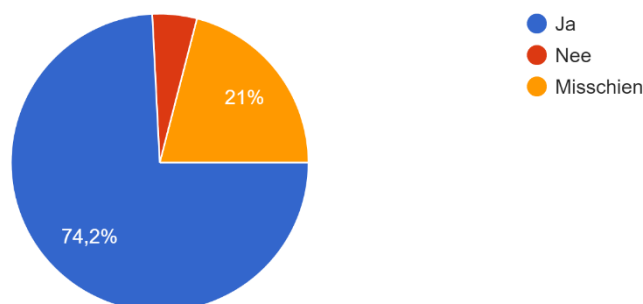
- /
- nee
- Niet gekend
- Als gemeente te klein hiervoor.
- niet gekend
- de methodiek wordt reeds toegepast
- Niet mee vertrouwd
- nvt
- Wij hebben een dossier van Housing First in onze gemeente.
- Beleidsmatig en te weinig middelen om dit project tot een goed einde te brengen (personeel die cliënten intensief kan begeleiden)
- beleidskeuze, ten tijde van de uitbouw van Housing First was er volle Oekraïne crisis, er zijn ook heel weinig woningen beschikbaar
- weinig daklozen in de gemeente

- Wanneer dit niet wordt toegepast in een case, is dit omdat er een goede band met de cliënt is en we toelating krijgen, er stappen effectief worden gezet, etc. Bij te veel randproblemen en moeilijke toegang, zullen wij housing first trachten in te schakelen.
- Politieke ideologieën zitten altijd in de weg: regionalistisch nationalisme werkt niet. Er is meer nood aan de toepassing van goed en correct wetenschappelijk onderzoek via een goed georganiseerde participatieve technocratie. Ook ons model van een participatieve democratie werkt niet meer.
- Is opgestart sinds 01.01.2023
- Te weinig woningen beschikbaar.
- we zijn een klein ocmw. er is geen vastgelegde methodiek die we hanteren. we hanteren een aanpak op maat van de cliënt.
- Er zijn geen woningen beschikbaar
- Ik denk dat we niet over e nodige deskundigheid hiervoor beschikken.
- CAW doet dit veronderstel ik
- Onvoldoende huisvestingsmogelijkheden om een onmiddellijke toewijzing van een woning te realiseren. Er zijn onvoldoende woningen. Ons OCMW heeft geen eigen woning ter beschikking voor daklozen. Er kan enkel gezocht worden op de private huurmarkt of via het sociaal verhuurkantoor. Het sociaal verhuurkantoor werkt met een wachtlijst waarbij wachttijden alsook kunnen oplopen tot een tweetal jaar. Op de private markt een huurwoning vinden is niet haalbaar omwille van de grote vraag en het kleine aanbod en de enorm gestegen huurprijzen. Housing First is enorm belangrijk en zorgt ervoor dat de randproblematieken beter aangepakt kunnen worden. Hiervoor zijn echter onvoldoende middelen en voorzieningen beschikbaar. Als maatschappelijk werker ben ik vragende partij voor noodwoning van ons OCMW uit, die kunnen ingezet worden voor daklozen.
- te kleine gemeente om dit zelf te doen
- Ik denk dat dit in onze gemeente op dit moment niet haalbaar is, vnl. financieel. Er moeten woningen voorzien worden, personeel, er moet een reglementering komen rond deze methodiek... Wij als maatschappelijk werkers zouden er meer dan blij mee zijn mocht onze gemeente een betere oplossing voor daklozen kunnen aanbieden.
- financiële redenen
- De methodiek wordt wel toegepast
- Wordt wel gebruikt maar via voorrangregel bij SVK, zelf geen woningen ter beschikking.
- middelen
- Wij organiseren dit zelf niet gezien het beperkte aantal daklozen in onze gemeente, het CAW biedt deze methodiek aan.
- ja
- CAW neemt dit op
- Nog niet beschikbaar
- Gebrek aan woningen
- er is naar mijn weten geen organisatie die dit opneemt in onze gemeente
- Net opgestart
- Wij hebben te weinig opvangmogelijkheden hiervoor.
- Onvoldoende gekend + te weinig financiële middelen
- ?
- onvoldoende doelgroep aanwezig
- wij hebben onvoldoende middelen, personeel en expertise binnen onze kleine gemeente.
- de methodiek word toegepast binnen de woningen in het project kracht.wonen

- Er zijn geen panden beschikbaar die voor onbepaalde tijd in het kader van Housing First aangeboden kunnen worden. Het accent ligt bij tijdelijke doorgangswoningen.
- wij zitten in een bovenlokaal netwerk waaruit Housing First is ontstaan
- De mogelijkheden hiertoe
- Met Housing First middelen wordt Cabrio team gefinancierd
- niet van toepassing
- afhankelijkheid van beschikbare plaatsen en regionale partners
- Wordt wel toegepast
- wordt toegepast
- We hebben geen samenwerking met Housing First als gemeente voor zover ik weet.
- te weinig kennis, tijdsgebrek
- Nog onvoldoende gekend, nog niemand is het komen toelichten bij ons op het OCMW. Via de RIT heb ik notie van het bestaan van Housing First gekregen. Ook in vergadering rond het toewijzingsreglement van Woonboog in pijler twee of drie is dit tersprake gekomen.
- Woningaanbod is voor onze gemeente een groot probleem. Dat maakt dat we niet altijd een woning kunnen aanbieden. En als dat kan, is het een doorgangswoning met tijdelijk verblijfsrecht.
- doen mee aan het project, maar lag een tijd stil omwille van personeelwissel/problemen

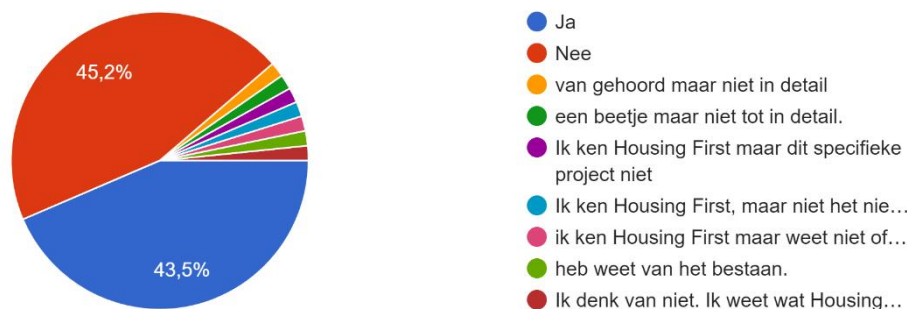
Bent u geïnteresseerd in de methodiek van Housing First?

62 antwoorden

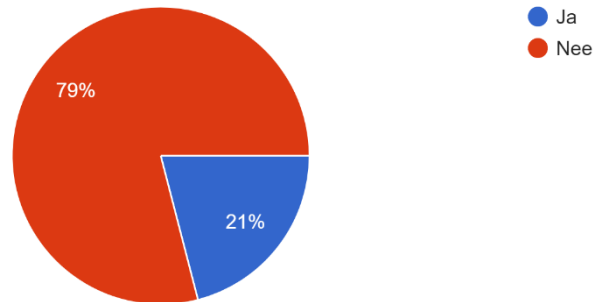
Kent u het nieuwe project van Housing First (Sociale herverbinding bij daklozen 2020-2022)?

62 antwoorden

Heeft u meegedaan met het nieuwe project van Housing First (Sociale herverbinding bij daklozen)?

62 antwoorden

Vindt u dat er genoeg wordt ingezet op sociale en emotionele verbinding bij dak- en thuislozen?

62 antwoorden

Open vraag: Op welke manier wordt er binnen uw werking ingezet op het versterken van de sociale en emotionele banden bij dak- en thuislozen?

62 antwoorden

- Individuele begeleiding van de maatschappelijk werker
- te weinig tot niet
- Housing first project is opgezet sedert vorig jaar.
- Geen verbinding
- Meestal brengen we dit wel in kaart en staan we hierbij stil, maar misschien nog net iets te weinig. Er wordt misschien nog te veel gefocust op het praktische rond de huisvesting en het financiële en minder op de sociale en emotionele context.
- Binnen ons OCMW wordt er wel rekening mee gehouden in de mate van het mogelijke. We trachten steeds het sociale netwerk te versterken en houden rekening met de emotionele ontwikkeling van de cliënt. Wanneer bijvoorbeeld een 19-jarige dakloze in paniek slaat bij de aankomst bij de noodopvang, zullen we andere opties bekijken.
- Wij proberen elke dakloze zo goed mogelijk te helpen. Wij hebben een woonbegeleidingsdienst, waardoor de mensen een intensievere begeleiding kunnen krijgen op vlak van huisvesting.
- Apart team voor daklozen

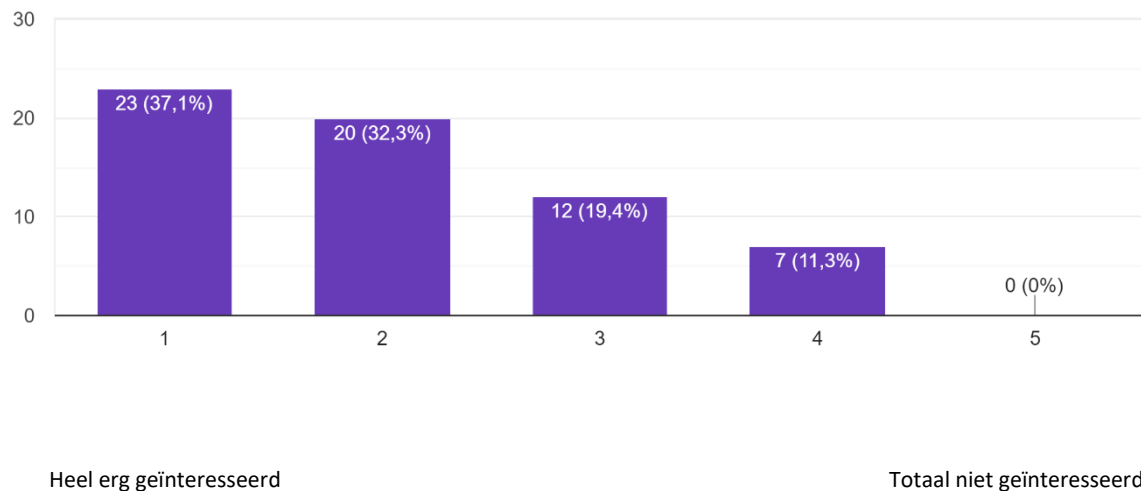
- Toeleiding naar aanklappende zorg om multiproblematieken aan te pakken en te ondersteunen. Woonbegeleiding door dienst huisvesting om ondersteuning te bieden bij behouden van woning (huurbemiddeling) en daklozenproject 'Rantree'.
- momenteel nog niet, wegens te weinig tijd en ruimte
- weinig daklozen in de gemeente
- Wij werken samen met verschillende diensten, bv. bij het versterken van een dakloze met psychische problemen dan heb je activiteiten georganiseerd door de Kajuit te Blankenberge. Daarnaast heb je de wekelijkse gesprekken met zijn maatschappelijk werker. Wij betrekken soms het PET, voor anderstaligen hebben we de praattafels, voor kwetsbare moeders de Moemasita's, om zo o.a. hun netwerk uit te breiden.
- Naast woonbegeleiding proberen wij een sterk netwerk rond de cliënt te bouwen.
- Onvoldoende. We kunnen niet snel genoeg reageren en anticiperen omdat we altijd met een politieke elite zitten die zich te weinig focust op de kernopdrachten en de beleidskader te veel stoelen op hun ideologie en te weinig op wetenschappelijk onderzoek.
- Behalve housing first via CAW geven wij enkel referentieadressen aan daklozen. Wij hebben geen noodwoningen of opvang. Voor begeleiding te weinig personeel.
- Bij Grimbergen wordt dit eigenlijk redelijk weinig gedaan. Dit kan komen doordat mensen wat bang zijn om hun steun te verliezen wanneer ze te veel info geven aan hun MA. Niog even wat extra info over de vraag hieronder. Ik zou niet zo zeer geïnteresseerd zijn in een advies rapport aangezien dit tijd in neemt. In deze tijden waar MA's zeer schaars zijn en er overall tekorten zijn aan werkrachten zullen deze rapporten niet worden gelezen. Dit doordat het tijd en moeite neemt om een rapport te lezen. Vaak proberen wij als MA wel om een band te maken. Maar door de tijdsdruk, tekort aan tijd stoppen we met proberen als de cliënt zelf niet probeert een band te creëren.
- we zetten hier niet op in
- Wordt jammer genoeg quasi niet aan gewerkt
- Eigenlijk niet volgens mij.
- ontmoeting in groep, safe places, straathoekwerk, woonbegeleiding...
- niet
- wij proberen eerst huisvesting te zoeken en dan kijken naar eventuele doorverwijzing ELP
- In onze gemeente zijn er straathoekwerkers.
- Financiële steun voor deelname aan hobbies of activiteiten, UITPAS aan kansentariaf, begeleiding in de zoektocht naar werk..
- hiervoor aandacht hebben binnen de begeleiding van de maatschappelijk werkers
- Ons OCMW biedt gratis sessies aan bij een psycholoog. Ook bekijken we samen met de dakloze welke andere hulpverlening we kunnen inschakelen, CAW, begeleiding rond drugs of andere problematiek... Op een later punt in de hulpverlening wordt er bekeken hoe we het netwerk van de cliënt/dakloze kunnen vergroten.
- isolement trachten te doorbreken door deelname aan projecten
- Wij ondernemen hiervoor geen specifieke acties
- Binnen Housing First is daar ruimte voor, bij team dak- en thuislozen niet
- Via gesprekken met maatschappelijk werker, CAW woonteam
- indien we referentieadres toekennen, blijft er maandelijks een band met de MA waardoor er gelegenheid is om door te verwijzen naar andere vorm van hulpverlening
- indien dit een behoefte is van de cliënt dan proberen we ondersteuning te bieden op dit vlak
- samenwerking met CAW
- Bijna geen inzet hierin
- doorverwijzing naar CAW, gesprekken tijdens het hulpverleningstraject

- Enkel persoonlijke begeleiding door behandelend maatschappelijk assistent, communicatie met andere opvangvoorzieningen verloopt vaak niet van een leien dakje ondanks een constructieve samenwerking.
- Bij Outreach zoeken we contact met daklozen op straat, vindplaatsgericht, om hen geleidelijk terug toe te leiden naar de hulpverlening. Wij hanteren de presentiemethodiek en vaak ook harm reduction. Onze cliënten hebben meestal geen ondersteunend netwerk meer (buiten contacten met andere daklozen) en participeren niet meer in de samenleving. Dus proberen we via praktische hulpverlening (toeleiden naar plekken waar ze zich kunnen wassen, slapen, eten, inkomen verwerven etc). Wij bevinden ons nog veel stappen vóordat mensen zich terug verbinden met de samenleving.
- voor zover dit mogelijk is binnen de tijd die onze maatschappelijk werkers hebben wordt daar heel erg op ingezet omdat dit eigenlijk een basis is om vooruit te kunnen komen
- Sociale kruidenier, begeleiding vanuit OCMW en eventueel extra hulpverlening opstarten
- Er wordt hier te weinig op ingezet omdat we niet over de middelen beschikken om deze begeleiding kwalitatief en uitgebreid op te nemen.
- Door de begeleiding
- geen idee wat je hier concreet mee bedoeld. Vraag is te open.
- /
- op dit moment amper door personeelsgebrek
- er wordt hier voor samengewerkt met andere diensten zoals CAW
- Het wordt slechts beperkt aangeraakt door de maatschappelijk werker, eventueel in samenwerking met laagdrempelige psychologische bijstand via Welzijnsvereniging KINA.
- Niet op dit moment
- Op maat werken met de cliënt en doorverwijzen naar specifieke organisaties.
- nee
- Inzet van maatschappelijk werkers (daklozenoverleg en interdisciplinair overleg ikv cabrio), inzet van een straathoekwerker
- ontmoetingsplek voor dak en thuislozen De Plekke
- voorlopig niets.
- Het betrekken van het sociaal netwerk en eventueel herstel ervan lijkt me één van de basispijlers van de aanpak van thuisloosheid. Het is nl dit netwerk en de zingeving hieruit die in veel gevallen een intrinsieke motivatie triggert om de randproblematieken aan te pakken. De aanpak van dakloosheid zonder dit onderdeel leidt vaak tot herval.
- Geen idee
- Tijdens de gewone begeleidingen wordt dit echt geprobeerd maar nu wordt er ook overlegd met andere spelers om dit te bekijken.
- Begint in de nachtopvang zoals samen spellen spelen en eten. Bij een eigen woning wordt er gekeken naar vrije tijd, herstellen sociale contacten met het netwerk, eventueel kijken naar werk indien mogelijk. Luisteren, naar gepaste hulpverlening doorverbinden,... Alles op maat van de cliënt.
- Hier is in de praktijk helaas geen tijd voor, zeker binnen kleine OCMW's dienen MA'ers het erbij te nemen en is er geen apart team of persoon die zich hiermee kan bezighouden.
- Niet voor zover ik weet.
- hen trachten aan te sluiten bij projecten, initiatieven
- Wij hebben steeds aandacht voor het psychisch welzijn van daklozen. Eventueel verwijzen we door naar onze psychologe.
- Daar wordt niet specifiek op gewerkt door een expert. Dit wordt mee opgenomen in het takenpakket van de maatschappelijk werker.

- amper. OCMW Zwijndrecht heeft één deeltijds psycholoog die sommige daklozen kort begeleid

Mocht er een advies/rapport worden uitgereikt over een nieuwe methodiek betreft het versterken van sociale en emotionele verbinding bij daklozen, zou u hiervoor geïnteresseerd zijn?

62 antwoorden

Open vraag: Waar zou het OCMW meer moeten op inzetten, volgens u? (dit betreft dak- en thuislozen).

62 antwoorden

- woningnood + huurprijs
- preventie van uithuiszetting en dakloos worden
- verderzetting housing first project
- Meer crisiswoningen
- Meer op alle domeinen van het leven om zo krachtgericht mogelijk te werken met de betrokkene. Een passend hulpverleningsaanbod voorzien.
- Ik ben van mening dat OCMW's al het mogelijke doen wat binnen hun marge ligt. Er zou nog een betere samenwerking kunnen zijn met andere instanties die ruimte moeten krijgen om rond deze problematiek te werken.
- Op zich zetten wij al veel in op het begeleiden van daklozen. Met de personeelsmiddelen dat we nu hebben kunnen we niet meer inzetten dan dat we nu doen.
- Nachtopvang, samenwerking omliggende gemeenten- (1 visie)
- Opvangmogelijkheden, middenveld die know how heeft van multiproblematiek rondom dak- en thuislozen, begeleiding van deze mensen (niet per sé enkel OCMW)
- noodwoningen, aanpak huisjesmelkers
- Snelle opvang binnen caw
- Straathoekwerkers, maar wil opmerken dat wij zeer weinig daklozen hebben in onze gemeente, doordat wij geen eindhalte zijn zoals Blankenberge en Oostende.
- ik denk dat we goed bezig zijn. Maar zoals in elk OCMW ontbreekt het soms aan tijd en personeel
- Er moet meer wetenschappelijk onderbouwde logica in de hulpverlening gebracht worden en de regering moet dringend een goed en positief migratiebeleid opstellen. En met positief

bedoel ik dat de illegale aankomst moet afgebouwd worden, wat niet kan zonder pijn te doen. Nu zijn er te veel mensen die vluchten en dus niet meer sedentair kunnen zijn. We evolueren meer en meer terug naar een zeker nomadenbestaan. We volgen niet de dieren, maar het geld, de rijkdom en daar waar het goed en veilig is. Wat heel normaal en natuurlijk gedrag is. Als het hier slecht is, ben ik ook weg.

- In onze gemeente vooral opvang voorzien
- Ik vind dat er een duidelijke samenwerking moet komen met de sociale woningen. Grimbergen kan meer actief inzetten door voorrang te verlenen op de wachtlijst. Hier doen ze dit helemaal niet. Ik denk persoonlijk dat dit alvast enkele gevallen van dakloosheid kan oplossen.
- dak en thuisloosheid is meestal geen alleenstaand probleem. Vanuit een OCMW hebben we vaak te weinig tools om dak en thuislozen echt te verwijzen naar geschikte hulpverlening (inzake psychiatrische problematiek, verslaving, ...)
- Huisvesting!!!! Betaalbare en degelijke woningen
- Op het versterken van de draagkracht van cliënten. We hebben geen woningen van het OCMW, dus het woonprobleem kunnen we meestal niet oplossen, maar de draagkracht zouden we wel kunnen verhogen.
- /
- opvangmogelijkheden creëren
- Momenteel proberen wij nog zicht te krijgen op de aantallen door mee te doen aan de telling Dak - en Thuislozen via Leuven.
- Openen van een daklozenopvang in onze gemeente + wat kunnen we doen aan de hoge huurprijzen voor mensen met een uitkering.
- Housing First project breder uitrollen over de kleinere steden en gemeentes. Momenteel lijkt dit enkel te gebeuren in grote steden.
- aanbod plaatsen, er is een grote druk op de huisvestingsmarkt
- Betaalbare daklozenopvang binnen de eigen gemeente of toch niet zo ver als de huidige crisisopvang (deze bevindt zich nu in Malle). Op opvang die er nu is is heel streng (voorwaarden zijn de dakloze moet zelfstandig zijn, moet nuchter zijn, in staat zijn zelf een woning te zoeken... en zo vallen er veel cliënten uit de boot voor deze opvang). Op dit moment heeft onze gemeente geen goede opvangmogelijkheden. Een samenwerking met naburige gemeenten rond dit thema zou heel mooi zijn voor de toekomst.
- voldoende sociale woningen en noodwoningen
- Meer aanbod aan crisishuisvesting
- Meer betaalbare woningen en alternatieve woonvormen
- 'Het OCMW' heeft een wettelijk bepaalde opdracht. Sommige zaken liggen vast en hiervoor is er geen bewegingsruimte. Voor andere zaken kan 'het OCMW' autonoom een invulling bepalen. Verder functioneren we binnen een lokale, politieke context met beperkte (schaarse) middelen. ALS we voldoende middelen en personeel hadden, zou het mooi zijn dat we voldoende en geschikte doorstroomwoningen hebben voor alle type gezinnen. Daarna zouden we langdurige en nabije begeleidingen moeten kunnen realiseren samen met het CAW. Zelfs een status quo behouden, is voor onze cliënten al een hele uitdaging. Elke uitbreiding van sociale verbinding, netwerk,... kan dit fragiele evenwicht verstoren. Kwaliteitsvolle begeleiding met groei bij de cliënten vraagt een langdurige en continue begeleiding.
- meer investeren in regionale opvang met goede begeleiding en opvolging en doorstroom
- huidig aanbod is voldoende
- andere diensten dan OCMW

- Voldoende opvangplaatsen Begeleiding aanpassen aan de daklozen (vb: verwachtingen in het kader van leefloon e.d.) Samenwerkingen uitbouwen voor begeleiding daklozen die een woonst vinden zodat de woonst behouden kan blijven.
- bovenlokale opvang voor dak- en thuislozen uitwerken
- Meer opvangplaatsen en meer begeleiding.
- Experimenteervormen van wonen (containerwonen, samenhuizen, boerderijwonen etc) waarbij drempel heel laag ligt (falen mag)
- Het probleem is eerder dat er te weinig betaalbare woningen zijn voor onze doelgroep. Het OCMW of gelijk welke organisatie/methodiek kan daar niet veel aan veranderen.
- Momenteel vooral te weinig opvangplaatsen
- Opvangmogelijkheden/noodwoningen/crisiswoningen
- het aanbod moet divers zijn
- een eigen opvang hier in Lier.
- Zoeken naar geschikte huisvesting
- Meer intensieve op maat gemaakte opvolging.
- toe leiden naar andere, meer gespecialiseerde diensten / rechten uit putten
- Woonbegeleiding(wooncultuur, administratie, algemeen welzijn, ...)
- Meer plaatsen voor de opvang
- Intensievere begeleiding van deze personen en het voorzien van doorgangswoning.
- we kunnen enkel beroep doen op de nachtopvang in Mechelen . Dit is voor sommige mensen te ver . Ook kunnen er geen gezinnen terecht . Bijgevolg hebben we heel wat cliënten die noodgedwongen in netwerk verblijven . we kunnen beroep doen op crisiswoningen maar daar is ook een wachtlijst . veel hiaten in de hulpverlening.
- samenwerking met andere diensten
- erkennen en herkennen van de problematiek
- ondersteuning anderstaligen, samenwoont met ervaren woonbegeleiders/buddy's/conciërge?
- Intensievere begeleiding waardoor de aanpak van randproblematieken en sociale en emotionele verbinding kan aangepakt worden. Dit vergt echter meer begeleidingsuren en dus ook ruimere personeelsinzet, wat in tijden van schaarste/besparingen vaak het eerst geschrapt wordt onder impuls van vaak vooroordelen in de publieke opinie.
- Nachtopvang in Izegem
- Toegang tot betaalbare huisvesting, minder lange wachttijden voor begeleiding (CGG, CAD, opname psychiatrie)
- Meer alternatieven in kader van het woonprobleem. Meer maatschappelijk werkers die kunnen deelnemen aan Housing First. In Brugge is er maar 1 iemand (ik) die Housing First begeleidingen heeft. De rest wordt opgenomen door het CAW.
- Meer opvangplaatsen
- Noodwoning, samenwerkingsovereenkomst crisisopvang en samenwerking begeleid wooninitiatieven, eventueel een platform van netwerkpartners die regelmatig samenkomen om anoniem casussen te bespreken om zo moeilijk situaties te doorbreken.
- intensievere begeleiding op alle levensdomeinen
- Wij ervaren een tekort aan opvang - huisvesting. Voor de mensen zonder centen is het zeer moeilijk om een oplossing te vinden...
- Een OCMW zou in een ideale wereld elke dakloze moeten kunnen huisvesten. Dat gaat niet, dus probeer je zoveel mogelijk noodopvang en doorgangswoningen te realiseren binnen budgettaire mogelijkheden.

- crisisopvang + langdurige opvang + opvang voor personen met psychiatrische problemen of verslavingsproblemen

Wordt er volgens u voldoende ingezet op sociale en emotionele verbinding bij dak- en thuislozen?

62 antwoorden

Verbindingscoach

Functiebeschrijving en competentieprofiel

1. Identificatiegegevens

Functietitel	Verbindingscoach W13
Niveau	B
Graad	B1-3

2. Positionering in het organogram

Leiding krijgen van	Directeur W13/Expert wonen
Collega's in de functie	Medewerkers van het team

3. Doel van de functie

Kracht.wonen is een Housing First project binnen W13 waarbij de OCMW's en het CAW krachten bundelen om een oplossing aan te bieden voor langdurig daklozen die te maken hebben met een combinatie van problematieken en waar nog geen ondersteunend netwerk rond zit. W13 staat in voor het meldpunt en de coördinatie, OCMW's brengen woningen binnen en het CAW trekt het dedicated team van wooncoaches.

In het kader van een subsidie van het federaal netwerk 'Housing First Belgium' wordt voor de duur van 16 maanden een verbindingscoach aangesteld.

Door de aanstelling van een 'verbindingscoach' bij het dedicated team van kracht.wonen willen we de huidige ondersteuningstrajecten binnen kracht.wonen verder versterken zodat :

- (1) De betrokken cliënten een reële en duurzame verbetering ervaren van hun persoonlijke levenssituatie op verschillende levensdomeinen
- (2) De huidige initiatieven en mogelijkheden in kader van dagbesteding, vrijwilligerswerk, ontmoeting en mogelijkheden naar werk zichtbaar zijn voor de partners en hier een traject op maat kan starten

(3) Het sociaal netwerk rond de cliënt verder versterkt wordt.

De verbindingscoach gaat aan de slag op verschillende niveaus :

- Deze functie ondersteunt in nauwe samenwerking met de wooncoach het individuele traject van een betrokken bewoner en bekijkt samen waar de ondersteuningsnoden liggen. Er is specifiek aandacht voor welke extra ondersteuning nodig is met betrekking tot versterken sociaal netwerk, invulling dagbesteding
- Deze coach verkent en brengt in kaart welke concrete initiatieven en mogelijkheden er bestaan in de regio op vlak van vrijwilligerswerk, dagbesteding, ontmoetingsplaatsen, ...
- Deze coach verkent de verschillende methodieken die er zijn binnen verschillende sectoren met betrekking tot herstelgericht en netwerkversterkend werken en organiseert hierover een uitwisseling/vorming met de partners binnen kracht.wonen
- De verbindingscoach is tenslotte ook verantwoordelijk voor de terugkoppeling naar het brede partnerschap over de ervaringen op het vlak van sociale insluiting. De verbindingscoach bekijkt hoe we de doelgroep hier op een zinvolle en creatieve manier kunnen aan laten participeren.

4. Resultaatsgebieden

1. Introductie en toepassing van het wetenschappelijk instrument 'outcome star'
2. Opvolging evolutie concrete cliënttrajecten
3. Inventarisatie mogelijkheden dagbesteding in zijn verscheidenheid
4. Initiatieven ontwikkelen rond intersectorale uitwisselen in expertisedeling
5. Uitwerken van succeservaringen, knelpunten, voorstellen en adviezen zodat de beleidsdoelstellingen van de vereniging gerealiseerd (kunnen) worden
6. Initiëren, opstarten en opvolgen van het project. Verantwoordelijk voor de resultaten en rapportage van het project.
7. Instaan voor de brede communicatie over het project, zowel schriftelijk als mondeling
8. Instaan voor de organisatie van de eigen activiteiten, praktische uitvoering van alle deelaspecten van die activiteiten en toezien op een kwalitatieve uitvoering ervan
9. Uitbouwen van doelgerichte relaties en overleggen met interne en externe partners met het oog op het opzetten van netwerken binnen en buiten W13. Opstarten en begeleiden van werkgroepen binnen W13.
10. Aandacht hebben voor de eigen professionele ontwikkeling zodat de expertise op peil gehouden wordt

5. Kennis

1. Affiniteit met de specifieke doelgroep 'dak-en thuislozen'
2. Inzicht in de regelgeving en werking van OCMW's en CAW's of bereid zijn die te verwerven
3. Kennis van groepsdynamica. Inzicht in de organisatie van (werk)groepen, de processen die hierbij komen kijken en de eigen rol hierin.

4. Kennis van projectmanagement.
5. Kennis van hulpverlening

6. Competenties

6.1 Kerncompetenties

Cluster informatieverwerkend gedrag

1. *Visie*

Zaken vanop een afstand bekijken en ze in hun ruimere context plaatsen

2. *Flexibiliteit*

Gedrag en aanpak aanpassen in functie van de situaties waarin men zich bevindt en de personen waarmee men geconfronteerd wordt, met het oog op het bereiken van het vooropgestelde doel

Cluster probleemoplossend gedrag

3. *Creativiteit*

Originele en oorspronkelijke oplossingen en voorstellen formuleren.

4. *Vasthoudendheid*

Ondanks tegenstand zich blijven inspannen tot het doel bereikt is of tot het redelijkerwijze niet meer bereikt kan worden.

Cluster persoonsgebonden gedrag

5. *Integriteit*

Algemeen aanvaarde sociale en ethische normen volgen

Cluster beheersmatige vaardigheden

6. *Plannen en organiseren*

Structuur aanbrengen in tijd en ruimte, en prioriteiten stellen bij het aanpakken van problemen

Cluster interactief gedrag

7. *Samenwerken*

Een actieve bijdrage leveren aan een gezamenlijk resultaat of aan het oplossen van problemen of conflicten, ook wanneer de samenwerking een onderwerp betreft dat niet direct van particulier belang is.

6.2 Overige competenties

1. *Overtuigingskracht*

Instemming verkrijgen van anderen voor een mening, activiteit of product door gepast gebruik te maken van beïnvloedingsmethodes, door goed onderbouwde argumenten en door autoriteit

2. *Probleemanalyse*

Het duiden van een probleem in zijn verbanden en het op een systematische wijze op zoek gaan naar bijkomende informatie om het probleem op te kunnen lossen

3. *Klantgerichtheid*

Acties afstemmen op de gevoeligheden, behoeften en wensen van interne en externe klanten, ook wanneer die niet rechtstreeks geuit worden

4. *Mondelinge communicatie*

Een mondelinge boodschap vaardig overbrengen zodat het publiek tot wie de boodschap gericht is, ze begrijpt.

Bijlage 9: Contract auteursrechten

STUDIEGEBIED SOCIAAL-AGOGISCH WERK

ACHTERGRONDINFORMATIE BIJ HET CONTRACT AUTEURSRECHTEN BACHELORPROEF

In het kader van bachelorproefprojecten werken studenten een grote diversiteit aan producten uit.

Alhoewel dit op vraag is van en in samenwerking met een organisatie, is wettelijk bepaald dat de **auteursrechten** enkel toekomen aan de persoon of personen die het product effectief gecreëerd hebben. Dit betekent dat, volgens de wet op auteursrechten, noch de opdrachtgevende organisatie, noch de begeleidende hogeschool automatisch rechten kunnen doen gelden op de gecreëerde producten, zelfs niet als er sprake is van financiële ondersteuning, het mee begeleiden van het proces, het geven van feedback of enige andere ondersteuning.

Om aan de opdrachtgevende organisatie en de hogeschool toch rechten te verlenen op de gecreëerde producten werd door een jurist gespecialiseerd in auteursrechten onderstaand contract opgesteld. Door het ondertekenen van dit contract (bij de opstart van het project aan het begin van de bachelorproefperiode) door de studenten, de opdrachtgevende organisatie en de bachelorproefbegeleider (in naam van de hogeschool) delen de studenten de hen wettelijk toekomende auteursrechten met de opdrachtgevende organisatie en de hogeschool.

De opdrachtgevende organisatie en hogeschool worden hierdoor gemachtigd het product te gebruiken, vermenigvuldigen, delen etc. mits bij elk gebruik correct gerefereerd wordt (vermelding van de naam van de betrokken studenten en de onderwijsinstelling).

Daarnaast bevat dit contract ook een clause in verband met **vertrouwelijke informatie**. Afhankelijk van de inhoud van het concrete project, hebben studenten soms bepaalde vertrouwelijke informatie van de opdrachtgever nodig (uiteraard enkel mits akkoord van de opdrachtgever) of bevat het eindproduct vertrouwelijke informatie (bijvoorbeeld een rapport over een bevraging). Uiteraard respecteren wij als hogeschool de vertrouwelijkheid van bepaalde informatie en gaan we in dit geval niet over tot het (online) publiceren/publiekelijk tonen van de informatie. De clause in dit contract biedt de opdrachtgevende organisatie hieromtrent een garantie.

Heeft u nog vragen over de inhoud van dit contract, dan kan u contact opnemen met:

Isabel Vandemaele
Coördinator bachelorproeven SAW
VIVES – studiegebied sociaal-agogisch werk
isabel.vandemaele@vives.be
056/26 41 50 (Onthaal SAW)

CONTRACT AUTEURSRECHTEN BACHELORPROEF

Tussen:

Student, **Wendy Hauquier**

.....
.....
.....
.....
.....

.....(hierna "de student")

Oprachtgever, **Geert De Bolle Housing First Belgium-LAB**.....

.....
(hierna "de opdrachtgever")

Hogeschool VIVES, studiegebied Sociaal-agogisch Werk (SAW) (hierna "de onderwijsinstelling")

1. De in dit document bepaalde afspraken gelden voor de volgende opdracht:

..... **Kunnen de inzichten van het proef experiment housing first gedeeld worden met de ruime sector van de daklozenopvang?**.....(hierna "het werkstuk").

2. De student is eigenaar [of in het geval waar meerdere studenten meewerken aan het werkstuk: mede-eigenaar] van het werkstuk. Het feit dat de opdrachtgever of de onderwijsinstelling ideeën aanbrachten, feedback gaven, en teksten nalazen en corrigeerden, maakt hen niet tot mede-auteur en verleent hen geen rechten.

De student kan dan ook ten allen tijde het werkstuk gebruiken, bewerken, geheel of gedeeltelijk verkopen, enz. De student verbindt zich ertoe om bij elk gebruik van het werk steeds te (laten) vermelden dat het werk tot stand kwam in opdracht van de opdrachtgever en in het raam van zijn opleiding aan de onderwijsinstelling.

3. De onderwijsinstelling kan nooit aansprakelijk gesteld worden voor de inhoud van het werkstuk.

4. De student verbindt zich ertoe om één exemplaar van het werkstuk ter beschikking te stellen aan de onderwijsinstelling.

De student geeft aan de onderwijsinstelling de toestemming om het werkstuk wereldwijd en voor de volledige duur waarvoor het auteursrechtelijk beschermd is te gebruiken, zonder dat er hiervoor door de onderwijsinstelling aan de student enige vergoeding verschuldigd is.

Het werkstuk kan door de onderwijsinstelling op de volgende wijzen gebruikt worden:

- reproductie, geheel of gedeeltelijk, op papier;
- vastlegging, beschikbaarstelling en/of reproductie en verspreiding van het werkstuk op een andere drager dan papier, ongeacht de wijze van vastlegging (bv. digitaal, analoog, transparant, grafisch, fotografisch, auditief);
- adaptatie: elke vorm van wijziging, bewerking, toevoeging of inkorting van het werkstuk ten behoeve van vastlegging, reproductie, verspreiding of beschikbaarstelling;
- opname van het werkstuk in of de toevoeging daarvan geheel of gedeeltelijk aan een ander werk, materiaal of informatie (bv. een krant, tijdschrift, persoverzicht, naslag- of referentiewerk, analoge of digitale databank, multimedialwerk, website);
- de publieke mededeling in de vorm van een uitzending van het werkstuk (bijvoorbeeld: radio- of televisie);
- de publieke vertoning of tentoonstelling van het werkstuk (bijvoorbeeld inzage open campus dagen, visitatiecommissie).

De hiervoor door de student aan de onderwijsinstelling verleende rechten kunnen uitsluitend worden aangewend voor publicitaire (zoals bijvoorbeeld het vermelden of gebruiken van het werkstuk op studiedagen, in de media, enz.), didactische en/of onderzoeksdoeleinden.

De onderwijsinstelling verbindt zich ertoe om bij elk gebruik van het werkstuk zowel de naam van de student als van de opdrachtgever te vermelden.

5. De student verbindt zich ertoe om één exemplaar van het werkstuk ter beschikking te stellen aan de opdrachtgever.

De student geeft aan de opdrachtgever de toestemming om het werkstuk wereldwijd en voor de volledige duur waarvoor het auteursrechtelijk beschermd is te gebruiken, zonder dat er hiervoor door de opdrachtgever aan de student enige vergoeding verschuldigd is.

Het werkstuk kan door de opdrachtgever op de volgende wijzen gebruikt worden:

- reproductie, geheel of gedeeltelijk, op papier;

- vastlegging, beschikbaarstelling en/of reproductie en verspreiding van het werkstuk op een andere drager dan papier, ongeacht de wijze van vastlegging (bv. digitaal, analoog, transparant, grafisch, fotografisch, auditief);
- adaptatie: elke vorm van wijziging, bewerking, toevoeging of inkorting van het werkstuk ten behoeve van vastlegging, reproductie, verspreiding of beschikbaarstelling;
- opname van het werkstuk in of de toevoeging daarvan geheel of gedeeltelijk aan een ander werk, materiaal of informatie (bv. een krant, tijdschrift, persoverzicht, naslag- of referentiewerk, analoge of digitale databank, multimedialwerk, website);
- de publieke mededeling in de vorm van een uitzending van het werkstuk (bijvoorbeeld: radio- of televisie);
- de publieke vertoning of tentoonstelling van het werkstuk.

De hiervoor door de student aan de opdrachtgever verleende rechten kunnen uitsluitend worden aangewend voor publicitaire (zoals bijvoorbeeld het vermelden of gebruiken van het werkstuk op studiedagen, in de media, enz.), didactische en/of onderzoeksdoeleinden.

De opdrachtgever verbindt zich ertoe om bij elk gebruik van het werkstuk zowel de naam van de student als van de onderwijsinstelling te vermelden.

6. Afspraak over de financiële tussenkomst van de opdrachtgever bij de totstandkoming van het werkstuk: *_(hier vermeld je het bedrag van het budget dat voor de bachelorproef beschikbaar is)*

.....
.....

.....**Niet van toepassing**.....
.....

De tussenkomst van de opdrachtgever in de kosten van de totstandkoming van het werkstuk verleent de opdrachtgever geen bijkomende rechten.

7. De opdrachtgever verklaart dat de student in het raam van de opdracht toegang zal krijgen tot de volgende vertrouwelijke informatie van de opdrachtgever:

(indien van toepassing kan je hier interne documenten, cliëntendossiers of handelingsplanningen vermelden)

.....
.....

.....
.....

De student en de onderwijsinstelling verbinden zich ertoe om de hiervoor vermelde vertrouwelijke informatie op geen enkele wijze publiek te maken, waarbij deze bepaling geldt als uitzondering op alle overige in dit document opgenomen bepalingen.

In voorkomend geval verbindt de student zich ertoe om naast het werkstuk zelf, aan de onderwijsinstelling een door de opdrachtgever goedgekeurde samenvatting over te maken voor de delen van het werkstuk die vertrouwelijke informatie bevatten. De opdrachtgever verbindt er zich toe zijn goedkeuring niet onredelijk te weigeren. Bij de uitoefening van haar rechten zal de onderwijsinstelling de betrokken delen van het werkstuk vervangen door deze samenvatting.

8. Dit document is opgesteld in 3 exemplaren. De eventuele nietigheid van één van de bepalingen van dit document tast de geldigheid van de overige bepalingen of het van hele document niet aan.

De studenten

De opdrachtgever

De onderwijsinstelling

Plaats: Edegem

Plaats: Kortrijk

Plaats:

Datum:

Datum: **26/10/2022**

Datum:

20/10/2022